

Minna Lahtinen

Kamu – läsnä oleva ystävä vai etäinen ohjaaja?

Maahanmuuttajaopiskelijoiden kokemukset Kamu-kaveriohjauksesta

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Sosionomi (AMK)

Sosiaalialan koulutusohjelma

Opinnäytetyö

5.5.2014

Tekijä Otsikko	Minna Lahtinen Kamu – läsnä oleva ystävä vai etäinen ohjaaja? Maahanmuuttajaopiskelijoiden kokemukset Kamu-kaveriohjauksesta
Sivumäärä Aika	55 sivua + 7 liitettä 5.5.2014
Tutkinto	Sosionomi (AMK)
Koulutusohjelma	Sosiaalialan koulutusohjelma
Suuntautumisvaihtoehto	Sosiaalialan koulutusohjelma
Ohjaajat	Lehtori Mai Salmenkangas Lehtori Jukka Törnroos
<p>Opinnäytetyö on osa Kamu – kaveriohjausta maahanmuuttajalle -hanketta, jossa tuetaan maahanmuuttajaopiskelijoiden kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Hankkeen toteuttajina ovat Metropolia Ammattikorkeakoulu, Keskuspuiston ammattiopisto ja Kalliolan settlementti. Opinnäytetyö käsittelee Kamu-kaveriohjausta maahanmuuttajaopiskelijoiden kokemana. Opinnäytetyön tavoitteena on kuvailla ja tehdä ymmärrettäväksi maahanmuuttajaopiskelijoiden kokemuksia siitä, mitä Kamu-kaveriohjaus on, millainen Kamu-kaveriohjaus koetaan tärkeäksi, mihin Kamu-kaveriohjauksesta saa apua sekä miten Kamu-muistorasia tukee Kamu-kaveriohjaustoimintaa. Tutkimuksen kohteena ovat Keskuspuiston ammattiopiston opiskelijat, jotka kuuluvat kahteen ryhmään, joissa annetaan maahanmuuttajille suunnattua ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavaa koulutusta.</p> <p>Opinnäytetyön teoreettinen osa tarkastelee Kamu-kaveriohjausta ystävyuden, ohjauksen, yksilökohtaisen palveluohjauksen, mentoroinnin, tukihenkilötoiminnan, vertaistukitoiminnan sekä sosiaalisen integraation, syrjäytymisen ja kotoutumisen käsitteiden pohjalta. Opinnäytetyö on luonteeltaan laadullinen, ja empiirinen aineisto koostuu teemahaastattelumateriaalista. Opinnäytetyötä varten tehtiin kaksi ryhmähaastattelua sekä neljä yksilöhaastattelua, jotta jokaisen Kamu-kaveriohjaukseen osallistuneen maahanmuuttajaopiskelijan ääni saataisiin kuuluville. Aineisto analysoitiin aineistolähtöisesti käyttäen teoriasta johdettuja teema-alueita analysoinnin tukena.</p> <p>Saatujen tulosten valossa Kamu-kaveriohjaus ilmenee maahanmuuttajaopiskelijan ja Kamu-kaverin välisenä etäisenä suhteena, jossa maahanmuuttajaopiskelijan suomen kielen taidon koetaan kehittyvän erilaisissa ryhmätoiminnoissa. Toisaalta saadut tulokset osoittavat, että Kamu-kaveriohjaus halutaan ymmärtää mahdollisuutena luoda pikku hiljaa luottamuksellinen ystävyssuhde Kamu-kaveriin, jolla on aikaa auttaa ja olla läsnä ja jonka kanssa opitaan suomen kieltä kahdenkeskisissä keskusteluissa sekä tutustutaan uusiin paikkoihin ja tehdään itselle merkityksellisiä asioita. Kamu-muistorasian merkitys Kamu-kaveriohjauksessa ei noussut tärkeään rooliin, joskin sen avulla haastateltavien oli helpompi kertoa kokemuksistaan Kamu-kaveriohjauksesta.</p> <p>Kamu-kaveriohjauksen avulla voidaan edistää maahanmuuttajaopiskelijoiden kotoutumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Jatkossa Kamu-kaveriohjausta tulisi kuitenkin toteuttaa selkeästi paritoimintana ja varmistaa, että Kamu-kaverilla on halu sekä edellytykset antaa maahanmuuttajaopiskelijalle riittävästi aikaa, huomiota ja läsnäoloa. Näin pystytään luomaan luottamuksellinen suhde, jossa Kamu-kaveri tuntuu omalta läheiseltä ystävältä.</p>	
Avainsanat	Kamu-hanke, ohjaus, kotoutuminen

Author Title	Minna Lahtinen Buddy – A close friend or remote counselor? Immigrant Students' Experiences of Kamu Peer Support
Number of Pages Date	55 pages + 7 appendices Spring 2014
Degree	Bachelor of Social Services
Degree Programme	Social Services
Specialisation option	Social Services
Instructors	Mai Salmenkangas, Senior Lecturer Jukka Törnroos, Senior Lecturer
<p>This thesis was a part of the Kamu project which offers peer support for vocational school students with an immigrant background to promote their integration process. The Kamu project is carried out in a partnership of Helsinki Metropolia University of Applied Sciences, Keskuspuisto Vocational College and Kalliola Settlement. In this study I investigated immigrant students' experiences of Kamu peer support. My aim was to describe and make sense of immigrant students' experiences of what Kamu peer support was, what kind of peer support was considered important, what kinds of issues peer support brought help to, and how the memory box method boosted the peer support process. The focus group of this study was students with an immigrant background from Keskuspuisto Vocational College.</p> <p>The theoretical framework of this study examined Kamu peer support through the concepts of friendship, counselling, case management, mentoring, and peer support as well as integration. This thesis was a qualitative study and the empirical data were collected with semi-structured theme interviews. I carried out two group interviews and four individual interviews for ensuring that everyone had an opportunity to narrate their experiences of Kamu peer support. The data was analyzed by content analysis and thematising.</p> <p>The results showed that Kamu peer support was considered as a remote counselor relationship between an immigrant student and a peer support person in which an immigrant student's Finnish language skills were experienced to be improved by different group activities. However, the results also showed that Kamu peer support was perceived as an option wherein an immigrant student and a peer support person could form a close friendship little by little. In this kind of close friendship a peer support person had time to give help and be present. During the one-to-one conversation immigrant students could improve their Finnish language skills. Moreover, the Kamu pair participated in activities and visited places which were significant for both of them. The role of the Kamu memory box method was to facilitate the interviewed persons to tell their experiences of Kamu peer support.</p> <p>The results of this thesis lead to the conclusion that immigrant students' integration process can be promoted by Kamu peer support. However, I would like to point out that in the future, Kamu peer support should be carried out as pair work instead of group work. It is also essential to understand the importance of a peer support person's willingness to engage in the Kamu relationship. The confidential relationship can be created only if the Kamu peer support persons have time to be present and give their attention to the students. The immigrant students themselves wish to have their own peer support person as a close friend!</p>	
Keywords	Kamu project, peer support, integration

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Kamu-hanke ja opinnäytetyön tavoite	3
2.1	Kamu-hanke	3
2.2	Yhteistyökumppanit	3
2.3	Opinnäytetyön merkitys Kamu-hankkeessa	4
2.4	Opinnäytetyön tavoite ja rajaukset	6
3	Lähtökohtia ohjaukseen	8
3.1	Ystävyys maahanmuuttajanuoren arjessa	8
3.2	Ohjauksen kiinnittyminen sosiaalipedagogiikkaan	10
3.3	Yksilökohtainen palveluohjaus ohjauksen viitekehyksenä	11
3.4	Mentorointi ohjauksen viitekehyksenä	12
3.4.1	Mentorointi kotoutumisen tukena – Osmos-projekti	14
3.4.2	Amigo-mentorointiohjelma nuorten apuna	15
3.4.3	HALATEN-projekti maahanmuuttajien kotoutumisen tukena	16
3.5	Tukihenkilötoiminta ohjauksen viitekehyksenä	16
3.6	Vertaistuki ohjauksen viitekehyksenä	18
3.7	Ystävyys- ja ohjaus-käsitteiden ulottuvuuksia Kamu-kaveriohjauksessa	19
4	Maahanmuuttajanuorten kiinnittyminen suomalaiseen yhteiskuntaan	21
4.1	Sosiaalinen integraatio ja syrjäytyminen	21
4.2	Kotoutuminen	23
5	Opinnäytetyön toteutus	26
5.1	Opinnäytetyön metodologia	26
5.2	Kohderyhmä, aineiston keruu ja käsittely	26
5.3	Kertomuksia Kamu-kaveriohjaukokemuksista	31
5.3.1	Kertomuksia ystävydestä ja Kamu-kavereista	32
5.3.2	Kertomuksia Kamu-toiminnasta ja sen hyödyistä	35
5.3.3	Kertomuksia Kamu-muistorasian tekemisestä ja merkityksestä	37
5.4	Kamu-kaveriohjaus maahanmuuttajaopiskelijoiden kokemana	39
6	Johtopäätökset	43
6.1	Kamu – läsnä oleva ystävä vai etäinen ohjaaja?	43
6.2	Ajatuksia yhteistyökumppaneille	47

6.3 Opinnäytetyön arviointia ja jatkokehittämisehdotuksia	50
Lähteet	53
Liitteet	
Liite 1. Tutkimuslupahakemus	
Liite 2. Kutsukirje haastatteluun	
Liite 3. Lupapyyntö vanhemmille	
Liite 4. Kamu-kaveriohjauksen ryhmäohjausaikataulu	
Liite 5. Haastattelurunko / Ryhmä- ja yksilöhaastattelut	
Liite 6. Haastatteluajataulu	
Liite 7. Kiitoskirje Mava-opiskelijoille	
Taulukot	
Taulukko 1. Kamu-kaveriohjauksen lähestymistapojen ominaisuuksia	

1 Johdanto

Valtaosa suomalaisista nuorista voi hyvin, mutta sosiaalinen ja henkinen syrjäytyminen on lasten ja nuorten keskuudessa lisääntynyt. Yhteiskunnassa tapahtuvat nopeat muutokset sekä palvelujärjestelmien pirstaleisuus ja sektoroituneisuus ovat syrjäytymisen taustatekijöitä. Yhdestä nuoresta menetetty kansantulo on noin 700 000 € / vuodessa, mikäli syrjäytyminen kestää koko odotettavissa olevan työiän. Vastaavasti menetys julkisessa taloudessa on noin 430 000 euroa. Nykyään 20–29-vuotiaista suomalaisista nuorista 110 000 on vailla perusasteen jälkeistä tutkintoa, mikä hankaloittaa heidän työllistymistään ja on yksi merkittävimmistä syistä syrjäytymiselle. Maahanmuuttajataustaisten nuorten riski syrjäytyä on jopa 4–6-kertainen kantaväestöön verrattuna, ja heidän osuutensa syrjäytyneistä nuorista on lähes neljännes. Syrjäytymisen taustalla on tyypillisesti riittämätön suomen kielen taito, heikko koulutus ja usein myös syrjintä. Maahanmuuttajanuoret kokevat syrjintää niin työhönotossa, työelämässä kuin koulutuksessa. (Nuorten yhteiskuntatutkimus 2013: 6, 17–19, 32, 44.)

Tilastokeskuksen vuoden 2009 tilastojen mukaan opintojen ulkopuolella oli 12 631 vieraskielistä 15–29-vuotiasta nuorta. Edelleen tutkimusten mukaan noin 35–65 % ulkomaalaistaustaisista henkilöistä uskoo työnsaannin vaikeutuneen heidän etnisen taustansa vuoksi. Vieraskielisistä perusopetuksen suorittaneista yli 20 % ei suoriudu suomen kielen kokeesta toisen asteen ammatilliseen koulutukseen pyrkiessään, joten kieli- taidolla on suuri rooli yksilön työelämään ja yhteiskuntaan kiinnittymisen kannalta. Onnistunut maahanmuuttajien kotoutuminen edellyttää siten yksilöllistä tukea ja yksilöllis- tettyjä polkuja opintojen ja työelämän pariin. Maahanmuuttajanuorten tuen tarvetta li- sääviä tekijöitä ovat yksinäisyys, kielivaikeudet, turvallisen aikuisen puuttuminen arjes- ta, näköalattomuus ja alisuoriutuminen. Eryityisesti maahanmuuttajanuoret tarvitsevat tukea kasvaakseen yhteiskunnallisiksi toimijoiksi ja sen täysivaltaisiksi jäseniksi. (Nuor- ten yhteiskuntatutkimus 2013: 6, 17–19, 32, 44.)

Nuorten maahanmuuttajien kotoutumiseen ja syrjäytymisen ehkäisyyn kiinnitetään huomiota Kamu – kaveriohjausta maahanmuuttajalle -hankkeessa (v. 2013–2014), jota tehdään yhteistyössä Metropolia Ammattikoreakoulun, Keskuspuiston ammattiopiston sekä Kalliolan settlementin kesken. Kamu-hankkeella on yhteiskunnallinen tilaus, sillä se pyrkii kaveritoiminnan avulla edistämään maahanmuuttajanuorten kotoutumista ja suomalaiseen yhteiskuntaan integroitumista sekä ehkäisemään heidän syrjäytymisris-

kiään. (KAMU 2013; ESR-projektisuunnitelma 2013: 13–14.) Mitä Kamu-kaveriohjaus on? Millainen Kamu-kaveriohjaus on tärkeää ja mihin siitä saa apua? Voiko Kamu-kaveriohjauksen avulla saada maahanmuuttajaopiskelijoita integroitumaan suomalaiseen yhteiskuntaan ja näin ollen ehkäistä heidän syrjäytymistään? Nämä olivat kysymyksiä, jotka askarruttivat myös minun mieltäni ollessani sosionomi (amk) opintoihin kuuluvalla 2. harjoittelujaksolla Keskuspuiston ammattiopistossa sekä Kamu-hankkeessa syksyllä 2013. Toimin Kamu-hankkeessa ”silta-yhdyshenkilönä” Metropolia Ammattikorkeakoulun ja Keskuspuiston ammattiopiston toimijoiden välillä sekä projektiharjoittelijana. Olin myös ohjaaja-harjoittelijana kahdessa maahanmuuttajille suunnatussa ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavan koulutuksen ryhmässä.

Kamu-kaveriohjaustoiminta käynnistyi innostunein odotuksin syksyllä 2013. Toiminta aloitettiin vastuuopettajien toteuttamilla ryhmänohjauksilla, joiden tavoitteena oli tutustuttaa Kamu-toimintaan osallistuvat osapuolet toisiinsa erilaisten pedagogisten pelien ja toiminnallisten harjoitteiden avulla. Tutustumisvaiheen jälkeen oli tarkoitus muodostaa Kamu-vertaispareja, jotka tapaisivat säännöllisesti toisiaan ja tekisivät yhdessä määrittelemiään mielekkäitä asioita vapaa-ajallaan. Kävi kuitenkin niin, että Kamu-kaveriohjaustoiminta kohtasi suuren määrän ennakoimattomia vaikeuksia, joiden vuoksi koko toimintaa uhkasi sen ennenaikainen päättymisen. Syksyn 2013 ja harjoitteluni edetessä kiinnostuin entistä enemmän Kamu-hankkeesta ja varsinkin siihen liittyvästä ”pöhinästä”. Ennen kaikkea innostuin entistä enemmän Kamu-kaveriohjauksen piilevistä mahdollisuuksista vaikuttaa positiivisesti maahanmuuttajaopiskelijoiden integroitumiseen suomalaiseen yhteiskuntaan. Tämän vuoksi minulle heräsi halu tehdä Kamu-hankkeeseen ja Kamu-kaveriohjaukseen liittyvä opinnäytetyö.

Kevään 2014 aikana, opinnäytetyötä tehdessäni, minulla oli edelleen mahdollisuus osallistua Kamu-kaveriohjauksen jatkokehittämistyöhön Kamu-hankkeessa suorittaessani sosionomiopintoihin (amk) kuuluvan 3. harjoittelun tammi-maaliskuussa Keskuspuiston ammattiopistossa tällä kertaa opiskelijakuraattoriharjoittelijana sekä toimiessani loppukevään opiskelijakuraattorin sijaisena. Keskuspuiston ammattiopiston opiskelijakuraattorit tulivat mukaan Kamu-kaveriohjauksen jatkokehitystyöhön loppukeväästä 2014, sillä Kamu-kaveriohjauksen toimintamallia uudistettiin ja samalla mukaan tuli uusia toimijoita.

2 Kamu-hanke ja opinnäytetyön tavoite

2.1 Kamu-hanke

Kamu – kaveriohjausta maahanmuuttajalle -hanke on osittain Euroopan sosiaalirahaston (ESR) rahoittama yhteistyöhanke, ja sen ideana on, että vuoden kestävässä prosessissa muodostetaan kaveripareja, joiden toinen osapuoli on sosiaalialan opiskelija Metropolia Ammattikorkeakoulusta ja toinen Keskuspuiston ammattiopistossa opiskeleva nuori maahanmuuttaja, jolla on todettu oppimisvaikeuksia. Kamu-hankkeessa kehitettävän vapaaehtoistyönä toteutettavan kaveritoiminnan tavoitteena on mahdollistaa maahanmuuttajaopiskelijoille yksilöllistä tukea heidän vapaa-aikanaan. Samalla kaveritoiminta tukee ja täydentää oppilaitoksen maahanmuuttajaopiskelijalle antamaa tukea hänen kotoutumisprosessissaan. Tavoitteena on muun muassa se, että maahanmuuttajanuoret saavat kaveritoiminnasta tukea niin sosiaalisten taitojen kehittämiseen, elämänhallintaan, yhteiskuntaan kiinnittymiseen kuin kielen oppimiseen. Edellisen lisäksi maahanmuuttajaopiskelijoille halutaan luoda kokemuksia elinympäristön laajenemisesta sekä suomalaisesta elämäntyylistä. (KAMU 2013; ESR-projektisuunnitelma 2013: 3–6, 13–14.)

2.2 Yhteistyökumppanit

Toinen opinnäytetyön yhteistyökumppaneista on Metropolia Ammattikorkeakoulu, joka on Kamu-hankkeen päätoteuttaja sekä ESR-projektisuunnitelman laatija. Ammattikorkeakoulun tehtävänä on luoda kestävä toimintarakenne vapaaehtois pohjalta toimivalle kaveriverkostolle. Kaveriverkoston ydintoimijoina ovat Metropolia Ammattikorkeakoulun sosiaalialan opiskelijat, jotka toimivat toisen oppilaitoksen opiskelijoiden vertaiskavereina. Kaveriverkoston toiminnan ja rakenteen pohjaksi on valittu Service Learning -toimintamalli. (ESR-projektisuunnitelma 2013: 3–4.) Service Learning -toimintamallissa palveluoppimista toteuttavat oppilaitokset ja kolmas sektori yhdessä, ja siinä tuotetaan vastavuoroista oppimista dialogisessa vuorovaikutussuhteessa. Service Learning on yhtäältä opetus- ja oppimisstrategia, jossa yhteiskunnallinen palvelu nivoutuu strukturoituun oppimiskokemukseen. Toisaalta sen avulla voidaan opettaa opiskelijoita kansalaisvastuuseen ja sillä voidaan vahvistaa myös yhteisöjä. (Seifer & Connors 2007, Raatikaisen 2013: 140–141 mukaan.)

Toinen opinnäytetyön yhteistyötaho ja tämän selvityksen kohdeorganisaatio on Keskuspuiston ammattiopisto, joka on Suomen toiseksi suurin toisen asteen ammatillinen erityisoppilaitos. Toimintaa Keskuspuiston ammattiopistolla on 10 paikkakunnalla 12 toimipaikassa Uudenmaan alueella. Opiskelijoita Keskuspuiston ammattiopistossa on noin 1 000 ja henkilöstöä on noin 500. Ammatillisen erityisopetuksen lisäksi Keskuspuiston ammattiopisto on erityisopetuksen kehittämiskeskus ja osa Orton Invalidisäätiötä. Keskuspuiston ammattiopiston tarjoama koulutus on tavallisesti tarkoitettu alle 25-vuotiaille henkilöille, jotka tarvitsevat opinnoissaan ja työllistymisessään terveydellisen tai muun syyn vuoksi erityisopetusta, yksilöllistä tukea ja ohjausta. Koulutustarjontaan kuuluu muun muassa valmentavaa koulutusta, ammatillista perustutkintokoulutusta sekä ammatillista lisäkoulutusta. Tämän selvityksen kohteena ovat Keskuspuiston ammattiopiston maahanmuuttajaopiskelijat, jotka opiskelevat maahanmuuttajille suunnatussa ammatilliseen peruskoulutukseen valmentavassa koulutuksessa (tässä opinnäytetyössä käytetään lyhennettä MAVA). Koulutuksessa painotetaan suomalaisessa yhteiskunnassa toimimisen oppimista sekä suomen kielen opiskelua. (Hakijan opas 2014: 3, 10–11.) Kalliolan settlementti on vastannut sosionomiopiskelijoiden kouluttamisesta vapaaehtoistyöhön, ja se tarjoaa kaveriparina toimiville sosionomiopiskelijoille toiminnanohjausta, tukea ja neuvontaa hankkeen aikana (ESR-projektisuunnitelma 2013: 4).

2.3 Opinnäytetyön merkitys Kamu-hankkeessa

Kamu-hankkeen kaveritoiminnan tavoitteiden toteutumista ja vaikuttavuutta arvioidaan sekä seurataan opiskelijapalautteella. Opiskelijapalautteen avulla halutaan saada tietoa siitä, ovatko maahanmuuttajaopiskelijat kokeneet hyötyneensä Kamu-hankkeen kaveritoiminnasta sekä ryhmänohjaustoiminnasta. Hankesuunnitelman mukaan Keskuspuiston opiskelijoiden kokemuksia Kamu-kaveriohjauksesta kerätään noin kahdesti vuodessa esimerkiksi sosionomien (amk) opinnäytetyötoimeksiantoina. Saatuja tietoja hyödynnetään Kamu-hankkeen edelleen kehittämisessä ja palvelukonseptin mallinnuksessa. (ESR-projektisuunnitelma 2013: 13–14.)

Syksyn 2013 aikana Kamu-hankkeen edetessä kävi ilmi, että Kamu-kaveriohjauksesta oli erityisen haasteellista kerätä palautetta maahanmuuttajaopiskelijoilta. Maahanmuuttajaopiskelijoiden heikko suomen kielen taito vaikeutti osaltaan palautteenkeruuta, mutta merkittävimmäksi haasteeksi nousi kuitenkin Kamu-kaveriohjauksen leimautuminen

negatiiviseksi toiminnaksi. Loppuvuodesta osa maahanmuuttajaopiskelijoista suhtautui Kamu-kaveriohjaukseen jo niin kielteisesti, ettei Kamu-tunneille haluttu osallistua, ja kaikki siihen liittyvä toiminta koettiin negatiivisena. Jo pelkästään Kamu-kaveriohjauksesta puhuminen tavallisina koulupäivinä sekä lukujärjestyksessä ollut Kamu-kaveriohjaustuntimerkintä saivat osan maahanmuuttajaopiskelijoista kiihdyksiin. Useammin kuin yhden kerran osa maahanmuuttajaopiskelijoista hävisi ja karkasi koulusta juoksujalkaa juuri ennen keskiviikkoisin pidettyjä Kamu-kaveriohjaustunteja.

Ongelmia aiheutti myös se, etteivät Kamu-kaveriohjauksen keskiviikkoiset tapaamiskerrat lähteneet sujumaan suunnitellusti. Alkuperäisenä projektin tavoitteena oli, että prosessin alussa olisi ollut muutamia kertoja kaikille suunnattua Kamu-ryhmäohjaustoimintaa, jolloinka Kamu-kaveriohjauksen osapuolet, maahanmuuttajaopiskelijat ja sosionomiopiskelijat, olisivat tutustuneet toisiinsa erilaisten pedagogisten pelien, draamamenetelmien ja toiminnallisten harjoitteiden avulla turvallisessa ja ohjatussa ympäristössä. Ohjatun tutustumisen jälkeen olisi vuorossa ollut Kamu-kaveriohjauksen aloittaminen yksilöohjaustoimintana, jossa jokainen vertaispari muodostuu maahanmuuttaja- ja sosionomiopiskelijasta. (ESR-projektisuunnitelma 2013: 8.) Kävi kuitenkin niin, että tutustumiseen ja ryhmäytymiseen tarkoitetut pelit ja harjoitteet koettiin maahanmuuttajaopiskelijoiden keskuudessa lapsellisina leikkeinä, joihin ei haluttu osallistua ja joiden merkitystä ei lainkaan ymmärretty.

Myös vertaisparien muodostuminen kangerteli. Kamu-pareja ja -tiimejä jouduttiin muuttamaan useaan otteeseen, sillä toimintaan tuli mukaan uusia maahanmuuttajaopiskelijoita pitkin syksyä heidän aloitettuaan opiskelun kesken lukuvuotta. Osa sosionomiopiskelijoista puolestaan jäi toiminnasta pois syksyn aikana. Koska sosionomiopiskelijoita oli vähemmän ja heistä enemmistö oli naisia, jouduttiin yksittäisten vertaisparien lisäksi muodostamaan Kamu-tiimejä, jossa yhdellä tai kahdella sosionomiopiskelijalla oli useampi maahanmuuttajaopiskelija ohjattavanaan ja vertaispari tai tiimi saattoi muodostua eri sukupuolta olevista opiskelijoista. Kävi myös niin, ettei yksilö- eikä tiimi-kohtainen Kamu-kaveriohjaus toteutunut kuin muutaman yksittäisen maahanmuuttajaopiskelijan osalta ja näissäkin tapauksissa vain pari kertaa.

Kaikkien näiden negatiivisten signaalien ja vastoinkäymisten vuoksi Kamu-kaveriohjauksen palautteenkeruuseen haluttiin paneutua erityisellä huolella, jotta maahanmuuttajaopiskelijoiden kokemukset Kamu-kaveriohjauksesta saataisiin esille. Kamu-hankkeen projekti- ja ohjausryhmässä todettiinkin, että laadukkaan ja informatiivi-

sen palautteen saaminen ei onnistuisi arviointijanojen, väriskaalojen tai kasvokuvahyömiöiden avulla. Sähköiset internetpohjaiset kyselylomakkeet eivät myöskään olleet kohderyhmä huomioon ottaen mielekkäitä. Edellisen lisäksi Kamu-hankkeen projekti- ja ohjausryhmässä nousi huoli siitä, miten hanke saataisiin ylipäättänsä vietyä päätökseen kevään 2014 osalta sen maahanmuuttajaopiskelijoiden keskuudessa saaman negatiivisen leiman vuoksi. Olin myös itsekkin, hankkeessa mukana olleena, huolissani Kamu-kaveriohjauksen kärjistyneestä tilanteesta ja pohdin, millä tavoin tilannetta voisi helpottaa. Mielestäni Kamu-kaveriohjaus oli, kaikista siihen kohdistuneista kielteisistä mielenilmaisuksista huolimatta, erittäin tarpeellinen osa maahanmuuttajaopiskelijoiden viikoittaista, oppilaitoksen tarjoamaa vapaa-ajan toimintaa.

Tässä tilanteessa minulle syntyi ajatus siitä, että voisin tehdä opinnäytetyöni Kamu-hankkeessa. Ehdotin Kamu-hankkeen projektityöryhmälle, että voisin haastatella maahanmuuttajaopiskelijoita ja analysoida saatua aineistoa opiskelijapalautteen saamiseksi. Ehdotin myös, että haastattelun ja aineistonkeruun tukena voisi hyödyntää muistorasiatyöskentelymenetelmää. Muistorasiatyöskentely tarkoittaisi sitä, että jokainen maahanmuuttajaopiskelija maalaa ja koristelee pienestä puisesta rasiasta itselleen Kamu-muistorasian, johon hän voi tallettaa Kamu-kaveriohjauksesta syntyneitä kuvia ja esineitä. Kamu-muistorasiat tehtäisiin heti ensimmäisillä Kamu-kaveriohjaustunneilla joululomien jälkeen, ja Kamu-kavereina toimivat sosionomiopiskelijat toimisivat prosessissa maahanmuuttajaopiskelijoiden apuna. Tarkoitus oli myös saada mukava uusi alku kevään 2014 Kamu-kaveriohjaustoiminnalle. Ehdotukseni opinnäytetyöstä ja sen aiheesta sekä muistorasiatyöskentelystä käsiteltiin joulukuussa 2013 pidetyssä Kamu-hankkeen projektipalaverissa, ja ideaani pidettiin toteuttamiskelpoisena. Tutkimuslupanomus (liite 1) lähetettiin, käsiteltiin ja hyväksyttiin Keskuspuiston ammattiopiston johtoryhmässä joulukuussa 2013.

2.4 Opinnäytetyön tavoite ja rajaukset

Opinnäytetyön tavoitteena on kuvailla ja tehdä ymmärrettäväksi Keskuspuiston ammattiopiston maahanmuuttajaopiskelijoiden kokemuksia siitä, mitä Kamu-kaveriohjaus on, millainen Kamu-kaveriohjaus koetaan tärkeäksi, mihin Kamu-kaveriohjauksella saa apua sekä miten Kamu-muistorasia tukee Kamu-kaveriohjaustoimintaa. Edellä mainittujen tavoitteiden pohjalta voidaan johtaa tämän opinnäytetyön tutkimuskysymys ja alakysymykset:

Opinnäytetyön tutkimuskysymys on seuraava:

Millaisia kokemuksia maahanmuuttajaopiskelijoilla on Kamu-kaveriohjauksesta?

Opinnäytetyön tehtävänä on selvittää, millaisia kokemuksia maahanmuuttajaopiskelijoilla on Kamu-kaveriohjauksesta. Opinnäytetyö perustuu teoreettisen pohdinnan perusteella valittujen ohjausnäkökulmien hyödyntämiseen ja empiiriseen aineistoon. Valittujen ohjausnäkökulmien avulla ohjausta tarkastellaan maahanmuuttajaopiskelijoiden yhteiskuntaan kiinnittymisen apukeinona, jonka tavoitteena on syrjäytymisen ehkäisy. Opinnäytetyön tutkimuskysymys jaetaan neljään alakysymykseen:

1. Mitä Kamu-kaveriohjauksella tarkoitetaan?

Ensimmäisessä alaongelmassa tarkastellaan Kamu-kaveriohjauksen olemusta maahanmuuttajaopiskelijan kokemana. Tarkastelu perustuu ystävyuden, ohjauksen, yksilökohtaisen palveluohjauksen, mentoroinnin, tukihenkilötoiminnan ja vertaistukitoiminnan käsitteiden sekä empiirisen aineiston hyödyntämiseen.

2. Millainen Kamu-kaveriohjaus on tärkeää?

3. Mihin Kamu-kaveriohjauksesta saa apua?

Seuraavissa alaongelmissa tarkastellaan maahanmuuttajaopiskelijoiden kokemuksia siitä, millainen Kamu-kaveriohjaus on tärkeää ja millaisiin asioihin kaveriohjauksesta saa apua. Tarkastelu perustuu ohjausta, sosiaalista integraatiota ja kotoutumista käsittelevien teoreettisten ajatusmallien sekä empiirisen aineiston hyödyntämiseen.

4. Miten Kamu-muistorasia tukee Kamu-kaveriohjausta?

Neljännessä alaongelmassa tarkastellaan maahanmuuttajaopiskelijoiden kokemuksia siitä, miten muistorasiatyöskentely tukee Kamu-kaveriohjausta. Tarkastelu perustuu muistorasiatyöskentelyn teoriaan sekä empiiriseen aineistoon.

Tässä opinnäytetyössä keskitytään Keskuspuiston ammattiopiston kahden MAVA-ryhmän maahanmuuttajaopiskelijoiden kokemuksiin Kamu-kaveriohjauksesta. Opinnäytetyön tavoitteena ei ole luoda kattavaa kuvaa Kamu-hankkeeseen osallistuvien Metropolia AMK:n opiskelijoiden, projektin jäsenten tai ohjausryhmän jäsenten kokemuksista Kamu-kaveriohjauksesta. Opinnäytetyössä ei myöskään selvitetä vapaaehtoistoimintaa, vapaaehtoistyötä, Service Learning -mallia eikä kehitetä muistorasiatyöskentelyä.

3 Lähtökohtia ohjaukseen

Tässä luvussa Kamu-kaveriohjauksen ohjaus-käsitettä tarkastellaan ystävyteen sekä erilaisiin ohjaukseen liittyvien määritelmien sekä käytännön esimerkkikuvausten avulla. Kamu-kaveriohjausta tarkastellaan ensinnäkin ystävyteen liittyvänä ilmiönä, sillä Kamu-kaveriohjaus valittuna toiminnan nimenä viittaisi siihen, että kyseessä olisi ystävyteen liittyvä asia (vrt. ”kamu” ja ”kaveri”). Toisaalta Kamu-kaveriohjaus valittuna toiminnan nimenä viittaisi myös siihen, että kyseessä olisi ystävydestä selvästi eroava ammattimaisempi ja tavoitteellisempi toiminta (vrt. ”ohjaus”). Tästä syystä Kamu-kaveriohjausta tarkastellaan myös ohjaukseen liittyvänä ilmiönä. Ohjaus-käsite kiinnitetään sosiaalipedagogiseen viitekehykseen, koska Kamu-hankkeen toimintakenttä on sosiaaliala ja toiminnassa mukana olevat sosionomiopiskelijat (amk) ovat tulevia sosiaalialan ammattilaisia. Ohjausta ilmiönä pyritään määrittelemään niin sosiaalialalla käytössä olevan yksilökohtaisen palveluohjauksen työmenetelmän kuin mentoroinnin, tukihenkilö- ja vertaistukitoiminnan avulla monipuolisen ymmärryksen luomiseksi.

3.1 Ystävyys maahanmuuttajanuoren arjessa

Ennen varsinaiseen ohjaus-käsitteen määrittelemiseen paneutumista tarkastellaan lyhyesti ystävyttä. Tämä sen vuoksi, että on hyvä ymmärtää ystävyden ja kaveruuden perustaa, sillä Kamu-kaveriohjauksessa ohjausta määrittää myös ”*kaveri*”-käsite. Mitä ystävyys tai kaveruus sitten tarkoittaa? Ystävyttä on haasteellista tarkastella yksiselitteisesti käsitteenä, koska sillä on erilaisia merkityksiä eri kulttuureissa (Ekholm 1994, Kauton 2009: 64 mukaan). Ystävyden kokeminen määräytyy kunkin yksilön ystävydelle antaman arvon sekä hänen kulttuurihistoriallisen taustansa mukaan, minä vuoksi ystävyden laatua ja syvyyttä on vaikea mitata. Suomessa on vallalla ajattelumalli, jossa ystävä on enemmän kuin kaveri ja hänet koetaan läheisemmäksi sekä tärkeämmäksi kuin kaveri. Ystävälle uskalletaan kertoa hyvin henkilökohtaisiakin asioita ja häneltä saadaan tukea ja ymmärrystä. Toisinaan rajanveto kaverin ja ystävän välillä ei ole selvä, eikä ystävyden merkitystä osata aina kiteyttää. (Kautto 2009: 64–65.)

Tulee nuori mistä tahansa kulttuurista tai olkoon hän kuinka erilainen tahansa, hän haluaa kuulua vertaisryhmiin, kaipaa ikätovereidensa seuraan ja haluaa kokea tulleensa hyväksytyksi. Ystävyys koskettaa jokaista yksilöä, ja ystävyysuhteet ovat tärkeässä

roolissa nuoruusiässä. Ystävyyssuhteet myös koetaan melko tai todella tärkeiksi nuorten keskuudessa. Ystävien kanssa vietetään aikaa, hengailaan ja harrastetaan, ja he tuovat elämään iloa, onnellisuutta sekä turvaa. Ilman kavereita ei tulla toimeen eikä pärjätä. Samoin koetaan myös monikulttuuristen nuorten keskuudessa. Maahanmuuttajataustaisten nuorten on kuitenkin vaikea päästä kantaväestöstä muodostuvien nuorten kaveripiireihin kielitaidon puutteellisuuden, erilaisen kulttuuriperinteen, rasismien tai fyysisen erilaisuuden vuoksi. Monikulttuuristen nuorten kaverisuhteet poikkeavat valtaväestön kaverisuhteista siinä, että heidän kaverinsa tulevat useista eri kulttuureista ja maista, mutta yleensä heidän parhaat ystävänsä eivät tule ”omasta” kulttuuritaustasta. (Kautto 2009: 62–65.)

Vapaa-ajan merkitys korostuu ystävyys- ja kaverisuhteiden luomisessa. Tämä ei tarkoita sitä, että tarvitaan nimettyjä vapaa-ajan harrastuksia, vaan yhdessä oleminen, johon kuuluu yhteenkuuluvuudentunne, on tärkeää. Ystävyys syntyy vuorovaikutuksessa toisen kanssa, minkä johdosta on tärkeää, että nuorilla on mahdollisuus erilaisissa epämuodollisissa ”väljissä kohtaamisissa” tavata muita nuoria. Mikäli nuorilla on samanlaiset kiinnostuksen ja mieltymyksen kohteet, on heidän helpompi ystävästyä. Tutkimuksen mukaan maahanmuuttajataustaiset nuoret toivovat, että nuorille järjestettäisiin yhteistä monikulttuurista toimintaa torjumaan ennakkoluuloja ja epäluulon ilmapiiriä sekä lisäämään positiivista ja tasa-arvoista vuorovaikutusta. Nuorisotyön suunnittelussa tärkeää olisi kiinnittää huomio siihen, miten nuoret saataisiin tutustumaan ja ystäväystymään toisiinsa, koska pahinta, mitä nuorelle voi tapahtua, on se, että hän jää yksin. Ystäväystymisen ja tutustumisen tukeminen on kuitenkin haasteellista, sillä nuoret itsekin eivät osaa kertoa, miten se tulisi tehdä. Toisaalta nuoret korostavat sitä, että toisiin tutustuminen on jokaisen omalla vastuulla, eikä siinä ammattilainen voi paljoa auttaa. Mikäli ammattilaiset ja muut nuorten kanssa toimivat tahot pystyvät tukemaan nuorten keskinäistä tutustumista, voi se parhaimmillaan johtaa ystävyyssuhteiden syntymiseen. (Kautto 2009: 68–73.)

Kamu-kaveriohjauksen kannalta on tärkeää ymmärtää ystävyden käsite, sillä Kamuhankkeen tavoitteena on edistää maahanmuuttajanuorten kontaktinottoa suomalaisiin nuoriin, heidän sosiaalisia taitojaan ja sosiaalisten verkostojen muodostumista sekä mahdollistaa maahanmuuttajanuorille mielekäs, oppilaitoksen ulkopuolinen vapaa-ajan toiminta. (ESR-projektisuunnitelma 2013: 3.) Näiden hanketavoitteiden voidaan ajatella kiinnittyvän ystävyden käsitteeseen. Seuraavaksi siirrytään tarkastelemaan erilaisia ohjaukseen liittyviä käsitteitä.

3.2 Ohjauksen kiinnittyminen sosiaalipedagogiikkaan

Ohjaustyön toimintakenttä Suomessa on laaja. Sitä tehdään muun muassa ammatillisissa oppilaitoksissa, työelämän organisaatioissa, moniammatillisissa hankkeissa sekä myös sosiaali- ja nuorisotoimissa. Aikaisemmin ohjaajaa on pidetty vanhempana, viisaampana ja kypsempänä henkilönä kuin ohjattavansa. Ohjattavaa on puolestaan pidetty muun muassa vajavaisena, ongelmallisena tai ahdistuneena, jolla on sairaus, vika tai vamma. Nykyään vallitsee kuitenkin ajatus, jossa ohjattavan ajatellaan olevan oman elämänsä ja omien ratkaisujensa paras asiantuntija ja ohjaajan puolestaan olevan ohjausprosessin asiantuntija. Myös ohjattavan kuuleminen on noussut nykyajan ohjausprosessin keskiöön. Ohjaustyön tehtävänä on edistää keskustelun avulla ohjattavan kykyä parantaa elämäänsä haluamallaan tavalla. Ohjausvuorovaikutuksessa ohjattava osallistuu aktiivisesti esittämiensä ongelmien ratkaisuun ja ohjaaja pyrkii taa-sen vahvistamaan ohjattavan toimintakykyä liikoja neuvoja antamatta. Ohjaaja kannustaa ohjattavaa löytämään itsestään ne vahvuudet, joilla ongelman voi saada ratkaistua. Ohjausvuorovaikutuksen edellytyksenä on, että ohjauksen tavoitteista, kestosta ja ajoituksesta on sovittu yhdessä. Onnistuneen ohjauksen ja ohjaussuhteen peruselementteinä pidetään ajan, huomion, kunnioituksen ja toivon antamista yksilölle sekä dialogisuutta. (Onnismaa 2007: 19–20, 26–31, 38–48.)

Kun lähdetään tarkastelemaan ohjausta sosiaalisesta näkökulmasta, on luontevaa hakea sille kiinnekohtaa sosiaalipedagogiikasta. Sosiaalipedagogiikan kohteena ovat yksilön inhimillisen kasvun prosessit, joissa ihminen saavuttaa yhteiskunnallista osallisuutta, hyvinvointia, toimintakykyä ja elämähallintaa. Yksilön kasvun tuloksena hänestä tulee yhteiskunnan täysivaltainen toimija ja jäsen. Sosiaalipedagogiikassa mielenkiinnon kohteena ovat ne tekijät ja esteet, jotka haittaavat yksilön täysipainoisena kansalaisena toimimista, hänen hyvinvointiaan ja hyvää elämää. Sosiaalipedagogiikan yleispätevässä luonnehdinnassa korostuu ajatus hyvinvoinnista, joka kattaa koko ihmisen elinkaaren, ja se sisältää muun muassa osallisuuden yhteiseen kulttuuriperintöön ja kasvamisen yhteiskunnalliseen subjektiuteen ja toimijuuteen. (Hämäläinen 2007: 14–16.) Sosiaalipedagoginen toimintaperiaate muodostuu muun muassa kahden ihmisen välisestä dialogisuudesta. Sosiaalipedagogiikassa ohjaustyö tapahtuu pääasiassa ihmisen arjessa ja keskeistä on auttaa ihmistä itseapuun ja tuottaa siinä tarvittavaa subjektiutta. Subjektiuus tarkoittaa vastuun ottamista oman itsensä kehittämisestä sekä omasta elämästään. Subjektiuus tarkoittaa myös tietoista yhteiskunnan jäsenyyttä, osallisuutta sekä yhteiskuntaan osallistumista. Sosiaalipedagoginen ohjaustyö ei ole kos-

kaan ylhäältä organisoitua, vaan lähtee osallistujista itsestään. Ihmistä ei voi pakottaa muuttumaan, vaan ihminen muuttuu sellaisessa kasvuprosessissa, jossa hänellä on mahdollisuus nähdä itsensä uudella tavalla. Ohjaustyössä onkin tärkeää saada ihmisen tahto heräämään ja vahvistaa sitä. Prosessi voi olla pitkä ja tuskallinen, mutta yhtä lailla vapauttava. Perusajatuksena on, että vaikeuksissa olevalle yksilölle tarjotaan mahdollisuus osallistua, kohdata toisia ihmisiä, toteuttaa ja kehittää itseään, kokea itsensä tarpeelliseksi ja yhdessä toisten kanssa etsiä suuntaa elämässä. (Hämäläinen 1999: 61–63, 71–72.)

3.3 Yksilökohtainen palveluohjaus ohjauksen viitekehyksenä

Yksilön todellinen kohtaaminen, hänen mahdollisimman itsenäisen elämänsä tukeminen sekä luottamuksellinen vuorovaikutussuhde on yksilökohtaisen palveluohjauksen perusta. Kuuntelemiseen, dialogisuuteen, luottamuksen rakentamiseen sekä arvostavaan ihmiskäsitykseen perustuvassa palveluohjauksessa annetaan tilaa ihmisen omalle äänelle siten, että hänen oma toimijuutensa korostuu. Palveluohjauksen kohtaamisen tavoitteena on yksilön mahdollisimman itsenäisen elämän tukeminen eli hänen oman toimintakykynsä mahdollistaminen. Ohjausta tehdään pikkuhiljaa, pienin askelin ja ajan saatossa. Kun yksilön voimavarat tulevat näkyväksi, voidaan aloittaa määrätietoisempi työskentely hänen omien tavoitteidensa saavuttamiseksi. Palveluohjauksessa ohjattavan ja ohjaajan välille syntyy luottamuksellinen suhde. Suhde on parhaimmillaan, kun siinä toteutuvat dialogisuus ja yhdessä kasvaminen. Kahden subjektin välistä vuorovaikutteista kommunikointia, jossa osapuolet kohtelevat toisiaan tasavertaisina kumppaneina kunnioittaen toistensa subjektiutta ja määräysvaltaa omaan elämään, kutsutaan dialogiksi. Dialogi on myös kahden ihmisen välillä olevaa yhteistä aluetta, joka sisältää toivon ja muutoksen mahdollisuuden. (Suominen & Tuominen 2007: 13, 79–80; Suominen 2010: 3, 96–97.) Palveluohjauksessa ohjaaja toimii myös siltana yksilön tarpeiden ja palveluntuottajien mahdollisuuksien välillä (Suominen & Tuominen 2007: 14). Tämä palveluohjaukseen liittyvä verkostotyö voidaan jaotella elämismailman ja systeemimailman kenttiin. Elämismailman kenttään kuuluu yksilön arjen tukeminen, vertaistuen aikaansaaminen ja hänen sosiaalisen verkostonsa vahvistaminen. Systeemimailman kenttään kuuluu yksilön itsenäistä elämää vahvistavien tukipalveluiden aikaansaaminen, asiakkaan viranomaisverkostoissa toimiminen sekä palveluohjaajan oman työyhteisön tuki. (Suominen 2010: 96–97.)

Yhtenä yksilökohtaisen palveluohjauksen esimerkkinä voidaan pitää Hankasalmen 4H-yhdistyksen ja Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry:n toteuttamaa Välitän-hanketta. Hankkeessa keskityttiin tukemaan 17–25-vuotiaita väliinpuotoajanooria, jotka olivat keskeyttäneet koulunsa tai jotka eivät olleet hakeutuneet peruskoulun jälkeisiin koulutuksiin tai työelämään. Yksilöohjauksen avulla, nuorisotyön ja työnohjauksen ammattilaisohjaajan voimin, nuoria pyrittiin tukemaan erilaisten ratkaisuvaihtoehtojen löytymiseksi kuunnellen, jutellen ja kysellen. Ohjaustyöskentelyn taustalla olivat nuorten yksilölliset, heidän arjestaan kumpuavat tarpeet, ja hankkeen tavoitteena oli nuorten turvallisuuden tunteen, itsetunnon sekä tunne- ja vuorovaikutustaitojen kehittäminen. Tarkoituksena oli saada nuori huomaamaan, että hän on osaava ja pystyvä. Välitän-hankkeen toiminta perustui nuoren kanssa yhteisesti suunniteltuun kehitysmispolkuun. Ilman aikarajaa toteutetun suunnitelman idea piili siinä, että jokainen sai tarvitsemansa määrän välittämistä, rinnalla kulkemista, läsnäoloa ja aikaa. Hankkeessa ohjaajan tehtävänä oli rohkaista ja kannustaa nuoria itsenäiseen toimijuuteen samalla toimien nuorelle kuuntelijana ja sparraajana. Hankkeen ohjaussuhteessa korostui luottamuksellisuus, jotta nuori kykeni turvallisesti käsittelemään omia tunteitaan ohjaajan kanssa. Minäkuvan, itsetuntemuksen, arkisten asioiden ja arkeen liittyvien harjoitusten lisäksi aikaa varattiin myös negatiivisten ja riittämättömyyden tunteiden käsittelyyn. Välitän-hankkeessa toteutettiin myös ryhmänohjausta erilaisina toiminta- ja keskusteluryhminä. Ryhmien tarkoituksena oli tarjota nuorille vertaistuen mahdollisuus, kaveruussuhteiden syntyminen sekä yhdessä tekemisen ilon kokeminen. (Honkonen 2011: 179–189.)

3.4 Mentorointi ohjauksen viitekehyksenä

Mentoroinnin ytimeksi voidaan kutsua kahden ihmisen, mentoroitavan ja mentorin, luottamuksellista, vastavuoroista ja henkilökohtaisesti merkittävää vuorovaikutussuhdetta, jolla pyritään tavoitteellisesti lisäämään tai syventämään mentoroitavan näkyviä ja piileviä kykyjä, ominaisuuksia, taitoja sekä vastuun ottamista omasta kasvusta ja kehitymisestä. Mentoroinnin avulla pystytään jakamaan myös hiljaista tietoa, kun kokemusperäistä, toinen toiselta oppimista käytetään hyödyksi. Mentoroinnin vuorovaikutussuhdetta voidaan luonnehtia vapaaehtoiseksi, tasa-arvoiseksi, osallistavaksi, kehittäväksi sekä huolehtivaksi. Sille on ominaista kahdenkeskisyys, sitoutuneisuus, aitous ja joustavuus. Mentorointisuhdetta kuvastaa myös molemminpuolinen tunnepohjainen sitoutuminen prosessiin. Hyvä ja luottamuksellinen mentorointisuhde syntyy tutustumalla toiseen ihmiseen, hänen taustaansa, toiveisiinsa ja odotuksiinsa rauhallisesti. Myös

henkilökemioiden, arvomaailmojen sekä ihmiskäsityksen tulisi olla samantyyppiset, jotta suhteen luominen onnistuisi. Edellisen lisäksi mentoroinnin toimintaperiaatteiden tulee olla selkeät ja kummankin tiedossa. (Lillia 2000: 14–20, 34–39; ks. myös Leskelä 2005: 29.)

Aikaisemmin mentoreina ovat toimineet seniori-ikäiset, kokeneet, viisaat ja osaavat henkilöt, mutta nykyään mentorina voi toimia myös nuori ihminen. Oli mentori kokenut tai nuori, hän on valmis jakamaan osaamistaan, on taitava vuorovaikuttaja, on aito ja avoin ihminen sekä osaa astua sivuun, jotta toinen ihminen pystyy ottamaan vastuun omasta kehitymisestään. (Lillia 2000: 30.) Mentorointia voidaan tarkastella ohjaamisen sekä kehittävän vuorovaikutussuhteen muotoina (Leskelä 2005: 23), ja sillä voidaan ajatella olevan ainakin kolme tehtävää. Se on ensinnäkin työuraan liittyvää ammatillisen avun ja tuen antamista sekä informaation jakamista mentoroitavalle. Tällöin mentorointi sisältää valmentamista, tukemista, suojelua, esilletuontia sekä näkyvyyden lisäämistä. Se on myös psykososiaalisen tuen tarjoamista, mihin sisältyy muun muassa sosiaalisuutta edistäviä toimenpiteitä, henkilökohtaisista asioista ja ongelmista keskustelua, itsetunnon ja identiteetin vahvistamista, hyväksynnän antamista sekä ystävyyden osoittamista. Mentorointi on myös roolimallina olemista, sillä useimmiten mentoroitava kunnioittaa ja arvostaa mentorin asiantuntijuutta sekä toimintaa ja haluaa ottaa häneltä vaikutteita. (Scandura & Williams 2001: 344; ks. Kram 1980 ja Seibert 1999, Leskelän 2005: 24 mukaan.)

Mentorointiprosessissa edetään aina mentoroitavan tarpeista lähtien, hänen tahdisaan ja hänen tavallaan. Mentorointiin tulee varata riittävästi aikaa, sillä se on pitkäaikainen prosessi. Mentorin tehtävänä on luoda sellainen suhde, jossa on tilaa ja mahdollisuus oivallusten syntymiselle sekä yhdessä oppimiselle. Mentoroinnin avulla mentoroitava voi turvallisesti käsitellä unelmiaan, kokemuksiaan, oppimissuunnitelmiaan, ongelmiaan ja niin edelleen. Mentoroinnin kannalta hyvinä oppimistilanteina voidaan pitää todellisia arkipäivän tapahtumia. Mentoroinnissa mentoroitavasta kasvaa ajan mittaan yhteisön täysivaltainen jäsen, jolloin hän omalta osaltaan voi osallistua tietyn yhteisön toimintaan ja sen arjen käytäntöihin. Mentorin roolina on olla mentoroitavalle tasavertainen kuuntelija ja opastaja. Mentorilla voi olla myös monia muitakin rooleja. Hän voi olla kriittinen ystävä, kyseenalaistaja, yhteistyökumppani, sillanrakentaja uusille suhdeverkostoille tai uuden käynnistäjä. Mentori ei ole terapeutti, hän ei anna ohjeita eikä hän myöskään korjaa mentoroitavan tekemiä virheitä. (Lillia 2000.) Mentori voi olla myös vertaismentori, mikä tarkoittaa sitä, että hän on statukseltaan samassa asemas-

sa oleva henkilö kuin mentoroitavansa. Vertaismentoroinnilla pyritään vahvistamaan mentoroitavan henkistä kasvua tarjoamalla mentoroitavalle sekä henkistä tukea että palautetta henkilökohtaisista asioista. Tämän mentorointimallin yhtenä taustatekijänä on myös ystävyys; ystävän kanssa voi turvallisesti totutella uusiin tilanteisiin, uuteen paikkakuntaan, maahan tai kulttuuriin. (Leskelä 2005: 40–41.)

Mentorointi on voinut saada alkunsa virallisesta organisaation alulle panemasta ohjelmasta, jossa mentori ja mentoroitava on sovitettu yhteen heidän samanlaisten kiinnostusten kohteittensa pohjalta. Epämuodollinen mentorointi alkaa puolestaan luonnostaan, ilman mitään virallista tahoa tai ohjelmaa. Tutkimuksissa on havaittu, että epämuodollisessa mentorointisuhteessa mentoroitavat ovat saaneet osakseen enemmän mentorointia sekä psykososiaalista tukea kuin muodolliseen mentorointiin osallistuneet. (Scandura & Williams 2001: 344–346.) On myös havaittu, että virallisessa mentorointisuhteessa mentorointi on pinnallisempaa, vähemmän keskustelevaa ja vähemmän mieluista kuin epävirallisessa mentoroinnissa, koska hyvin toimivaa mentorointisuhdetta ei voi kukaan ulkopuolinen taho antaa. Ketään ei voi siis pakottaa tai määrätä henkilökohtaisen toimivuuteen eikä myöskään henkilökohtaiseen sitoutumiseen. (Kram 1985, Leskelän 2005: 36 mukaan.) Seuraavaksi tarkastelen lyhyesti mentoroinnin käyttämistä maahanmuuttajataustaisten henkilöiden kotoutumisen tukena sekä syrjäytymisen ehkäisemiseksi kolmessa eri projektissa.

3.4.1 Mentorointi kotoutumisen tukena – Osmos-projekti

Osallistavan monikulttuurisen sosiaaliohjauksen eli Osmos-projektin mentorointipilotissa pyrittiin hyödyntämään mentorointia osallistavana menetelmänä aktivoimaan maahanmuuttajien halukkuutta työskennellä sosiaalitoimen kanssa paremman kotoutumisen ja suomalaiseen yhteiskuntaan integroitumisen puolesta. Pilotissa oli mukana Metropolia Ammattikorkeakoulun opiskelijoita, lehtoreita ja projektikoordinaattoreita sekä Helsingin sosiaaliviraston Itäisen perhekeskuksen sosiaalitoimen edustajia. Mentorointitoiminnan tavoitteena oli rekrytoida ja kouluttaa pidemmän aikaa Suomessa olleita maahanmuuttajia vertaismentoreiksi vähemmän aikaa maassa olleille. Maahanmuuttajataustaisia mentoreita, joilla oli jo kokemusta uudesta kotimaastaan, ajateltiin hyödynnettävien tilanteissa, jossa kotoutumisen alkuvaiheessa oleva henkilö tarvitsee apua ja ohjausta ymmärtääkseen ja oppiakseen suomalaisen yhteiskunnan arkielämään ja toimintakulttuuriin liittyviä tapoja ja sääntöjä sekä käyttäessään yhteiskunnan

palveluita. Osmos-projektiin osallistuneet maahanmuuttajat olivat verrattain tyytyväisiä mentorointiin, sillä he kokivat saaneensa uutta tietoa suomalaisesta kulttuurista ja tavoista, tavanneensa uusia ihmisiä sekä oppineensa toimimaan ja käyttäytymään oikealla tavalla uudessa kotimaassaan. Osa koki saaneensa kenties ystäviä, mikä oli hyvä asia, sillä suomalaisiin tutustuminen koettiin erityisen tärkeäksi kotoutumisen kannalta. Pilotin aikana kävi ilmi, ettei paras mentori ole aina maahanmuuttajataustainen. Vaikean menneisyytensä takia maahanmuuttajan voi olla helpompi luottaa ja ottaa vastaan apua suomalaiselta mentorilta kuin samasta kulttuurista tulevalta. Mentorin kanssa haluttiin opetella myös suomen kielen taitoa. Mentorin roolina olisikin olla eräänlainen kulttuuritulkki, psykososiaalinen tuki sekä roolimalli, joka toimisi maahanmuuttajalle siltana suomalaiseen yhteiskuntaan kiinnittymisessä. (Lautala & Nyman 2011: 131–138, 141.)

3.4.2 Amigo-mentorointiohjelma nuorten apuna

Helsingin Diakonissalaitos on kehittänyt nuorten syrjäytymisen ehkäisemiseksi Amigo-mentorointiohjelman, jonka kohderyhmänä ovat 18–29-vuotiaat nuoret. Mentorointiohjelmassa vapaaehtoiset tehtävään valmenneet aikuiset toimivat nuorten tukena tarjoten nuorelle kokonaisvaltaisesti huomiotaan. Edellisen lisäksi mentorointi mahdollistaa nuorelle luotettavan ja turvallisen aikuisen olemassaolon ja arkielämän mallin. Mallissa nuori ja mentori rakentavat yhdessä luottamuksellisen vuorovaikutussuhteen, jossa molempien osapuolten oppimiskokemusta, kulttuuritaustaa, arvoja ja normeja kunnioitetaan. Amigo-mentorointiohjelma pyrkii tavoitteelliseen vuorovaikutussuhteeseen, se perustuu vapaaehtoisuuteen ja sitä ilmentää emotionaalinen sitoutuminen. Mentori ei yritä ratkaista nuoren ongelmia, vaan auttaa ja tukee nuorta löytämään ratkaisuja ja kasvamaan itsenäisyyteen. Mallin mukaan Amigo-mentorilla on mahdollisuus toiminnallaan parantaa nuoren elämänlaatua ja vaikuttaa hänen hyvinvointiinsa sekä yhteiskuntaan integroitumiseensa. Tapaamisissa mentori ja nuori keskustelevat luottamuksellisesti nuoren elämään liittyvistä kysymyksistä ja pulmista, koulutus- ja uravalinnoista sekä harrastuksista. Mentori tukee nuorta tämän omien voimavarojen ja oman elämänpolun löytämisessä. Hän vahvistaa nuoren itseluottamusta sekä nostaa nuoren piilevät kyvyt ja voimavarat näkyviksi. Mentori tutustuttaa nuorta yhteiskuntaan, jakaa tietoa sekä luo yhteisiä, mieleenpainuvia hetkiä. Amigo-mentorointiprosessiin osallistuneet nuoret ovat kertoneet, että mentorin kanssa luottamus omiin kykyihin on kasvanut. Mentori koetaan ihmisenä, joka ymmärtää ja jonka kanssa voi olla oma itsensä. Vaikka

mentorin kanssa saattaa päästä mukaviin paikkoihin, piilee mentorintisuhteen idea siinä, että hänen kanssaan saa tehdä tavallisia asioita. (Amigo-mentorin opas 2013; Amigo 2014.)

3.4.3 HALATEN-projekti maahanmuuttajien kotoutumisen tukena

HALATEN – haavoittuvasta lapsuudesta ehjään aikuisuuteen -projektissa tuetaan Suomeen ilman huoltajaa tulleiden alaikäisten kotoutumista. Projekti toteutetaan Varsinais-Suomessa, ja siinä ovat mukana Turun ammattikorkeakoulun sosionomi- ja toimintaterapiaopiskelijoita ja osa heidän opettajistaan sekä joukko yhteistyökumppaneita julkiselta sektorilta, järjestöistä sekä yksityiseltä palvelusektorilta. Projektissa korostetaan sellaisia kotouttamisen toimintamuotoja, joilla turvataan lapsille ja nuorille paras mahdollinen kasvuympäristö poikkihallinnollisin toimenpitein. HALATEN-projekti sisältää sekä ryhmänohjausta että yksilökohtaista mentorointia. Tarkoituksena on tukea nuoren sosiaalisia taitoja ja oppimaan oppimisen taitoja sekä lisätä heidän yhteiskunta- ja kulttuuritietouttaan Suomesta antamalla heille terveyst- ja seksuaalikasvatusta sekä ohjata heitä koulutus- ja työpoluille. Mentoroinnissa keskitytään muun muassa maahanmuuttajanuorten suomen kielen taidon kehittämiseen sekä läksyjen tekoon. Ryhmänohjauksesta ja mentoroinnista muodostuvan yhteistoiminnan keskeisimpänä tavoitteena on edistää maahanmuuttajanuorten integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan. Maahanmuuttajanuoret kaipaavat ennen kaikkea suomalaisia kontakteja, tukea ja ohjausta itsenäistymiseen, oman elämänsä hallintaan, itsenäiseen tai tuettuun asumiseen ja siirtymiseen koulutus- ja työuralle. Tässä kohden esimerkiksi suomalainen ystävä olisi monelle hyvä lisä, kun sosiaalitoimesta saatu sosiaaliohjaus on riittämätöntä. (HALATEN-projekti 2014.)

3.5 Tukihenkilötoiminta ohjauksen viitekehystenä

Nuotion ja Miettisen (2011) mukaan tukihenkilötoiminnan tavoitteena on auttaa tukea tarvitsevaa nuorta henkilökohtaisesti tarjoamalla hänelle tasapainoisen aikuisen läsnäoloa, huomiota ja luottamusta. Tukihenkilötoiminnan keskiössä ovat yksittäisen nuoren hyvinvoinnin edistäminen, elämäntaitojen parantaminen sekä osallisuuden ja sosiaalisen luottamuksen lisääminen. Tukihenkilötoiminta perustuu aina vapaaehtoisuuteen,

tasa-arvoisuuteen sekä erilaisuuden kunnioittamiseen, ja toiminnassa syntyneen vuorovaikutussuhteen vaikuttavuutta kuvastavat sen luottamuksellisuus ja turvallisuus. Tukihenkilötoimintaa voivat toteuttaa niin ammattilaiset kuin vapaaehtoistyöntekijätkin. Nuoren arjessa pärjäämisen valmiuksia ei voida kuitenkaan vahvistaa virastoissa eikä toimistoissa, vaan niitä tulee vahvistaa nuoren omassa arjessa ja arkipäivän tilanteissa. (Nuotio & Miettinen 2011: 191–193.)

Tukihenkilötoiminnan tärkeimpänä tavoitteena on tukea nuorta löytämään itse mahdollisimman monta arkista pärjäämistä ja hyvinvointia ylläpitävää tekijää elämästään. Ongelmiin tartutaan sekä ennaltaehkäisevältä että korjaavalta näkökannalta, jotta nuoren terve kehitys ei vaarantuisi. Toiminta on myös suunnitelmallista, tavoitteellista ja organisoitua. Nuoren innostaminen erilaisiin harrastusmuotoihin vahvistaa nuoren arkista hyvinvointia, elämänhallintaa ja osallisuutta. Tukihenkilötoiminnan tarkoituksena on myös vähentää ulkopuolisuuden tunnetta. Nuori voi tukihenkilön avulla jäsentää omaa elämäntilannettaan, rakentaa itseluottamustaan, vahvistaa itsekunnioitustaan, saada tukea kavereiden löytämiseksi, löytää erilaista apua tarjoavat palvelunjärjestäjät, tunnistaa itsessään olevia ainutlaatuisia ominaisuuksia ja voimavaroja, tulla kuulluksi ja ymmärretyksi omana itsenään sekä saada apua henkilökohtaisten kysymystensä ratkaisuun. (Nuotio & Miettinen 2011: 195–198.)

Tukihenkilötoimintaa vapaaehtoistyönä on toteutettu Nuorten Palvelu ry:ssä, jossa apua ja tukea tarvitsevien nuorten tukihenkilöinä ovat toimineet toiset, täysi-ikäiset nuoret. Toiminnan perustavana ajatuksena on, että sitä toteutetaan nuorten ehdoilla, heidän itsemääräämisoikeuttaan kunnioittaen, mutta samalla myös vaikeisiin asioihin puuttuen. Toiminnalla halutaan vaikuttaa nuoren arkielämän vaikeuksista selviytymiseen sekä hyvien sosiaalisten vuorovaikutussuhdeverkostojen löytämiseen. Nuoren oman identiteetin ja minuuden rakentumisen vahvistaminen ovat myös toiminnan keskiössä. Koska nuorilla on rankkojakin kokemuksia taustallaan, tukihenkilönä toimivan vapaaehtoisen tulee kyetä sitoutumaan pitkäkestoiseen vapaaehtoistyöhön. Hänellä tulee olla kykyä kuunnella ja kuulla nuorta ja välittää hänestä, mutta ennen kaikkea hänellä tulee olla mahdollisuus ja halua kannatella tukisuhdetta pitkäjänteisesti, sillä luottamus rakentuu hitaasti. Tukihenkilö ei kuitenkaan ole terapeutti eikä ammattiauttaja, vaan tavallisilla taidoilla varustettu, tasapainoinen ja realistinen aikuinen, joka kulkee tuettavan rinnalla arjessa. (Nuotio & Miettinen 2011: 195–201.)

3.6 Vertaistuki ohjauksen viitekehyksenä

Vertaistuki on yksi sosiaalisen tuen muodoista. Yksilön sosiaalisen verkoston olemassaolo on tärkeää sosiaalisen tuen saamiseksi, koska se sisältää kontaktit, joilta hän tarvittaessa saa tai ei saa tukea. Kun sosiaalisen ongelman tai vaikean sairauden kohdanneella henkilöllä on vaikeaa päästä julkisen sektorin tuen piiriin tai hänellä ei ole tarvittavia omia sosiaalisia verkostoja, joilta tukea voisi saada, voi kolmannen sektorin tarjoama vertaistuki olla yksi toimintamuoto, jolla ehkäistään syrjäytymistä ja lisätään sosiaalista vahvistumista. Yhtenä tärkeänä vertaistuen kohderyhmänä ovat nuoret, jotka voivat tarvita tukea jaksamiseen, oman paikkansa löytämiseen yhteiskunnassa tai sosiaalisten verkostojen muodostamiseen. Nuorelle voi samankaltaisesta kokemuksesta selvinneen vertaisen kohtaaminen olla avain oman identiteetin eheytymiseen ja rakentumiseen. (Mikkonen 2011: 204–208.)

Vertaistukea voidaan toteuttaa kolmella eri tavalla. Vertaisryhmätoiminnan ytimessä ovat osallistuminen, yhdessä toimiminen sekä osallisuus. Ryhmän toiminta voi olla tiedollista tai toiminnallista tai se voi olla pelkästään keskustelevaa ja tukea antavaa. Vertaistukiryhmään osallistujat kuuluvat puolestaan tiettyyn viiteryhmään esimerkiksi sairauden, vamman tai muun yhteisen nimittäjän takia. Nämä ryhmät ovat yleensä suljettuja, eikä niihin oteta jatkuvasti uusia tulijoita. Yksilöllinen vertaistukitoiminta on tukihenkilöltä saatavaa tukea, ohjausta ja neuvontaa. Siinä tukijaa ja tuettavaa yhdistää samanlainen kokemus, sairaus tai vamma. On kuitenkin tärkeää, että vertaistukihenkilö on itse selviytynyt kriisistään tai elämänmuutoksesta, joka yhdistää häntä ja tuettavaa henkilöä, jotta hän pystyy kuulemaan tuettavan henkilön tarinan. Yleisellä tasolla vertaistukitoimintaa luonnehtii kokemuksellisuus ja sen keskinäinen jakaminen toisen, samassa tilanteessa olleen ja siitä selvinneen kanssa. (Mikkonen 2011: 204–209.)

Vertaistuen vuorovaikutussuhteessa apua saava vahvistuu sosiaalisesti, kun hän kokee tulleen kuulluksi ja hyväksytyksi sellaisena kuin hän on. Vertaistuessa voi kokea, ettei ole yhteisössään yksin se erilainen ihminen. Kokemusasiantuntijan koetaan voivan auttaa ja ymmärtää toista samanlaista ja auttaa niissäkin asioissa, joissa ammattityöntekijä ei voi auttaa. Vertaistuessa yksilö saa tukea ja turvaa, hän kokee tulleen ymmärretyksi ja hän saa empatiaa. Hän myös tulee ymmärretyksi omana itsenään, oppii sopeutumaan ja kasvaa sosiaalisemmaksi yksilöksi. (Mikkonen 2011: 214–218.)

3.7 Ystävyyss- ja ohjaus-käsitteiden ulottuvuuksia Kamu-kaveriohjauksessa

Edellä on esitelty sekä ystävyyttä että erilaisia ulottuvuuksia ohjaukseen yksilökohtaisen palveluohjauksen, mentoroinnin, tukihenkilötoiminnan ja vertaistuen taustateorioiden avulla. Valittujen lähestymistapojen Kamu-kaveriohjauksen kannalta merkittävimmät ominaisuudet on koottu taulukkoon 1.

Taulukko 1. Kamu-kaveriohjauksen lähestymistapojen ominaisuuksia.

Mitä Kamu-kaveriohjaus on?
<p>Ystävyyttä (Kautto 2009)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ystävyys on yhteenkuuluvuutta ja omanikäisten vertaisryhmään kuulumista. – Ystävät tuovat elämään iloa, onnellisuutta ja turvaa. – Ystäviltä saadaan hyväksyntää, tukea ja ymmärrystä. – Ystävillä on samanlaiset kiinnostuksen ja mieltymyksen kohteet, heidän kanssaan vietetään aikaa, oleillaan ja harrastetaan ja heille kerrotaan henkilökohtaisista asioista.
<p>Mentorointia (Lillia 2005; myös Leskelä 2005)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Mentorointisuhde on kahdenkeskinen, vastavuoroinen, henkilökohtaisesti merkittävä vuorovaikutussuhde, jota ilmentää tunnepohjainen ja pitkäaikainen sitoutumisen prosessi. – Mentorointisuhde on tasa-arvoinen ja joustava, ja siinä osoitetaan ystävyyttä. – Mentoroinnista saa psykososiaalista tukea sekä työhön ja opintoihin liittyvää apua. – Mentorointisuhteeseen ryhtyminen on vapaaehtoista, eikä siihen voida pakottaa.
<p>Vertaistukea (Mikkonen 2011)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Vertaistuella ehkäistään syrjäytymistä ja lisätään sosiaalista vahvistumista. – Vertaistuessa yksilö kokee tullessa kuulluksi ja hyväksytyksi sellaisena kuin hän on. – Kokemusasiantuntija auttaa ja ymmärtää tilanteissa, joissa ammattityöntekijä ei voi auttaa.
<p>Tukihenkilötoimintaa (Nuotio & Miettinen 2011)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Toiminnan keskiössä on nuoren elämäntaitojen ja sosiaalisen luottamuksen lisääminen. – Ongelmiin tartutaan ennaltaehkäisevältä ja korjaavalta näkökannalta. – Tarkoituksena on vähentää ulkopuolisuuden tunnetta.
<p>Yksilökohtaista palveluohjausta (Suominen 2010; Suominen & Tuominen 2007)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Palveluohjauksen tavoitteena on yksilön itsenäisen elämän tukeminen. – Suhde perustuu kuunteluun, luottamukseen, arvostavaan ihmiskäsitykseen, tasavertaisuuteen sekä yhdessä kasvamiseen, ja siinä keskitytään yksilön arkeen. – Palveluohjausta tehdään pikku hiljaa pienin askelin ajan saatossa.
<p>Ohjausta (Onnismaa 2007)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Ohjaus on ammattimaista toimintaa ja ohjaaja on ohjausprosessin asiantuntija. – Ohjattava on oman elämänsä ja omien ratkaisujensa asiantuntija. – Ohjaussuhteessa keskeistä on ajan, huomion, kunnioituksen ja toivon antaminen yksilölle.
<p>Sosiaalipedagogista ohjausta (Hämäläinen 1999, 2007)</p> <ul style="list-style-type: none"> – Vaikeuksissa olevalle yksilölle tarjotaan hänen arjessaan tapahtuvaa ohjausta. – Ohjauksessa keskeistä on itse apuun auttaminen, osallisuus ja itsensä toteuttaminen. – Tavoitteena on yksilön kasvu yhteiskunnan täysivaltaiseksi jäseneksi.

Kamu-kaveriohjauksen kannalta on tärkeää ymmärtää siihen liittyvää tiettyä paradoksaalisuutta. Tämä johtuu siitä, että Kamu-kaveriohjaukseen sisältyy ulottuvuuksia sekä ystävyydestä että ammattimaisemmasta ohjauksesta. Kamu-hankkeessa Kamu-kaveriohjauksen ystävyys-ulottuvuudella pyritään löytämään ratkaisuja maahanmuutta-

jaopiskelijoiden yksinäisyydelle, ystävien puuttumiselle, heikoille sosiaalisille taidoille sekä syrjäytymisen ehkäisylle. Ohjaus-ulottuvuudella pyritään puolestaan löytämään ratkaisuja puuttuville elämänhallinnan taidoille, mielekkäälle vapaa-ajan toiminnan ja harrastusten löytämiselle, omaan asuinympäristöön ja yhteisöön tutustumiselle sekä yhteiskuntaan kiinnittymiselle. Kamu-kaveriohjauksen ohjausprosessissa pyritään myös lisäämään maahanmuuttajaopiskelijoiden ymmärrystä suomalaisesta elämäntyylistä ja sukupuolirooleista sekä heidän osallisuuttaan suomalaisessa yhteiskunnassa. (ESR-projektisuunnitelma 2013: 3–9.) Kamu-kaveriohjauksen kaksijakoisuutta kuvastaa siis vaatimus siitä, että Kamu-kaveriohjaajan tulee kyetä toimimaan sekä ystävänä että ohjaajana. Edellisen lisäksi ohjaukseen liittyy vielä lisävaatimuksia ohjaajan erilaisten roolien sekä ohjauksen liittyvien tavoitteiden ymmärtämisestä (taulukko 1).

Kun Kamu-kaveriohjaus nähdään sosiaalipedagogisena ohjauksena, on sen keskiössä vaikeuksissa oleva yksilö, jolle tarjotaan ohjausta hänen arjen toimintoihinsa; häntä kannustetaan itsepuun ja itsensä toteuttamiseen, ja tavoitteena on, että hän kasvaa yhteiskunnan täysivaltaiseksi jäseneksi (ks. Hämäläinen 1999, 2007). Kamu-kaveriohjaus voidaan nähdä myös ammattimaisena ohjaustoimintana, jossa ohjattava on oman elämänsä ja ratkaisujensa asiantuntija ja jossa keskeistä on ajan, huomion, kunnioituksen ja toivon antaminen yksilölle (ks. Onnismaa 2007). Edellisen lisäksi Kamu-kaveriohjausta ilmentää myös palveluohjauksellinen malli, jonka tavoitteena on tukea yksilön itsenäistä elämää kuuntelun, luottamuksellisen suhteen, tasavertaisuuden ja yhdessä kasvamisen avulla pikku hiljaa etenevässä prosessissa (ks. Suominen 2010; Suominen & Tuominen 2007). Toisaalta Kamu-kaveriohjausta ilmentää myös tukihenkilötoiminta, jonka keskiössä on elämänhallintataitojen ja sosiaalisen luottamuksen kasvattaminen, ulkopuolisuuden tunteen vähentäminen sekä ongelmien ennaltaehkäisy ja korjaaminen (ks. Nuotio & Miettinen 2011). Vertaistukitoiminnan kokemusasiantuntijan näkökulmasta tarkasteltuna Kamu-kaveriohjauksessa kiinnitetään puolestaan huomiota syrjäytymisen ehkäisyyn ja sosiaaliseen vahvistamiseen yksilön kuulluksi tulemisen ja hyväksynnän avulla (ks. Mikkonen 2011). Kamu-kaveriohjaus kiinnittyy erinomaisesti myös mentorointisuhteeseen, joka nähdään kahdenkeskisenä, vastavuoroisena, tasa-arvoisena ja henkilökohtaisesti merkittävänä vapaaehtoisena vuorovaikutussuhteena, jota ilmentää tunnepohjainen ja pitkäaikainen sitoutumisen prosessi, josta saa psykososiaalista tukea (ks. Lillia 2005). Edellisten lisäksi Kamu-kaveriohjaus nähdään iloa, onnellisuutta ja turvaa tuovana ystävyysuhteena, jolle on ominaista yhteenkuuluvuuden ja hyväksytyksi tulemisen tunne ja joka toteutuu yhdessä olemisella (ks. Kautto 2009).

4 Maahanmuuttajanuorten kiinnittyminen suomalaiseen yhteiskuntaan

Tässä luvussa maahanmuuttajanuorten kiinnittymistä suomalaiseen yhteiskuntaan tarkastellaan sosiaaliseen integraatioon, syrjäytymiseen sekä kotoutumiseen liittyvien määritelmien avulla. Luvun lopussa esitetään, mitä yhteiskuntaan kiinnittymisellä tässä opinnäytetyössä tarkoitetaan Kamu-kaveriohjauksen näkökulmasta.

4.1 Sosiaalinen integraatio ja syrjäytyminen

Sosiaalipedagogiikassa on tavoitteena auttaa ihmistä integroitumaan eli kiinnittymään yhteiskuntaan. Toisaalta samaan aikaan tavoitteena on auttaa ihmistä emansipoitumaan eli vapautumaan itsensä toteuttamista estävistä yhteiskunnallisista pakotteista. Jotta yhteiskuntaan kiinnittyminen, osallisuus ja osallistuminen olisivat yksilön kannalta mahdollisia, on subjektiuden kehityttävä riittävästi. Yksilön subjektiutta ei voida koskaan edistää sopeuttamalla, vaan siihen tarvitaan nimenomaan emansipaatiota. Integroitumalla riittävästi yhteiskuntaan ihminen voi saavuttaa yhteiskunnallisen vapauden ja toteuttaa itseään yhteiskunnallisena subjektina. (Hämäläinen 1999: 79–80.) Sosiaalipedagogiikassa tavoitteena on siten tukea ihmisen yksilöllistä ja persoonallista kasvua, hänen kehittymistään omaksi itsekseen, jotta hän löytää oman paikkansa yhteiskunnassa ja kykenee asettumaan siihen (Nivala 2007: 79).

Nuorten kohdalla integraatio tarkoittaa sitä, että hän tarttuu yhteiskunnan tarjoamiin mahdollisuuksiin ja kiinnittyy yhteiskunnan toimintajärjestelmiin ensimmäistä kertaa itsenäisenä yksilönä, ei perheensä jäsenenä (Nivala 2007: 87). Kuulumalla ja kiinnittymällä yhteisöihin ja yhteiskunnan toimintajärjestelmiin, jonka jäsen nuori on, voi hän saavuttaa hyvinvointia, elämisen laatua sekä elämänhallintaa ja täyttää yhteiskunnan hänelle asettamat odotukset. Täysivaltaiseksi kansalaiseksi ja yhteiskunnan jäseneksi kasvamiseen ja integroitumiseen kuuluu osallisuus muun muassa koulutuksesta, työstä, riittävästä toimeentulosta, itseä kehittävästä harrastuksista ja tyydyttävistä ihmissuhteista. Mikäli nuori ei ole osallinen yhteiskunnan järjestelmistä ja sen yhteisestä hyvästä, tulkitaan hänen olevan osaton hyvinvoinnista ja näin ollen syrjäytynyt yhteisöistä ja yhteiskunnasta. (Hämäläinen 2008: 21, 26–27.) Nuorten integraatio-ongelmat johtuvat tyypillisesti siitä, että mahdollisuudet, joita hänelle tarjotaan, eivät täytä hänen tarpeitaan eivätkä ole mieluisia. Nuorella ei välttämättä ole myöskään valmiuksia hyödyntää

tarjolla olevia mahdollisuuksia, tai hän ei edes löydä niitä. Kun näin käy, voi seuraus olla se, että nuori ei löydä paikkaansa yhteiskunnassa, vaan päätyy elämään yhteiskunnallisessa marginaalissa syrjäytyneenä. (Nivala 2007: 82.) Pelkästään jo yksinäisyys, osattomuus kaverisuhteista, vertaisryhmien ulkopuolelle jääminen ja ystävien puute tulkitaan nuorten keskuudessa syrjäytymiseksi (Törrönen & Vornanen 2002, Hämäläisen 2008: 29 mukaan).

Nuorten syrjäytyminen johtuu monista eri syistä: on päihdeongelmia, mielenterveysongelmia, terveydellisiä ongelmia, sosiaalisia ongelmia, perheongelmia, huostaanottoa, koulunkäyntiongelmia, oppimisen ongelmia, käyttäytymisen ongelmia, vaikeutta löytää oma paikka yhteiskunnasta ja niin edelleen. Tyypillistä on myös se, että nuoret eivät saa apua oikea-aikaisesti. Kun yhteiskunnan ja nuoren välinen suhde häiriintyy, on syytä puhua syrjäytymisestä. Yhteiskunnan kannalta tarkasteltuna syrjäytyminen tarkoittaa sitä, ettei nuoren elämäkulku täytä yhteiskunnan odotuksia. Koulutuksen puute, opintojen keskeyttäminen, työelämästä putoaminen sekä heikko kansalaisidentiteetti ja osallisuus ovat ilmentymiä syrjäytymisestä. Yksilön kannalta tarkasteltuna syrjäytyminen tarkoittaa vaikeutta löytää oma paikka yhteiskunnan eri toimintajärjestelmissä ja yhteisöissä. Mikäli paikkaa ei löydy, ei voi täyttää odotuksia eikä ylläpitää elämisen laatua eikä elämänhallintaa. Syrjäytymisessä tulee huomata myös se, ettei se tarkoita vain äärimmäistä syrjäytymistä, vaan syrjäytyminen voi tapahtua eriasteisesti eri elämänalueilla. Syrjäytyä voi siis koulutuksen ja työelämän lisäksi ihmissuhteissa, harrastuksissa, kansalaistoiminnassa ja niin edelleen. (Hämäläinen 2013: 5–8.)

Syrjäytymisessä tulee kiinnittää huomiota yhteiskunnallisen näkökulman lisäksi nuoren yksilöllisen tilanteen ymmärtämiseen ja hänen mahdollisuuksiinsa puutteellisista lähtökohdistaan huolimatta kasvaa ja omaksua niitä valmiuksia, joilla hän voi kiinnittyä yhteiskunnan sosiaaliseen elämään. Sosiaaliseen elämään liittymisen näkökohta on tärkeä, sillä sosiaalinen syrjäytyminen liittyy nimenomaan ihmissuhteiden puuttumiseen, sosiaalisten verkostojen heikkouteen ja suppeuteen sekä esimerkiksi kulttuuriseen syrjäytymiseen kielitaidottomalla maahanmuuttajalla. Syrjäytyminen voi olla siten pelkästään sosiaalista, ja siihen voi liittyä vahvaa yksinäisyyden tuntua. (Nivala 2008: 8–10.)

4.2 Kotoutuminen

Hallituksen vuoden 2012–2015 kotouttamisohjelma painottaa maahanmuuttajien osallisuuden tukemista yhteiskunnan kaikilla sektoreilla. Erityisinä painopistealueina ovat maahanmuuttajalasten- ja -nuorten sekä perheiden ja naisten tukeminen sekä maahanmuuttajien työllistymisen edistäminen. Hallituksen kotouttamisohjelmassa korostetaan kotoutumisen olevan jatkuva, kahdensuuntainen prosessi, joka edellyttää sitoutumista kummaltakin osapuolelta, maahanmuuttajalta sekä vastaanottavalta yhteiskunnalta. Jotta kotoutuminen onnistuisi, tulee maahanmuuttajan kokea olevansa tervetullut, yhdenvertainen ja pysyvä osa suomalaista yhteiskuntaa. Yhteiskuntaan kiinnittymistä nopeutetaan oikea-aikaisilla toimenpiteillä, joista merkittävimpiä ovat suomen kielen opetuksen järjestäminen sekä tiedon jakaminen suomalaisesta yhteiskunnasta. (Valtion kotouttamisohjelma 2012–2015: 3–5, 6, 15–16.)

Maahanmuuttajanuorten osalta riittävä kielitaito, hyvät opiskelunvalmiudet sekä koulutuspolkujen sujuvuus ovat keskeisiä kotoutumisen onnistumisen kannalta. Panostaminen maahanmuuttajanuorten koulutuspolkuihin ja niiden kehittämiseen kannattaa, sillä panostuksella voidaan ehkäistä nuorten syrjäytymistä ja siitä aiheutuvia kustannuksia. Edellisen lisäksi hallitus haluaa panostaa yhteisölliseen kotoutumiseen eli siihen, että maahanmuuttajat pystyvät osallistumaan suomalaiseen yhteiskuntaan täysimääräisesti, kaikilla elämänalueilla. Myös arjen hyviä etnisiä suhteita pidetään kotoutumista edistävänä tekijöinä. Tämä tarkoittaa sitä, että yhteisö ja yhteiskunta hyväksyvät maahanmuuttajan oman kielen ja kulttuurin eivätkä hyväksy rasistisia ja syrjiviä puheita eivätkä ihmisarvoa loukkaavia tekoja. Tämä on erityisen tärkeää maahanmuuttajalasten ja -nuorten osalta, sillä huomattava osa maahanmuuttajista on lapsia ja nuoria ja heidän kokemansa syrjintä tai ulkopuolisuus voi leimata heidän koko elämänsä ja haitata heidän kasvuprosessiaan. (Valtion kotouttamisohjelma 2012–2015: 3–5, 6, 15–16.)

Maahanmuuttajien kiinnittymistä ja kotoutumista yhteiskuntaan tulee edistää jatkuvalla ohjauksella ja neuvonnalla. Täysimääräinen suomalaiseen yhteiskuntaan osallistuminen sen eri alueilla edistää ja lisää maahanmuuttajan tuntemusta suomalaisista tavoista, arvoista ja kulttuurista sekä edistää kantaväestön ja maahanmuuttajien välistä vuorovaikutusta. Osallisuutta ja yhteiskuntaan kiinnittymistä voidaan tukea muun muassa uudenlaisilla työmuodoilla, kuten maahanmuuttajaneuvostoilla, tutoroinnilla tai mentoroinnilla. Kuulluksi tuleminen sekä mahdollisuus tuntea itsensä hyväksytyksi ja hyödylliseksi ovat keskeisiä elementtejä kotoutumisessa. Ne edistävät myös suomen kielen

oppimista sekä ympäröivän yhteiskunnan arvoihin tutustumista. Siksi on tärkeää, että eri ryhmien välille saadaan synnytettyä luottamuksellinen vuorovaikutussuhde. Merkittävässä roolissa vuorovaikutuksen synnyttäjinä ovat kansalaisyhteiskunnan ja paikallistason toimijat sekä kansalaisjärjestöt, jotka voivat toimia myös epävirallisina kanavina maahanmuuttajien työllistymisessä. (Valtion kotouttamisohjelma 2012–2015: 16–18.)

Kansalaisjärjestöjen rooli kotoutumisen tukena on merkittävä, sillä niiden tarjoamat tukitoimet, kuten vertaistukitoiminta, tukevat maahanmuuttajien uuden kielen ja kulttuurin omaksumista, elämänhallinnan ja arkitaitojen lisääntymistä sekä verkostoitumista kantaväestön kanssa. Valtion kotouttamisohjelmassa maahanmuuttajanuorten kotoutumisen yhtenä kulmakivenä nähdään koulutus ja erityisesti suomen tai ruotsin kielen taidon kehittymisen turvaaminen kaikilla koulutusasteilla siten, että jokaiselle kehittyy sellainen kielitaito, joka on riittävä toisen asteen koulutukseen, ylempiin opintoihin ja työelämään siirtymiselle. Edellisen lisäksi myös nuorta ympäröivillä verkostoilla on suuri merkitys hänen kotoutumiselleen ja hyvinvoinnilleen: niiden tulee mahdollistaa ystävien sekä harrastusten saanti. On myös havaittu, että maahanmuuttajanuorten koulu- ja menestyksen taustalla ovat toimivat sosiaaliset verkostot. (Valtion kotouttamisohjelma 2012–2015: 20, 32; ks. myös Työterveyslaitos & Kuntoutussäätiö & Terveystieteiden tutkimuskeskus 2009: 36, 48; Korpela 2005: 26–32.)

Myös vuonna 2012 toteutetun maahanmuuttajabarometrin löydösten mukaan tärkeimpinä kotoutumiseen liittyvinä tekijöinä pidettiin työtä, kielitaitoa ja turvallisuutta. Maahanmuuttajien työllistyminen on kuitenkin vaikeaa puutteellisen suomen kielen taidon ja ammatillisen koulutuksen vuoksi. Barometriin vastanneista maahanmuuttajista 24,4 % oli kokenut syrjintää. Syrjinnän syyksi koettiin etninen alkuperä sekä kielitaidottomuus. Kun tarkastellaan barometrin tuloksia ammatillisessa koulutuksessa, tutkintoon johtavan koulutuksen lopetti vieraskielisistä 12 %, kun lopettamisprosentti kokonaisuudessaan oli 8 %. Barometriin vastanneista lähes kolmannes kertoi, ettei heillä ole yhtään suomalaista ystävää, ja 33 % koki suomalaisiin tutustumisen joko melko tai erittäin vaikeaksi. Vaikeuden syynä pidettiin puutteellista suomen kielen taitoa. Maahanmuuttajanuorten kotoutuminen on erityisen ongelmallista, sillä esimerkiksi peruskoulun suorittaneiden maahanmuuttajataustaisten nuorten ulkopuolisuus- ja työttömyysriski on kuuksinkertainen kantaväestön nuoriin verrattuna. Maahanmuuttajanuoret hakeutuvat harvemmin toisen asteen koulutukseen, ja mikäli sinne hakutuvat, niin heidän keskeyttämis- ja lopettamisprosenttinsa on suurempi kuin valtaväestön. (Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2013: 15–16, 24, 29, 33, 41, 53.)

Kotoutuminen on aina yksilöllinen prosessi, ja siihen vaikuttavat monet asiat, kuten maahanmuuttajan tausta, henkilökohtaiset ominaisuudet ja taidot, mutta myös vastaanottava yhteiskunta. Maahanmuuttajien kotoutumista on tärkeää edistää kaikilla elämän osa-alueilla, kuten työllistymisessä, koulutuksessa, asumisessa sekä osallistumisessa siten, että elinolosuhteet lähenevät valtaväestön elinolosuhteita. (Oivio 2013: 1.) Onnistuneeseen kotoutumiseen merkittävästi vaikuttava tekijä on suomen tai ruotsin kielen oppiminen, sillä kielitaidon osoittaminen on tärkeää niin opiskelupaikkaa, työtä kuin kansalaisuutta haettaessa. Kielitaidottomuus vaikeuttaa myös sosiaalisten verkostojen luontia, arjen vuorovaikutustilanteita sekä palveluiden saantia. (Työterveyslaitos & Kuntoutussäätiö & Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2009: 85.)

Edellä on esitelty maahanmuuttajanuorten suomalaiseen yhteiskuntaan kiinnittymisen eri ulottuvuuksia. Ne on valittu taustateoriaksi Kamu-kaveriohjauksen toimintaan liittyvien kotoutumisen edistämisen ja syrjäytymisen ehkäisyn tavoitteiden perusteella. Kamu-kaveriohjauksen toiminnan tavoitteiksi on määritelty suomen kielen oppimisen ja elämönhallinnan tukeminen, samoin kuin ammatillisiin jatko-opintoihin ja työelämään siirtymiseen liittyvän ohjauksen antaminen. Yhtenä merkittävänä tavoitteena on myös lisätä maahanmuuttajaopiskelijoiden suomalaisen kulttuurin sekä sukupuoliroolien ymmärtämistä. (ESR-projektisuunnitelma 2013: 3–6.) Sosiaalisella integraatiolla tarkoitetaan sitä, että maahanmuuttajaopiskelija tarttuu yhteiskunnan tarjoamiin mahdollisuuksiin saavuttaakseen hyvinvointia, elämisen laatua sekä elämönhallintaa. Silloin kun maahanmuuttajanuori on täysivaltainen yhteiskunnan jäsen, on hän myös osallinen koulutuksesta, työstä, riittävästä toimeentulosta, itseä kehittävästä harrastuksista ja tyydyttävistä ihmissuhteista. (Ks. Nivala 2007; Hämäläinen 1999 ja 2008.) Maahanmuuttajaopiskelijoiden yhteiskuntaan kiinnittymisen eli kotoutumisen merkittävimpiä onnistumistekijöitä ovat riittävä suomen kielen hallinta, tiedon saaminen suomalaisesta yhteiskunnasta, sen arvoista ja kulttuurista sekä palvelujärjestelmistä ja riittävän koulutuksen sekä ammatillisen koulutuksen saaminen työelämään pääsyn varmistamiseksi. Erittäin tärkeää on myös sellaisen sosiaalisen verkoston muodostuminen, johon kuuluu suomalaisia ystäviä. (Ks. Valtion kotouttamisohjelma 2012–2015; Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2013; Työterveyslaitos ym. 2009.)

5 Opinnäytetyön toteutus

5.1 Opinnäytetyön metodologia

Tämän opinnäytetyön tavoitteena on kuvailla ja tehdä ymmärrettäväksi maahanmuuttajaopiskelijoiden kokemuksia Kamu-kaveriohjauksesta, minkä vuoksi tutkimusmenetelmäksi on valittu kvalitatiivinen eli laadullinen tutkimus. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa ollaan kiinnostuneita esimerkiksi toiminnan tai kokemuksen merkityksen ymmärtämisestä. Kokemuksen merkityksen ymmärtämistä voidaan etsiä teemojen löytämisen avulla. Kvalitatiivisen tutkimuksen tavoitteena on kuvata ja ymmärtää tiettyä ilmiötä tai tapahtumaa sekä antaa ilmiölle teoreettisesti merkittävä tulkinta. Kvalitatiivisen tutkimuksen ongelmanasettelu on joustavaa, ja sen lähtökohtana on tutkittavien näkökulmien ja ”äänen” esille tuominen sekä todellisen elämän kuvaaminen. Kvalitatiiviselle tutkimukselle on tyypillistä, että siinä tiedonhankinta on luonteeltaan informaalista ja kokonaisvaltaista, ja aineisto kootaan todellisissa ja tarkoituksenmukaisissa tilanteissa käyttäen ihmistä tiedonkeruun instrumenttina. Tietoa hankitaan keskustelemalla ihmisten kanssa tai havainnoimalla heitä, joten tutkija on vuorovaikutuksessa tutkittavien kanssa. Tutkittavien näkökulmat ja ”ääni” pääsevät esille käyttämällä tutkimusmetodina esimerkiksi teemahaastattelua. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa käytetään induktiivista analyysia, jossa saatua aineistoa tarkastellaan monitahoisesti ja yksityiskohtaisesti. Tutkimalla yksittäistä tapausta riittävän tarkkaan saadaan näkyviin se, mikä ilmiössä on merkittävää. Kvalitatiivisessa tutkimuksessa pyritään sisältöanalyysin, laadullisen analyysin ja päätelmien teon avulla ymmärtämään tutkittavaa kohdeilmiötä. (Hirsjärvi & Remes & Sajavaara 2005: 152–157.)

5.2 Kohderyhmä, aineiston keruu ja käsittely

Opinnäytetyön kohdeorganisaatio on esitelty luvussa 2. Opinnäytetyön kohderyhmään kuuluivat Keskuspuiston ammattiopiston Kamu-kaveriohjauksessa mukana olleet 17 maahanmuuttajaopiskelijaa MAVA A- ja B-luokilta. Mukana oli opiskelijoita useasta eri maasta, ja heidän äidinkieltensä sekä etninen taustansa vaihtelivat. Opiskelijat olivat iältään 16 vuodesta ylöspäin aina 25 vuoteen asti. Mukana oli sekä miehiä (n = 10) että naisia (n = 7). Opinnäytetyön kohderyhmäksi valittiin kaikki Kamu-hankkeessa mukana olleet Keskuspuiston ammattiopiston MAVA A- ja B-luokkien opiskelijat sen vuoksi, että

jokaiselle Kamu-kaveriohjaukseen osallistuneelle maahanmuuttajaopiskelijalle haluttiin suoda mahdollisuus kertoa kokemuksistaan kaveriohjauksesta. Aineistoa päädyttiin keräämään kahdella tavalla. Ensinnäkin molemmissa MAVA-luokissa tehtiin ryhmähaastattelut, millä haluttiin varmistaa jokaisen opiskelijan ”äänen” mukaan ottaminen. Aineistoa kerättiin myös neljän yksilöhaastattelun avulla syvällisemmän tiedon saamiseksi. Yksilöhaastatteluihin valittiin alustavasti sellaiset maahanmuuttajaopiskelijat, joiden tiedettiin osallistuneen myös yksilökohtaisiin Kamu-kaveriohjaustapaamisiin ja joilla toisaalta tiedettiin olevan sellainen suomen kielen taito, että he pystyisivät tuomaan esille omia kokemuksiaan selkeästi.

Kutsut haastatteluihin (liite 2) lähetettiin maahanmuuttajaopiskelijoille heidän opettajiensa välityksellä sähköpostitse maaliskuussa 2014. Opettajien kanssa sovittiin, että kutsu luetaan oppitunnilla haastattelua edeltävän viikon perjantaina. Näin opiskelijat eivät joutuneet jännittämään haastattelua turhan kauan. Tutkimuseettistä pohdintaa aiheutti tutkimussuostumuksen pyytäminen yksilöhaastatteluun valittujen alaikäisten opiskelijoiden vanhemmilta. Yhteisen kielen puuttuminen sekä mahdollisesti epäluuloinen suhtautuminen viralliselta tuntuvaan haastatteluun aiheuttivat päänvaivaa. Asia ratkaistiin siten, että alaikäisten opiskelijoiden vanhemmille lähetettiin haastattelulupapyyntökirje (liite 3), jossa pyrittiin selittämään lupapyyntö mahdollisimman selkokielisesti sekä positiivisesti ja osittain opiskeluun liittyväksi asiaksi. Kummankin alaikäisen opiskelijan vanhemmat antoivat luvan haastatteluihin. Kahdelle muulle yksilöhaastatteluun valitulle henkilölle, jotka olivat täysi-ikäisiä, ei lähetetty kutsukirjettä etukäteen, vaan heitä pyydettiin haastateltaviksi haastattelupäivän aikana. Kamu-kaveriohjausta toteutettiin Keskuspuiston ammattiopistossa lukuvuoden 2013–2014 aikana (liite 4).

Tämän opinnäytetyön empiirisen aineiston keruunmenetelmänä käytettiin teemahaastattelua (liite 5). Haastattelun etu on sen joustavuudessa, sillä haastattelijalla on mahdollisuus säädellä aineiston keruuta vastaajia myötäillen, toistaa kysymys tarvittaessa, selventää ilmausten sanamuotoja ja oikaista väärinkäsityksiä. Myös kysymykset voidaan esittää tilanteeseen sopivassa järjestyksessä. (Tuomi & Sarajärvi 2004: 75; Hirsjärvi ym. 2005: 194.) Kvalitatiivisessa tutkimuksessa haastattelua käytetään, kun halutaan korostaa ihmistä tutkimustilanteen subjektina ja hän on tutkimuksessa merkitystä luova ja aktiivinen osapuoli. Haastattelua käytetään myös silloin, kun tutkijan on vaikea tietää etukäteen vastausten suuntia tai kun halutaan selventää ja syventää saatavia vastauksia. (Hirsjärvi & Hurme 2008: 35; Hirsjärvi ym. 2005: 194.) Teemahaastattelu on puolistrukturoitu haastattelumenetelmä, ja sille on ominaista, että haastateltavat

ovat kokeneet tietyn tilanteen. Puolistrukturoidussa teemahaastattelussa haastattelun teema-alueet on ennalta määritelty, ja haastattelun aihepiirit ovat kaikille haastatteluun osallistujille samat. Teemahaastattelun pohjalla ovat selvittävät aihe ja siihen liittyvät peruskäsitteet, jotka perustuvat aihealueen teoriaan ja aikaisempiin tutkimuksiin. Tiettyjen keskeisten etukäteen valittujen teemojen ja niihin liittyvien tarkentavien kysymysten avulla teemahaastattelussa huomio kohdistuu tutkittavien henkilöiden subjektiivisiin kokemuksiin eletyistä ja koetuista tilanteista. Teemahaastattelussa korostetaan tutkimukseen osallistuvien tulkintoja asioista ja heidän asioille antamia merkityksiä. (Hirsjärvi & Hurme 2008: 47–48; Tuomi & Sarajärvi 2004: 77–78; Hirsjärvi ym. 2005: 197–198.)

Yksilöhaastattelu on tavallisin tapa toteuttaa haastattelu, mutta myös ryhmähaastattelu on tehokas tiedonkeruun muoto, sillä sen avulla saadaan nopeasti tietoa samanaikaisesti usealta vastaajalta. Ryhmähaastattelun etuina on, että osallistujat voivat osallistua keskusteluun spontaanisti, ryhmä voi auttaa jäseniään muistamaan muistinvaraisia asioita ja korjaamaan väärinymmärryksiä. Toisaalta ryhmässä voi olla dominoivia henkilöitä, jotka voivat viedä keskustelun väärään suuntaan. Tällöin haastattelijan on syytä pyytää muilta osallistujilta kommentteja. (Hirsjärvi & Hurme 2008: 61–63; Hirsjärvi ym. 2005: 199–200.) Nuoria haastateltaessa on erityisen tärkeää, että he kokevat osallistuvansa tutkimukseen tutkijan apureina ja että heille tulee tunne siitä, että heidän mielipiteistään ollaan kiinnostuneita. (Hirsjärvi & Hurme 2008: 132.) Tämän opinnäytetyön teoreettisiin käsitteisiin pohjautuvat empiirisesti selvittävät kysymykset, joista teemahaastattelurunko on muodostettu, ovat seuraavat:

- *Miten maahanmuuttajaopiskelijat kuvaavat kokemuksiaan kaveriohjauksesta?*
- *Miten maahanmuuttajaopiskelijat kuvaavat kokemuksiaan kaveriohjauksesta saamistaan hyödyistä?*
- *Miten maahanmuuttajaopiskelijat kuvaavat kokemuksiaan Kamu-muistorasian tekemisestä ja käyttämisestä?*

Teemahaastattelutilanteessa kokemusten muistelutyön apuna käytettiin muistorasioita. Muistelutyö on ammatillinen työmenetelmä, ja siinä voidaan käyttää luovia, taidelähtöisiä työtapoja muistelun virittämiseksi. Muistelutyö soveltuu kaikenikäisille ihmisille, sillä kaikilla on muistoja, joita voidaan jakaa. Muistelutyötä voidaan käyttää esimerkiksi hyvinvoinnin ja itsensä tiedostamisen lisäämisen, muutokseen sopeutumisen, traumaattisten muistojen käsittelemisen ja uuden oppimisen apuvälineenä. Luovaksi muistelutyöksi ja ihmisten väliseksi dialogiksi muistot muuttuvat silloin, kun niitä työestetään taiteen keinoin. Taiteen tekemiseen osallistuminen voi lisätä yksilön verbaalista kommu-

nikaatiota, yksityiskohtien mieleen palauttamista sekä ohjaajan ja ohjattavan vuorovai-
kutuksen luontevuutta. Taidelähtöisen muistelutyön lopputuloksena syntyy konkreetti-
nen muistorasia tai teemarasia, joka on tiiviiseen, visuaaliseen muotoon pakattu yksilön
henkilöhistoria tai sen osa. Muistorasiatyöskentely alkoi Suomessa Muistojen Talolla
vuonna 2005 kansainvälisestä projektista nimeltä Making Memories Matter – Voimaa
muistoista (2005–2007). Euroopan muisteluverkosto (The European Reminiscence
Network) teki puolestaan tunnetuksi vanhusten kanssa tehtävää muistelutyötä kiertä-
vällä muistorasianäyttelyllä. Projektiin osallistui seitsemän eri maata: Suomi, Saksa,
Britannia, Puola, Romania, Tšekki ja Espanja. (Muistojen Talo 2010.) Muistorasiaan voi
olla tallennettuna henkilön elämänselän historiaan liittyviä kuvia, valokuvia, esineitä tai muita
dokumentteja. Tyypillisesti muistorasia tehdään itselle tärkeästä kokemuksesta, joihin
voi palata, mikäli elämässä tulee kolhuja. Näistä tallennetuista tärkeistä hetkistä saa
voimaa, itsetuntoa ja uskoa tulevaisuuteen. Muistorasiatyöskentelyssä tehdään eletty
elämä tai tärkeäksi koettu elämänselän vaihe eläväksi ja näkyväksi niille, jotka eivät olleet
sitä näkemässä. (Hohenthal-Antin 2009: 23–26, 39–42.)

Muistorasiamenetelmää käytettiin Kamu-hankkeessa räätälöitynä. Kamu-muistorasiat
valmistettiin tammi-helmikuussa 2014 tämän opinnäytetyöntekijän ohjaamana MAVA-
luokille suunnatuilla Kamu-ryhmätöimintatunneilla, ja Kamu-kaverit avustivat muisto-
rasioiden tekoa. Maahanmuuttajaopiskelijat saivat maalata ja koristella valmiista puu-
laatikoista itselleen Kamu-muistorasiat, joihin he keräsivät muistoja Kamu-hankkeen
ajalta. Muistoja syntyi niin ryhmä- kuin yksilötapaamisista Kamu-kavereiden kanssa.
Muistorasiaan sai halutessaan kerätä esineitä, valokuvia ja muita tavaroita Kamu-parin
kanssa tehdyistä asioista. Lyhyen aikavälin tavoitteena muistorasiatyöskentelyssä oli
saada opiskelijoita taltioimaan Kamu-kaveriohjauksesta syntyviä muistoja myöhemmin
toteutettavaa palautteenkeruuta varten. Pitkän aikavälin tavoitteena oli mahdollistaa
nuorelle yksi tapa vaalia kaveriohjauksen synnyttämiä muistoja.

Opinnäytetyön haastattelut tehtiin maaliskuussa 2014, viikolla 13, yhden päivän aikana
(liite 6). Ajankohdan valintaan vaikutti se, että sekä maahanmuuttajaopiskelijat että
Kamu-kaverit aloittivat omat työharjoittelujaksonsa huhtikuusta, minkä vuoksi Kamu-
kaveriohjauksen ajateltiin hiipuvan kevään mittaan. Ennen varsinaisia haastatteluita
teemahaastattelurunko käytiin läpi toisen MAVA-ryhmän opettajan kanssa, jotta var-
mistettiin, että haastattelun täsmentävät kysymykset olivat sellaisessa muodossa, että
maahanmuuttajaopiskelijat ymmärtäisivät ne mahdollisimman hyvin. Edellisen lisäksi
tehtiin myös yksi testihaastattelu. Saatujen palautteiden perusteella teemahaastattelu-

runkoa muutettiin ja täydennettiin. Tulkin käytön hyötyjä pohdittiin myös ennen haastatteluihin ryhtymistä. Etuna nähtiin se, että hänen avullaan opiskelijat voisivat kuvailla kokemuksiaan yksityiskohtaisemmin. Haitaksi nähtiin puolestaan se, että ryhmähaastattelussa olisi tarvittu useampi kuin yksi tulkki, jolloin haastattelutilanteesta olisi voinut tulla kaottinen. Tulkki olisi saattanut myös rikkoa sensitiivisen haastattelutilanteen. Siksi tulkin käyttö hylättiin.

Ryhmähaastatteluja tehtiin kaksi ja yksilökohtaisia haastatteluita neljä. Jokaisen haastattelun aluksi haastateltaville kerrottiin, että haastatteluun osallistuminen on vapaaehtoista ja että haastattelut nauhoitetaan. Haastateltaville kerrottiin myös, että kirjoittamistyön jälkeen haastattelunauhut hävitetään. Ensimmäiseen ryhmähaastatteluun osallistui seitsemän opiskelijaa (naisia = 2, miehiä = 5), ja toiseen ryhmähaastatteluun osallistui viisi opiskelijaa (naisia = 2, miehiä = 3). Ryhmähaastattelut kestivät kumpikin noin 35 minuuttia. Yksilökohtaisia haastatteluita oli neljä (naisia = 2, miehiä = 2), ja ne kestivät noin 10–15 minuuttia. Yksi haastatelluista ei ollut läsnä ryhmähaastatteluissa. Kolme neljästä suunnitellusta opiskelijasta suostui haastatteluun, mutta yksi kieltäytyi. Hänen tilalleen saatiin yksi uusi vapaaehtoinen. Lopullinen haastateltujen määrä oli 13 (jatkossa: opiskelijat O1–O13). Ryhmähaastattelut pidettiin Keskuspuiston ammatitopiston Metsälän toimipisteessä ryhmien omilla luokkahuoneissa ja yksilöhaastattelut opiskelijakuraattorin työhuoneessa. Haastattelut nauhoitettiin digitaalisella äänentalentimella ja sen lisäksi ryhmähaastattelun pääkohdat dokumentoitiin teemoittain fläppitaululle. Haastattelutilanteet sujuivat ilman häiriöitä, joskin aluksi nauhuri aiheutti pientä keskustelua. Haastattelun jälkeisenä päivänä haastateltaville lähetettiin kiitoskirje haastatteluun osallistumisesta (liite 7). Kiitosten välittäjinä toimivat ryhmien omat opettajat.

Opinnäytetyön aineiston hankinnan jälkeen hankittu aineisto litteroitiin kirjalliseen muotoon jatkoanalyysia varten haastattelupäivän iltana ja sitä seuraavana päivänä. Aineiston analyysiin käytettiin aineistolähtöistä, induktiivista päättelyä. Induktiivisessa analyysissä analyysiyksiöt eivät ole etukäteen sovittuja tai harkittuja. (Tuomi & Sarajärvi 2004: 95, 97; ks. myös Hirsjärvi & Hurme 2008: 136–141.) Litteroinnin jälkeen aineistoon tutustuttiin lukemalla se läpi useaan kertaan. Seuraavaksi haastateltavien kertomukset kokemuksista kuvattiin mahdollisimman alkuperäisesti luonnollisella kielellä siten, että aineistoista nostettiin esille opinnäytetyön tutkimuskysymysten kannalta olennaiset asiat. (Ks. Laine 2001: 26–43.) Tämän jälkeen kertomukset luettiin uudestaan ja kuvaksesta jätettiin opinnäytetyön kannalta epäoleellinen pois. Näin jäljelle jäivät kerto-

mukset, jossa haastateltavien kokemuksia hyödynnettiin ilmentämään selvitettävää aihetta. (Ks. Laine 2001: 26–43; ks. myös Hirsjärvi & Hurme 2008: 143–153.)

Seuraavaksi aineiston työstö jatkui analyysivaiheeseen, jonka tavoitteena oli saada aineistosta esiin merkitysten muodostamia kokonaisuuksia. Merkityskokonaisuudet löydetään sisäisen yhteenkuuluvuuden perusteella, ja samanlaiset merkitykset luovat oman kokonaisuutensa. Merkityskokonaisuuksien sisältö esitetään tutkijan omalla kielellä. (Laine 2001: 26–43.) Aineistolähtöinen analyysi on vaikea toteuttaa, minkä vuoksi on hyvä käyttää sen rinnalla teoriasidonnaista eli abduktiivista analyysia. Teoriasidonnaisessa analyysissa teoria toimii apuna analyysin etenemisessä. Esimerkiksi ihmisten kokemuksia tietyistä asioista voidaan analysoida sekä induktiivista että abduktiivista analyysimenetelmää käyttämällä siten, että ensin edetään aineistolähtöisesti, mutta analyysin loppuvaiheessa käytetään hyödyksi valmiita teemoja. (Tuomi & Sarajärvi 2004: 98–99.) Tässä opinnäytetyössä hyödynnettiin myös abduktiivista analyysia. Aineistolähtöisen ja teoriasidonnaisen analyysin käytöllä pyrittiin luomaan selvitettävästä ilmiöstä mahdollisimman laaja-alainen käsitys. Analyysivaiheessa merkityskokonaisuuksien löytämiseen käytetyt aineistoteemat olivat seuraavat:

- *Millainen on Kamu-kaveriohjauksen olemus?*
- *Millaista hyödyllistä toimintaa Kamu-kaveriohjauksessa tapahtuu?*
- *Millainen merkitys Kamu-muistorasialla on Kamu-kaveriohjauksessa?*

Analyysivaiheen jälkeen siirryttiin synteesivaiheeseen, jossa erillään tarkastellut merkityskokonaisuudet tuodaan yhteen (Laine 2001: 26–43). Synteesivaiheen tavoitteena oli muodostaa kokonaiskuva opinnäytetyössä selvitettävän ilmiön merkitysverkostosta. Tämän jälkeen saatuja tuloksia verrattiin suhteessa aiheeseen liittyvään kirjallisuuteen.

5.3 Kertomuksia Kamu-kaveriohjaukokemuksista

Tässä luvussa esitellään opinnäytetyön aineisto. Tavoitteena on kuvata maahanmuuttajaopiskelijoiden kertomukset heidän kokemuksistaan Kamu-kaveriohjauksesta mahdollisimman alkuperäisinä, ilman opinnäytetyöntekijän omia tulkintoja. Kertomuksissa on käytetty suoria lainauksia haastateltavien äänen kuulemiseksi. Anonymiteetin turvaamiseksi haastateltavien ikää, sukupuolta tai etnistä taustaa ei mainita. Kuvausten muodostamisessa on käytetty apuna opinnäytetyön tutkimuskysymyksiä ja niihin liittyviä empiirisiä tutkimuskysymyksiä sekä valittuja taustateorioita.

5.3.1 Kertomuksia ystävydestä ja Kamu-kavereista

Ryhmähaastattelussa ryhmään 1 kuulunut opiskelija kuvaili ystävän olevan ”ihminen”, jolle voi kertoa tärkeistä asioista (opiskelija O12). Ystäviin tutustutaan esimerkiksi koulussa, ulkona, nuorisotalolla, Poikien Talolla tai keskustassa (opiskelijat O6, O8, O10, O12 ja O13). Haastatteluryhmän 2 opiskelijat kertoivat puolestaan, että heidän ystävänsä ovat ei-suomalaisia ja että ystävien kanssa käydään diskossa, kuntosalilla, kaupassa, ulkona kävelyllä ja Tyttöjen Talossa, pelataan jalkapalloa, tehdään ruokaa ja tehdään kotitehtäviä (opiskelijat O2, O3, O4 ja O9). Haastatteluryhmän 2 kaikki opiskelijat kertoivat oman ystävän olevan todella läheinen, mutta Kamu-kaveri koettiin tosi etäiseksi. Parhaan ystävän kerrottiin myös puhuvan opiskelijan omaa äidinkieltä, minkä vuoksi hän ymmärtää paremmin. (Opiskelijat O2, O3, O4, O9 ja O11.) Eräs opiskelijoista kuvaili ystävän ja Kamun eroa seuraavasti:

Siis tietsä. Jos mulla on yksi ongelma, toi ystävä heti tulee nopeasti, tietsä. Sairas tai jotain, mä tarvita apua ja sitten hän tulee nopeasti. Kamu ei ehkä tykkää maahanmuuttajasta, ehkä. Hän laittaa tietsä kiinni puhelimen. (Opiskelija O2.)

Opiskelija O2 sanoi Kamun olevan etäinen siksi, ettei hän oikeasti tunne Kamua ja kuvaili Kamu-toiminnassa esiin tulleita kokemuksiaan näin:

En tiedä kamu mitä tykkää. Mä en tiedä mitä tykkään. Ehkä mä menen hänen kanssa, mutta ehkä mä häiritsen. Ystävän kanssa mä tiedän. Neljä vuotta ystävän kanssa ja mä tiedän mitä tykkää, mitä teen, totta kai. Kamu – ehkä mä menen hänen kanssaan ja sitten kolme vuotta ja ehkä tulee paras mun ystävä, tietsä! (Opiskelija O2.)

Ryhmähaastattelutilanteissa usea opiskelija kuvaili Kamu-kavereiden olevan ”hyviä” ja että Kamu-kaverin saaminen tuntui ”hyvältä” (opiskelijat O1, O6, O8 ja O10), mutta ”ei liian hyviä” (opiskelija O12). Yksi opiskelija (O8) sanoi Kamujen olevan ”hauskoja”. Eräs opiskelijoista kertoi, ettei se haittaa, mikäli Kamu-kaveri on tyttö, mutta poika on parempi (opiskelija O2). Useat opiskelijat kertoivat myös, että heitä jännitti saada Kamu. He olivat kuitenkin sitä mieltä, että oli hyvä kun Kamut tulivat, vaikka heitä jännitti Kamujen kohtaaminen. (Opiskelijat O1, O4, O6, O8, O9 ja O12.) Muutama opiskelija kertoi, että Kamujen kanssa ei ollut aluksi helppo puhua, koska he olivat uusia ihmisiä (opiskelijat O2 ja O9). Toiset opiskelijat kertoivat kuitenkin, että Kamujen kanssa oli helpompi puhua sen jälkeen, kun heitä oli tavannut useamman kerran (opiskelijat O2, O3 ja O9). Yksi opiskelija selitti, että hän pelkää keskustella Kamujen kanssa, koska he eivät ole oman maan kansalaisia. Hän sanoi suoraan, ettei Kamujen kanssa voi, eikä saa puhua. (Opiskelija O3.)

Yksilökohtaisessa haastattelussa opiskelija O3 kertoi, ettei hänellä ole ystäviä koulun ulkopuolella, vain isovelji. Opiskelija O3 kertoi, että on ollut hyvä asia, että hänellä on ollut Kamu-kaveri, sillä hänen kanssaan on ollut hyvä puhua ja häneltä on oppinut uusia asioita. Opiskelija O3 kuvasi ensimmäistä Kamu-kohtaamista vähän pelottavaksi:

Koska uusi ihmiset ja sitten oli...Mä ajattelin, että puhuu nopeasti meille, ei hitaasti, vähän sitten. Jos sä haluat ystävä vai? Keskustelet yksin vai? Sä vähän pelkää. Vai haastattelu vai? Se tulee vähän jos on koe vai haastattelu. Mutta puhuin hänen kanssa ja sä olet rauhallinen ja sä menet ja vähän pelkää. (Opiskelija O3.)

Opiskelija O3 kertoi, ettei ole puhunut Kamulle omista asioistaan, vaan asioista vain yleisellä tasolla, kuten tiedustellut mitä Kamu harrastaa, kuinka hän voi, mitä Kamu tykkää tehdä ja mitä ei. Hän sanoi kertoneensa Kamulle omasta perheestään ja perheenjäsenistään sekä missä asuu. Opiskelija O3 sanoi, että Kamulle ei voi kertoa tärkeistä asioista, koska

Se ei oo sun lähellä, on kamu. Ei oo sun kavereita. Sillä jos sulla ongelma, niin minä kerron isoveljelle, hän auttaa...Mutta jos on kaveri, hänelle tulee sekaisin pää, hän ei halua kuunnella mikä mun ongelma. Että ei kaikki ymmärrä, että mikä sulla on, hän ei ehkä auta. Mutta kamu on keskustelija ja näin, mutta ei saa kertoa, että mulla ongelma kotona ja näin. (Opiskelija O3.)

Omassa yksilökohtaisessa haastattelussa opiskelija O6 kertoi, että hänellä on hyviä ystäviä koulussa ja koulun ulkopuolella, joiden kanssa hän keskustelee, käy ”shoppailmassa” ja järjestää toisinaan juhlia. Opiskelija O6 sanoi, että ystävien kanssa puhutaan tärkeistä asioista vähän. Opiskelija kertoi, että vaikka Kamu-kaveri on samanlainen kuin oma kaveri, niin Kamun kanssa ei voi tehdä samoja asioita kuin oman kaverin kanssa. Opiskelija O6 kuvaili asiaa näin:

Mä vähän jännittää. En mä katsonut. Jos ihminen on vähän uusi, en katso. (Opiskelija O6.)

Hän kertoi kuitenkin, että Kamu on hyvä asia, ja nyt, kun Kamun tuntee paremmin, ei enää jännitä ja hänen kanssaan uskaltaa lähteä vaikka keilaamaan (opiskelija O6).

Opiskelija O7 kertoi yksilöhaastattelussa, että hänellä on kavereita koulussa sekä omalla että rinnakkaisella luokalla. He kaikki ovat maahanmuuttajataustaisia. Opiskelija sanoi koulukavereiden auttavan häntä oppitunneilla, mikäli hän ei osaa tai tiedä joitain asioita. Hän kertoi myös, että koulun jälkeen hän saattaa mennä koulukavereiden kanssa kuntosalille. Yhdelle entiselle koulukaverille, joka on vaihtanut koulua, hän soit-

telee usein ja kyselee kuulumisia. Opiskelija O7 kertoo puhuvansa koulukavereittensa kanssa suomea. Opiskelija O7 kuvailee omaa Kamua sanoilla ”se on vain se yksi tyttö”, mutta kertoi, että Kamun kanssa on helppo olla. Opiskelija O7 kertoi, että hänen Kamunsa vaihtui, sillä yhdellä Kamu-tunnilla tuli eri tyttö, joka oli kuitenkin myös hyvä Kamu. Ensimmäistä Kamu-tuntia hän sanoi jännittäneensä ja kuvasi sitä seuraavasti:

Aah se kamu-tunti! Minulla on kuva kotona. Ensimmäisellä kerralla tosi sekaisin. Tulee paljon opiskelijoita. (Opiskelija O7.)

Vaikka opiskelija O7 totesikin, että Kamulle on helppo puhua, niin hänelle ei puhuta tärkeistä asioista, paitsi ehkä vähän (opiskelija O7).

Oman hyvän ystävän ja Kamun eroa opiskelija O9 kuvaili omassa yksilöhaastattelussaan puolestaan seuraavasti:

Niin, koska se mun ystävä, se tulee tähän. Ja kolme neljä viikkoa jälkeen, kun se tulee Suomi ja mä nään koulussa häntä yksi viikko ja hän tulee mun kotiin ja mä käydä hänen koti. Ja hänen isä ja mun isä heti kaveri. Ja siitä on nyt kaksi vuosi, sen se kestää! Nyt mä ihan hyvin puhun hänen kanssa. Mutta kamun kanssa ei ole sama kun ystävän kanssa. Koska mä en kamun kanssa niin usein keskustele. Se on sama, jos mä soitan hänelle että ”tule”. Mä luulen, että kamulle on vaikea soittaa, että ”heti tule”. Ehkä sillä on joku toinen aika ja paikka ja on joku toinen kanssa ja on joku oma asia. Mun ystävä, tyttö, mä tiedän hänen asiansa ja mä soitan, ”tule mun kanssa” ja hän tulee, jos ei ole sairas. (Opiskelija O9.)

Opiskelija O9 kertoi, että Kamut ovat olleet ystävällisiä ja hän piti erityisen tärkeänä sitä, että Kamut halusivat olla maahanmuuttajanuorten kanssa. Hän sanoi toivovansa, että Kamu-toiminta jatkuisi vielä:

Mä haluaisin mun kamu, mä en haluaisi että lopettaa pois...Joskus sä haluaisit joku auttaa. Sen takia mä haluaisin, mun kaveri on kamusta. Ja mä haluaisin, että jos mä soittaisin hänelle, että saanko tulla huomenna tai ylihuomenna, kun mulla on joku paperi tai asia. Ja selvittää se mun kanssa, se on hyvä. (Opiskelija O9.)

Kamu-toiminnan jatkamiseen suhtauduttiin yleisesti eri tavoin. Vastaukset liikkuivat akseleilla kyllä – ei, ehkä – ihan sama, voi olla sekä okei (opiskelijat O1, O6, O7, O8, O10, O12, O13). Eräs opiskelija sanoi, että voisi ehkä olla Kamu-toiminnassa mukana ensi syksynä mutta että se on hänelle vähän vaikeaa. Kamu-toimintaan osallistuminen on vaikeaa sen vuoksi, koska se tapahtuu koulun jälkeen ja hänellä saattaa olla kiire tekemään omia asioita. (Opiskelija O6.)

5.3.2 Kertomuksia Kamu-toiminnasta ja sen hyödyistä

Ryhmähaastattelutilanteessa yksi opiskelija kertoi, että ensimmäinen asia, minkä hän oppi Kamulta, oli sana ”*Kamu*” (opiskelija O3). Toinen opiskelija sanoi oppineensa, että Kamu tarkoittaa ”ystävää”, mutta täsmensi vielä, ettei se tarkoita ”*rakasta*” vaan vain ”*kaveria*”. Opiskelijat kertoivat ja kuvailivat kokemuksiaan Kamu-kaveriohjaukseen liittyvästä toiminnasta Kamu-muistorasiaan laittamiensa kuvien ja tavaroiden avulla. Kamujen kanssa oli harjoiteltu erilaisia asioita (opiskelijat O12 ja O13), heidän kanssaan oli valmistettu koruja (opiskelijat O6 ja O8), pelattu pelejä (O8), käyty keilaamassa (O6 ja O8) ja Korkeasaarella (O12). Muutama opiskelija kertoi puolestaan, että Kamujen kanssa oli pidetty joulujuhlat (O8 ja O10), musiikkitunti (O13) sekä käyty valokuvanäytelyssä (opiskelijat O6, O8, O10, O12 ja O13). Usea opiskelija kertoi käyneensä Kamun koululla (opiskelijat O6, O8, O10 ja O12). Opiskelijat kertoivat, että Kamujen kanssa oli opittu piirtämään (O8), maalaamaan ja koristelemaan muistorasiaa (O3, O6, O10), tekemään helmikoruja (O6, O10), leipomaan joulutorttuja (O6, O10) ja keilaamaan (O2 ja O3), mutta kaikkea ei pystynyt muistamaan (O12).

Useat opiskelijat kertoivat oppineensa Kamu-tunneilla myös suomen kieltä ja uusia sanoja (opiskelijat O4, O6, O8, O7, O9, O10, O11 ja O12). Eräs opiskelija sanoi olevansa eri mieltä siitä, että olisi oppinut suomea yhteisillä Kamu-tunneilla. Hän kuvaili suomen kielen oppimisen esteitä näin:

Mutta yksi tunti, puoli tunti sen kamun kanssa ja sitten pois...Se on totta kai liian vähän. Mutta tietsä, jos mä *X:n* kanssa, niin mä en puhu kamun kanssa suomea. Mä puhun arabi, tietsä! (Opiskelija O2.)

Opiskelijat O4 ja O9 sanoivat olevansa samaa mieltä opiskelijan O2 kanssa. Opiskelija O9 sanoi, että kun Kamun kanssa on kahdestaan, voi hänen kanssaan puhua rauhallisesti. Toisaalta opiskelija O11 sanoi, että on parempi olla kaikki yhdessä, sillä silloin on enemmän keskustelua. Opiskelija O11 kertoi, että hän haluaisi puhua Kamun kanssa suomea eikä olisi halunnut tehdä muistorasiaa, sillä silloin hän ei oppinut mitään.

Kaikki ryhmähaastatteluun 1 osallistuneet opiskelijat nimesivät mieluisaksi ja kivaksi Kamu-toiminnaksi aarrekartan tekemisen (opiskelijat O1, O5, O6, O8, O10, O12 ja O13). Muutamat opiskelijat kertoivat puolestaan, että parasta Kamu-toiminnassa oli keskustelu (opiskelija O9 ja O11) ja se, että Kamu auttoi (opiskelija O1, O4, O6 ja O8). Yksi opiskelija sanoi kuitenkin, ettei Kamu ollut auttanut häntä ollenkaan (opiskelija

O2). Myös opiskelija O7 kertoi ensin, ettei Kamu ollut auttanut häntä, mutta muutti siten mieltään. Kaksi opiskelijoista kertoi puolestaan, etteivät he olleet oppineet Kamu-toiminnassa mitään (opiskelijat O7 ja O13). Toinen heistä sanoi kuitenkin, että kaikki tunnit olivat hyviä eikä mikään tekeminen ollut tylsää, ja oli hyvä, että Kamujen kanssa pystyi puhumaan suomea. (Opiskelija O7.)

Useat opiskelijoista kertoivat, että he olisivat halunneet tehdä Kamu-kavereiden kanssa enemmän erilaisia asioita. Opiskelija O3 kertoi, että olisi halunnut käydä kalassa. Hän arveli kuitenkin, että Kamu on todella kiireinen ja ettei Kamulla ole lainkaan vapaa-aikaa sen vuoksi, että Kamun opinnot ovat niin vaikeita. (Opiskelija O3.) Toinen opiskelija olisi halunnut urheilla ja pelata enemmän (opiskelija O8). Opiskelija O7 olisi halunnut käydä keilaamassa enemmän. Kaksi opiskelijoista olisi halunnut käydä Kamun kanssa kaupassa katsomassa vaatteita (opiskelijat O6 ja O10), ja opiskelija O6 kertoi myös, että hän olisi halunnut oppia soutamaan sekä ajamaan polkupyörällä. Yksi opiskelijoista puolestaan kertoi, ettei hän olisi halunnut tehdä Kamujen kanssa yhtään enempää, koska Kamuihin oli vaikea tutustua, vaikka he olivat mukavia (opiskelija O12). Opiskelija O13 oli samaa mieltä ja kertoi, ettei hän tiennyt, mistä asioista olisi Kamun kanssa puhunut ja kuvasikin Kamun kohtaamista seuraavasti:

Ne tuli – kuka sä oot, mitä sä teet, minne sä meet – mutta oikeesti, mitä sä sitten puhut? (Opiskelija O13.)

Opiskelija O12 totesikin opiskelijan O13 kommenttiin, ettei tällainen yleisellä tasolla käyty puhuminen ollut ”riittävä” (opiskelija O12).

Yksilöhaastattelussa opiskelija O9 kuvaili Kamu-kokemuksiaan puolestaan näin:

Mun oma kaveri on hyvä. Ja mun mielestä kamukin oli hyvä ja mä opin paljon. Esimerkiksi, jos mä en osaa käydä joku paikka, mä voin käydä heidän kanssa ja se oli hyvä. Ja toi, jos he tulevat tähän ja he puhuvat, voi katsoa kirjasta ja saada apua, lukea ääneen ja selittää, toi on hyvä. (Opiskelija O9)

Opiskelija O9 kertoi myös, että Kamun kanssa pystyi käymään sellaisissa paikoissa, jonne oli halunnut mennä muttei ollut voinut yksin lähteä, kuten Kaisaniemen kirjastossa sekä kirpputorilla. Opiskelija O9 pohti, että ehkä Kamulta voisi pyytää apua tulevaisuudessa, jos hän pääsee opiskelemaan. Silloin hän voisi soittaa Kamulle ja pyytää Kamua auttamaan häntä vaikeiden tehtävien tekemisessä. Opiskelija O9 kertoi myös,

että hän oli oppinut Kamu-tunneilla pelatun pelin aikana, josta ei kuitenkaan tykännyt, uusia asioita ammateista:

Mä opin sen, että jokaisella ihmisellä on oma ammatti tai hän haluaa eri ammatti, ei sama. (Opiskelija O9.)

Opiskelija O9 kuvaili tärkeäksi Kamu-tunnilla pelatuksi peliksi sellaista peliä, jossa laatikon sisältä oli otettu paperinpaloja ja paperissa oli lukenut suomen kielellä kysymyksiä, joihin muut olivat vastanneet. Hän sanoi erityisen hyväksi asiaksi myös sen, että Kamujen kanssa puhutaan koko ajan suomea, koska sillä tavalla suomen kieltä oppii lisää. Kamu-paritapaamisia opiskelija O9 kuvaili Kamu-muistorasian sisällön avulla:

Mun laatikossa on, toi... esite. Mä kävin kamun kanssa kirjastossa, Kaisaniemen kirjasto. Ja siellä mä otin yliopiston kirjastokortin ja mä katsoin kirjastoa. Ja mä otin sen esite, että mä muistan, että olin kirjastossa. Ja me maalattiin toi laatikko kamun kanssa. Se on mun oma kamu (*näytti valokuvaa*). Ja tässä me piirrämme. Tässä me istumme ja puhumme. Ja mä tehnyt kamun kanssa rannekorun, kaksi. Toi meidän laatikkokuva, että me tehty kamun kanssa laatikot. (Opiskelija O9.)

5.3.3 Kertomuksia Kamu-muistorasian tekemisestä ja merkityksestä

Useat opiskelijat sanoivat, että Kamu-muistorasian tekeminen tuntui ”*hyvältä*” (opiskelijat O1, O6, O10 ja O12). Eräs opiskelijoista kuvailee muistorasian tekemistä näin:

Tuntui että sama kuin, kun on mennyt...Siis ensimmäinen kerta koulussa, kun on ollut siellä XX (*omassa kotimaassa*). Hyvältä! (Opiskelija O12.)

Lähes kaikki opiskelijat ilmaisivat, että on hyvä asia, että Kamu-toiminnasta oli kuvia ja että kuvat ovat tallessa Kamu-muistorasiassa (opiskelijat O1, O6, O8, O10 ja O12). Yksi opiskelijoista totesikin seuraavasti:

On hyvä, mutta pitää lukkoon panna. Mä piilotan sen. (Opiskelija O1.)

Yksilöhaastattelussa opiskelija O3 kertoi, että Kamu-muistorasiaa tehdessään hän oli oppinut Kamun kanssa maalaamaan ja koristelemaan rasian. Haastattelun aikana opiskelija O3 kertoi kuvien avulla, mitä Kamu-tunneilla oli tapahtunut ja keitä kuvissa on. Yhdessä kuvassa hän pelasi peliä ja sanoi oppineensa esimerkiksi palomiehen ja rakennusmiehen ammateista enemmän. Opiskelija O3 kertoi pitävänsä hyvänä asiana

sitä, että hänellä on Kamu-muistorasia, jossa hän saa säilyttää Kamu-toiminnan kuvia. Hän kuvaili asiaa seuraavasti:

Ei unohda toi päivä. Se on sama isä ja äiti, jos he naimisiin, he ottaa kuva ja nyt vielä muistaa tämä päivä, että mitä tehdään aamulla, iltapäivällä. Että muistaa, että mitä oli päivässä. (Opiskelija O3.)

Myös opiskelijan O9 mielestä muistorasia oli hyvä asia, koska kamuilusta jäisi muistoja:

Koska esimerkiksi, jos ei ole kamua, vain sinä itse... ja sä katsot toi kuva, että "ah toi päivä, silloinkin mä olin, näin kivaa oli", se on muistona. (Opiskelija O9.)

Myös opiskelija O6 kertoi yksilöhaastattelussa pitäneensä Kamu-muistorasian tekemistä todella hyvänä asiana ja kertoi oppineensa maalaamaan sekä koristelemaan rasian helmillä. Muistorasiassa opiskelijalla O6 oli kuvia Kamu-toiminnasta sekä helmet, jotka sanoi tehneensä Kamun kanssa. Opiskelija O6 kertoi Kamu-muistorasiastaan näin:

Mä laitan sinne perhekuvia, ja jos mun lapsi syntyy, niin mä laitan sinne ne tärkeät asiat. Jos mun äiti antaa mulle kultaa tai jotain, mä laitan sinne. (Opiskelija O6.)

Opiskelija O4 oli tallentanut Kamu-muistorasiaan Kamu-tunnilla tekemänsä kuvakollaasin nimeltä "pieniä unelmia", Kamun kanssa tekemänsä helmet, valokuvia itsestään maalaamassa Kamu-muistorasiaa, viettämässä joulujuhlia Kamujen kanssa sekä kuvan joulupukista. Ensin hän luuli, että Kamu-muistorasia on koulun omaisuutta, mutta kuultuaan sen olevan hänen hän kertoi vievänsä sen kotiin (opiskelija O4). Kaikki muutkin opiskelijat, yhtä lukuun ottamatta, sanoivat säilyttävänsä rasian ja vievänsä sen kotiin. Opiskelija O2, joka ei aikonut säilyttää rasiaa, kertoi heittävänsä sen heti roskeen. Moni opiskelijoista kertoi laittavansa Kamu-muistorasian sisälle rahaa (opiskelijat O7, O8, O11 ja O12). Eräs opiskelijoista kertoi laittavansa rasiaan meikkejä (opiskelija O9), ja muutamat kertoivat laittavansa sinne valokuvia perheestään (opiskelija O6) tai kamuilusta (opiskelijat O3 ja O7). Kaksi opiskelijaa (O8 ja O12) kertoi laittavansa Kamu-muistorasian kaappiin ja katsovansa sen sisälle ehkä vuoden, kahden tai viiden vuoden kuluttua. Opiskelijat kertoivat aikovansa säilyttää rasiaa myös pöydällä, hyllyssä, kaapissa tai ylipäänsä näkyvällä paikalla (opiskelijat O3, O6, O7 ja O10).

5.4 Kamu-kaveriohjaus maahanmuuttajaopiskelijoiden kokemana

Tässä luvussa on tarkoitus esitellä haastatteluista muodostuneiden kuvausten perusteella ne merkitysten muodostamat kokonaisuudet, jotka liittyvät tässä opinnäytetyössä selvitettävään tutkimuskysymykseen. Tavoitteena on ollut kuvailla ja tehdä ymmärrettäväksi maahanmuuttajaopiskelijoiden kokemuksia ja kokemuksissa ilmeneviä eroja siitä, mitä Kamu-kaveriohjaus on, millainen Kamu-kaveriohjaus koetaan tärkeäksi, mihin Kamu-kaveriohjauksella saa apua sekä miten Kamu-muistorasia tukee Kamu-kaveriohjaustoimintaa. Aineiston kuuleminen on pyritty toteuttamaan sen omilla ehdoilla siten, ettei valittu teoreettinen viitekehys ohjaisi merkitysaspektien löytämistä. Merkityskokonaisuudet järjestyvät kuitenkin opinnäytetyön tutkimuskysymysten ehdoilla, ja merkityskokonaisuuksien löytämiseen ja analysointiin on käytetty apuna opinnäytetyön alakysymyksiä sekä niihin liittyviä aineistoteemoja.

Millainen on Kamu-kaveriohjauksen olemus? Millainen on Kamu-kaveri ja miltä tuntuu saada Kamu-kaveri? Mitä hänen kanssaan tehdään ja mitä Kamu-kaverin kanssa halutaan tehdä enemmän? Edellä mainittujen aineistoteemojen pohjalta aineistosta etsittiin ne merkityskokonaisuudet, joiden avulla kuvattiin ja pyrittiin tekemään ymmärrettäväksi sitä, *mitä Kamu-kaveriohjauksella tarkoitetaan*. Maahanmuuttajaopiskelijat olivat yksimielisiä siitä, että omalle hyvälle ystävälle on helppo puhua ja kertoa omista asioistaan, hän on heti tavoitettavissa, hän auttaa ja ymmärtää. Ystävää oli helppo ymmärtää sen vuoksi, koska hänet oli tunnettu kauan, hänestä tiedettiin syvällisiä asioita ja hän puhui opiskelijan omaa äidinkieltä. Ystäviin oli tutustuttu erilaisissa paikoissa ja heidän kanssaan vietettiin aikaa ja tehtiin erilaisia asioita.

Kamu-kaveri koettiin puolestaan lähes poikkeuksetta erilaiseksi kuin oma kaveri. Kaikki maahanmuuttajaopiskelijat kokivat hyvänä sen, että heillä oli ollut Kamu-kaveri. Joillekin Kamu-kaveri saattoi olla jopa ainoa kaveri sen lisäksi, että he nimesivät kavereikseen vain nykyiset opiskelukaverinsa. Opiskelijoiden mielestä Kamu-kaverin saaminen myös tuntui hyvältä, vaikka Kamun kohtaamista jännitettiin aluksi paljon. Kamu-kaverin saamiseen liittyi osittain myös pelkoa, ja katsekontaktin ottamista vältettiin Kamusuhteen alkutaipaleella. Eräs opiskelija oli huolissaan siitä, ettei Kamu-kaveri ehkä halua olla hänen kaverinsa opiskelijan maahanmuuttajataustan vuoksi. Opiskelijat olivat lähes yksimielisiä siitä, että Kamu-kaverin kanssa oli helppo olla ja helppo puhua, mutta tärkeistä asioista puhumista vältettiin. Opiskelijoiden mukaan tämä johtui siitä, että Kamu-kaveri koettiin etäiseksi. Hänestä tiedettiin myös liian vähän ja hänet oli tunnettu

liian lyhyen aikaa, jotta hänelle olisi voinut kertoa omia asioitaan. Osa opiskelijoista oli myös sitä mieltä, että Kamu-kaveriin tutustuminen oli vaikeaa, kun ei oikein tiennyt, mitä hänen kanssaan olisi puhunut. Moni opiskelija koki Kamu-kaverin kiireisenä ihmisenä, jolla ei arveltu olevan aikaa olla opiskelijan kansa, varsinkaan jos apua olisi tarvinnut heti. Eräs opiskelija oli huolissaan siitä, että hän häiritsee Kamu-kaveria, mikäli on häneen yhteydessä. Opiskelijoiden mukaan Kamu-kavereiden kanssa oli myöhemmin helpompi olla ja toimia, kun heihin oli tutustunut paremmin. Osa toivoi Kamu-tapaamisten jatkuvan myös tulevaisuudessa, ja eräs opiskelija ajatteli, että Kamu-kaverista voi tulla hänen ystävänsä, mutta vasta useamman vuoden kuluttua. Opiskelijoiden mukaan Kamu-kaverin kanssa keskusteltiin sekä puhuttiin ja heidän kanssaan tehtiin ja opittiin erilaisia asioita. Aina kuitenkin kaikki toiminta ei ollut maahanmuuttajaopiskelijan mielestä itselle kaikkein mieluisinta tai merkityksellisinä toimintaa.

Millaista hyödyllistä toimintaa Kamu-kaveriohjauksessa tapahtuu? Missä asioissa Kamu-kaveri auttaa ja mihin halutaan saada enemmän apua? Mitä Kamu-kaverin kanssa opitaan? Mikä oli paras ja mikä huonoin hetki Kamu-toiminnassa? Edellä mainittujen aineistoteemojen pohjalta aineistosta etsittiin ne merkityskokonaisuudet, joiden avulla kuvattiin ja pyrittiin tekemään ymmärrettäväksi sitä, millainen Kamu-kaveriohjaus on tärkeää ja mihin sillä saadaan apua. Tärkeimmäksi asiaksi Kamu-kaveriohjauksessa miellettiin opiskelijoiden keskuudessa ennen kaikkea se, että Kamu-kavereiden kanssa sai ylipäänsä puhua ja keskustella, ja erityisesti se, että puhuttiin suomea. Keskustelun sekä puhumisen avulla opittiin uusia suomenkielisiä sanoja ja sanojen merkityksiä. Opiskelijat ajattelivat, että Kamu-kaverilta voisi jatkossa pyytää enemmän apua, vaikka Kamu-toiminnan aikana he eivät apua uskaltaneet niin paljoa pyytäkään. Opiskelijoiden mielestä Kamu-kavereiden kanssa harjoiteltiin ja opittiin suomen kielen lisäksi monenlaisia asioita. Lähes kaikki opiskelijat olivat oppineet erilaisia kädentaitoja, kuten piirtämistä, maalaamista, helmikorujen tekemistä, leipomista ja niin edelleen. Myös erilaisista ammateista ja ammattiin liittyvistä valinnoista oli opittu enemmän. Yhtenä tärkeimmistä asioista useimmat opiskelijoista pitivät myös sitä, että Kamu-kaverin kanssa sai olla rauhassa kahdestaan. Kahdestaan Kamu-kaverin kanssa oleminen estää mahdollisen oman kielen käytön Kamu-tapaamisten aikana, mikä edistää siten suomen kielen taidon kehittymistä. Edellisen lisäksi opiskelijat kokivat saaneensa apua ja huomiota Kamu-kaverilta.

Millainen merkitys Kamu-muistorasialla on Kamu-kaveriohjauksessa? Miltä Kamu-muistorasian tekeminen tuntuu ja miltä tuntuu laittaa sinne muistoja? Mitä Kamu-

muistorasialle tehdään koulun loputtua? Edellä mainittujen aineistoteemojen pohjalta aineistosta etsittiin ne merkityskokonaisuudet, joiden avulla kuvattiin ja pyrittiin tekemään ymmärrettäväksi sitä, *miten Kamu-muistorasia tukee Kamu-kaveriohjausta*. Usean opiskelijan mukaan Kamu-muistorasian tekeminen ja kuvien ja tavaroiden tallentaminen muistorasiaan tuntui hyvältä. Kaikki opiskelijat olivat tallentaneet tavaroita Kamu-muistorasiaan. Haastattelun aikana he muistelivat ja kertoivat kuvien avulla, miten olivat osallistuneet Kamu-toimintaan. Kaikki opiskelijat, yhtä lukuun ottamatta, sanoivat säilyttävänsä Kamu-muistorasian koulun päätyttyä ja vievänsä sen kotiin. Kamu-muistorasiaa he aikoivat käyttää eri tavoin: pitää sen muistona, säilyttää siellä Kamu-kaveritoiminnasta otettuja valokuvia, tallettaa siellä perhekuvia ja muita tärkeitä esineitä, tehdä siitä meikkirasian. Moni opiskelijoista sanoi laittavansa sinne rahaa. Opiskelijat aikoivat asettaa Kamu-muistorasiansa näkyvälle paikalle; yksi heistä sanoi laittavansa sen kuitenkin piiloon. Muutama opiskelija kertoi, että Kamu-muistorasian avulla Kamu-kaveriohjauksesta jää muistoja, joiden avulla he eivät unohda sitä, mitä Kamu-kaveriohjauksessa tapahtui. Yksi opiskelijoista oli kuitenkin sitä mieltä, että Kamu-muistorasian tekeminen oli turhaa.

Millaisia kokemuksia maahanmuuttajaopiskelijoilla loppujen lopuksi on Kamu-kaveriohjauksesta? Mitä Kamu-kaveriohjauksella tarkoitetaan? Millainen Kamu-kaveriohjaus on tärkeää? Mihin Kamu-kaveriohjauksessa saa apua? Miten Kamu-muistorasia tukee kaveriohjausta? Näihin kysymyksiin on pyritty löytämään vastaus kuvailemalla maahanmuuttajaopiskelijoiden kokemuksia Kamu-kaveriohjauksesta. Kun tarkastellaan merkitysten muodostamaa kokonais kuvaa siitä, miten maahanmuuttajaopiskelijat ovat kokeneet Kamu-kaveriohjauksen, nousee kaksi tekijää ratkaisevaan asemaan. Ensimmäinen niistä on Kamu-kaveriohjauksen olemus. Opiskelijoiden kokemukset Kamu-kaverin saamisesta ovat positiiviset, vaikka Kamu-kaverisuhteen aloittamista jännitettiin ja hieman pelättiin sekä ujusteltiin. Osittain opiskelijoiden keskuudessa nousi esille huoli siitä, miten Kamu-kaverit suhtautuvat maahanmuuttajataustaiseen nuoreen. Vaikka Kamu-kaverin kanssa oli ajan saatossa helppo ja hyvä olla, koettiin tärkeistä asioista puhuminen vaikeaksi. Vaikeutta aiheutti se, että Kamu-kaveri koettiin etäiseksi ja hänestä tiedettiin liian vähän. Huomion arvoista oli se, että Kamu-kaverin etäiseksi kokeminen johtui siitä, että hänet oli tunnettu hyvin vähän aikaa ja häntä nähtiin harvoin. Opiskelijat pitivätkin Kamu-kavereita kiireisinä ihmisinä, joilla ei arveltu olevan aikaa maahanmuuttajaopiskelijoille. Monet maahanmuuttajaopiskelijat kuitenkin toivoivat, että Kamu-kavereista tulisi pikku hiljaa pidemmän ajan saatossa

heidän ystäviään. Kamu-kaveriohjaus miellettiin siis kaveruudeksi ja ystävyudeksi, joskin hieman etäiseksi, mutta ei ohjaukseksi saatikka ammattimaiseksi yksilöohjaukseksi.

Toinen ratkaisevaan asemaan nouseva tekijä on Kamu-kaveriohjauksesta saatu hyöty. Kamu-kaveriohjauksen tärkeimmäksi hyödyksi maahanmuuttajaopiskelijoiden keskuudessa nousi suomen kielen harjoittelu ja oppiminen. Tärkeänä opiskelijoiden keskuudessa pidettiin sitä, että Kamu-kavereiden kassa sai keskustella ja puhua suomeksi, samoin kuin sitä, että Kamu-kaverilta pystyi pyytämään apua ja kysymään, mikäli ei tuntenut suomenkielisiä sanoja tai niiden merkityksiä. Kamu-kaverin kanssa haluttiin olla mieluiten kahdestaan, sillä sen koettiin edistävän suomen kielen oppimista. Kamu-kaveriohjauksen myötä maahanmuuttajaopiskelijat kokivat myös saaneensa osakseen huomiota Kamu-kavereilta, kun heidän kanssaan oli tehty ja harjoiteltu erilaisia asioita sekä käyty uusissa paikoissa. Taitona avun pyytäminen nousi hyödylliseksi opiksi, jonka muutamat maahanmuuttajaopiskelijat kokivat Kamu-kaveriohjauksen aikana sisäistäneensä. Kamu-muistorasian merkitys Kamu-kaveriohjauksessa ei noussut kovin merkittävään rooliin, vaikka sen tekeminen koettiin hyvänä ja vaikka sen tekemisessä opittiin erilaisia asioita. Vain muutama opiskelija nosti esille sen, että Kamu-muistorasian avulla he voivat myöhemmin muistella Kamu-kaveriohjaustoimintaa. Toisaalta yhtä lukuun ottamatta kaikki opiskelijat sanoivat säilyttävänsä Kamu-muistorasiansa, asettavansa sen esille ja laittavansa sen sisään itselle tärkeitä valokuvia tai esineitä.

6 Johtopäätökset

6.1 Kamu – läsnä oleva ystävä vai etäinen ohjaaja?

Tämän opinnäytetyön tehtävänä on ollut selvittää, millaisia kokemuksia maahanmuuttajaopiskelijoilla on Kamu-kaveriohjauksesta ja voiko sen avulla edistää maahanmuuttajaopiskelijoiden integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja näin ehkäistä heidän syrjäytymistään. Tässä opinnäytetyössä on kuvailtu ja pyritty tekemään ymmärrettäväksi maahanmuuttajaopiskelijoiden kokemuksia ja kokemuksissa ilmeneviä eroja siitä, mitä Kamu-kaveriohjaus on, millainen Kamu-kaveriohjaus koetaan tärkeäksi, mihin Kamu-kaveriohjauksella saa apua sekä miten Kamu-muistorasia tukee Kamu-kaveriohjaustoimintaa. Seuraavaksi saatuja tuloksia tarkastellaan suhteessa opinnäytetyön taustateorioihin, jotka jätettiin empiriaosion ajaksi taka-alalle.

Empiriasta saatujen tulosten perusteella syntynyt ymmärrys maahanmuuttajaopiskelijoiden kokemuksista kaveriohjauksesta johdattaa kysymään kysymyksen, tarkoittaako Kamu-kaveriohjaus ystävyyttä vai ohjausta. Haastateltavien kokemukset Kamu-kaveriohjauksesta viittaavat siihen suuntaan, että Kamu-kaveriohjaus miellettiin ystävyudeksi tai että Kamu-kaveriohjauksen lopullisena tavoitteena oli ystävyys. Haastateltavien kertomat Kamu-kaveriohjauksesta synnyttämät reaktiot ilmentävät Kamu-kaverisuhteen ja sen luomisen aiheuttamaa hämmennystä: onko Kamu-kaveri ystävä vai etäinen sekä kiireinen ohjaaja? Haastatteluissa nimittäin ilmeni, että Kamu-kaveri koettiin usein erittäin kiireiseksi ihmiseksi, jolla ei ole maahanmuuttajaopiskelijalle aikaa. Toisaalta useimmat maahanmuuttajaopiskelijat kuitenkin toivoivat Kamu-kaverista ystävää, vaikka ystävyyssuhteen luomiseen kuluisi pidempi aika. Haastateltavien kokemukset Kamu-kaveritoiminnan hyödyistä viittaavat siihen, että Kamu-kaveriohjauksen avulla edistetään maahanmuuttajaopiskelijoiden suomen kielen taidon kehittymistä erilaisissa toiminnallisissa keskustelu-, harjoittelu- ja oppimistilanteissa.

Kun teoriaa ja empiriaa kytketään yhteen, voidaan tehdä seuraavia havaintoja *Kamu-kaveriohjauksen olemuksesta*: Siihen liittyy ensinnäkin ystävyuden ulottuvuus. Ystävä ymmärretään henkilöksi, jolle voi kertoa henkilökohtaisia asioita ja jolta saadaan apua ja ymmärrystä. Ystävien kautta tullaan hyväksytyiksi ja heidän kanssaan vietetään aikaa ja harrastetaan. Ystävät tuovat elämään iloa, onnellisuutta ja turvaa. Ystävyyssuhteet solmitaan vapaa-ajalla, olemalla yhdessä muiden kanssa. (Ks. Kautto 2009.) Täs-

sä opinnäytetyössä esiin tulleet kokemukset ystävydestä ovat selkeästi samansuuntaiset teoriassa esitettyjen havaintojen kanssa. Maahanmuuttajaopiskelijat olivat yksimielisiä siitä, että omalle hyvälle ystävälle on helppo puhua ja kertoa omista asioista, hän on heti tavoitettavissa, hän auttaa ja ymmärtää. Ystävää oli helppo ymmärtää myös sen vuoksi, koska hänet oli tunnettu kauan, hänestä tiedettiin syvällisiä asioita ja hän puhui opiskelijan omaa äidinkieltä. Ystäviin oli tutustuttu erilaisissa paikoissa ja heidän kanssaan vietettiin aikaa ja tehtiin erilaisia itselle mielekkäitä asioita. Useimmat opiskelijat kokivat myös, että he olivat saaneet huomiota Kamu-kavereilta, ja toivo ystävyden syntymisestä heräsi Kamu-kaveriohjauksen aikana.

Näitä edellä mainittuja empiriasta esiin tulleita kokemuksia voidaan kytkeä myös mentorointiin. Mentoroinnissa (ks. Lillia 2005) ihmisten välinen suhde on vapaaehtoisuuteen perustuva, kahdenkeskinen, vastavuoroinen, tasa-arvoinen ja henkilökohtaisesti merkittävä vuorovaikutussuhde, jota ilmentää tunnepohjainen ja pitkäaikainen sitoutuminen. Edellisen lisäksi suhde on luonteeltaan joustava ja siinä saa osakseen psykososiaalista tukea sekä ystävyttä. Tähän opinnäytetyöhön osallistuneiden maahanmuuttajaopiskelijoiden kokemukset osoittavat selkeästi, että luottamuksellinen ystävyssuhde muodostuu pikku hiljaa usean vuoden aikana, jolloin opitaan tuntemaan, millainen ystävä on ja millaisista asioista hän pitää. Vasta tämän jälkeen ystävälle voi avautua ja puhua tärkeistä asioista. Opinnäytetyön tuloksista käy myös ilmi, että maahanmuuttajaopiskelijoiden oli vaikeaa tutustua Kamu-kavereihin, eikä aina tiedetty, mitä heidän kanssaan olisi osannut puhua. Tulokset osoittavat kuitenkin, että haastateltavat kokivat Kamu-kaveriohjauksen hyvänä asiana ja Kamu-kaverit alkuvaiheen jälkeen helposti lähestyttävänä sekä ihmisinä, joiden kanssa oli helppo puhua.

Teoriassa ohjauksen merkittäviksi tekijöiksi nousivat myös ajan, huomion, kunnioituksen ja toivon antamisen elementit (ks. Onnismaa 2007). Tämän opinnäytetyön tulokset osoittavat selkeästi kiirettömän suhteen ja läsnäolon merkityksen Kamu-kaveriohjauksessa. Maahanmuuttajaopiskelijat kokivat hyvin selkeästi, että Kamu-kaveriohjaajilla oli kiire ja vain vähän aikaa olla läsnä opiskelijan tukena. Kamu-kaveriohjaajat koettiin myös hyvin etäisinä. Opinnäytetyön tuloksissa tuli esille maahanmuuttajaopiskelijoiden huoli myös siitä, hyväksyvätkö Kamu-kaverit maahanmuuttajaopiskelijat heidän etnisistä taustoistaan huolimatta. Myös yksilökohtaisessa palveluohjauksessa (ks. Suominen 2010; Suominen & Tuominen 2007) pidetään tärkeänä sitä, että ohjausta tehdään pikku hiljaa pienin askelin, toista kuunnellen. Palveluohjauksessa keskeisellä sijalla on arvostava ja tasavertainen ihmiskäsitys. Vertaistukitoimin-

nan teoriassa (ks. Mikkonen 2011) pidetään tärkeänä sitä, että yksilö kokee tulleen kuulluksi ja hyväksytyksi sellaisena kuin hän on.

Kun teoriaa ja empiriaa tarkastellaan *Kamu-kaveriohjauksen hyöty näkökulmasta*, voidaan tehdä seuraavia havaintoja: Maahanmuuttajanuoren onnistunut kotoutuminen ymmärretään siten, että hänellä on riittävä suomen kielen taito pärjätäkseen uudessa yhteiskunnassa ja voidakseen solmia sosiaalisia suhteita, hänellä on riittävästi tietoa suomalaisesta kulttuurista, sen arvoista sekä palvelujärjestelmistä ja hän on saanut riittävän koulutuksen päästäkseen työelämään (ks. Valtion kotouttamisohjelma 2012–2015; Kotouttamisen kokonaiskatsaus 2013; Työterveyslaitos ym. 2009). Tämän opin- näytetyön tulokset osoittavat yksiselitteisesti sen, kuinka tärkeänä suomen kielen taitoa pidetään ja kuinka hyödyllisenä maahanmuuttajaopiskelijat pitivät Kamu-kaveriohjausta nimenomaan suomen kielen taidon oppimisen kannalta. Haastateltavat toivat hyvin selkeästi esille, miten tärkeänä he kokivat, että saivat puhua ja keskustella Kamu-kavereidensa kanssa. Tulokset osoittavat myös sen, että maahanmuuttajaopiskelijat halusivat enemmän kahdenkeskistä Kamu-kaveriohjausta, sillä rauhallinen yhdessä-olo ja keskustelu edistäisivät suomen kielen oppimista sekä Kamu-suhteen muodostu- mista.

Teoriassa esitettyjen väitteiden mukaan kielitaidottomuus vaikeuttaa sosiaalisten ver- koston luontia, arjen vuorovaikutustilanteita sekä palveluiden saantia sekä sellaisten sosiaalisten verkoston muodostumista, joihin kuuluu suomalaisia ystäviä (Työterveys- laitos ym. 2009). Opinnäytetyön tuloksista voidaan havaita, että suomen kieli on edelly- tys sille, että maahanmuuttajaopiskelijat voivat luoda merkityksellisiä ystävyysuhteita suomalaisiin nuoriin. Tulosten mukaan opiskelijat olivat sitä mieltä, etteivät he ymmär- täneet riittävästi Kamu-kavereita eivätkä osanneet keskustella heidän kanssaan riittä- vän syvällisellä tasolla luodakseen luottamuksellisia ystävyysuhteita.

Tarkasteltaessa edelleen Kamu-kaveriohjauksen hyötyyn liittyvää teoreettista ja empii- ristä tietämystä voidaan tehdä seuraavia havaintoja: sosiaalipedagogisessa ohjaussuh- teessa (ks. Hämäläinen 1999, 2007) vaikeuksissa olevalle yksilölle tarjotaan hänen arjessaan tapahtuvaa ohjausta, ja keskeisenä tavoitteena on yksilön kasvu yhteiskun- nan täysivaltaiseksi jäseneksi. Onnismaan (2007) ohjauskäsitteessä ohjattava on omi- en ratkaisujensa asiantuntija ja ohjaaja on ammattimainen ohjausprosessin asiantunti- ja. Tukihenkilötoiminnan keskiössä on nuoren elämäntaitojen lisääminen, ulkopuoli- suuden tunteen vähentäminen sekä ongelmien ennaltaehkäisevä ja korjaava näkökul-

ma (ks. Nuotio & Miettinen 2011). Vertaistuen (ks. Mikkonen 2011) näkökulmasta kokemusasiantuntijan antaman tuen avulla pyritään ehkäisemään syrjäytymistä sekä lisäämään sosiaalista vahvistumista. Tämän opinnäytetyön tulosten mukaan maahanmuuttajaopiskelijat kokivat, että heidän kanssaan oli käyty erilaisissa paikoissa ja tehty erilaisia asioita, he olivat voineet harjoitella ja oppia erilaisia taitoja sekä kasvattaa ymmärrystään suomalaisesta kulttuurista. Toisaalta tulokset viittaavat siihen, että ainakin osa opiskelijoista koki, ettei Kamu-kaveriohjauksen toiminta aina ollut heille mielekästä tai tarkoituksenmukaista. Tulosten mukaan osa opiskelijoista koki, että he olivat oppineet pyytämään tarpeen tullen apua. Ennen kaikkea tulosten perusteella voidaan kuitenkin päätellä, että suomen kielen taidon oppiminen on ollut maahanmuuttajaopiskelijoille suurin hyöty, joka edistää yksilön mahdollisuuksia saada suomalaisia ystäviä, kokea osallisuutta, parantaa elämänlaatua ja jonka avulla hän saavuttaa yhteiskunnallisen toimijuuden ja täysivaltaisen jäsenyyden.

Tarkasteltaessa *Kamu-muistorasian merkitystä Kamu-kaveriohjauksessa* -teemaan liittyvää teoreettista ja empiiristä tietämystä voidaan tehdä seuraavia päätelmiä ja havaintoja: Muistorasiatyöskentely ymmärretään taidelähtöiseksi muistelutyön menetelmäksi, jonka lopputuloksena syntyy muistorasia, johon on visuaaliseen muotoon pakattu yksilön tärkeät kokemukset muistoiksi. Työskentelyn avulla voidaan edistää yksityiskohtien mieleen palauttamista sekä ohjaajan ja ohjattavan vuorovaikutussuhteen syntymistä. Muistorasiaan tallennetuista tärkeistä esineistä ja dokumenteista saa voimaa sekä uskoa tulevaisuuteen. (Hohenthal-Antin 2009.) Opinnäytetyön tulosten mukaan maahanmuuttajaopiskelijat kokivat Kamu-muistorasian tekemisen ja erilaisten kuvien ja tavaroiden siihen säilömisen mukavaksi. Positiivisesta kokemuksesta voidaan päätellä, että muistorasian tekeminen edisti myös Kamu-kaverin ja opiskelijan välistä vuorovaikutussuhdetta. Tuloksista käy ilmi, että vain muutama opiskelija oli mieltänyt muistorasian mahdollisuutena muistella mennyttä Kamu-kaveriohjausaikaa ja sen olevan konkreettinen apukeino sille, etteivät muistot unohdu. Tulosten valossa Kamu-muistorasia saattaa kuitenkin olla maahanmuuttajaopiskelijoille jollakin tavalla merkittävä esine, sillä kaikki opiskelijat yhtä lukuun ottamatta sanoivat säilyttävänsä sen ja laittavansa siihen itselle merkityksellisiä valokuvia tai esineitä ja asettavansa sen näkyväle paikalle.

Saatujen tulosten valossa *Kamu-kaveriohjaus ilmeni* maahanmuuttajaopiskelijan ja Kamu-kaverin välisenä etäisenä ja kiireisenä suhteena, jossa maahanmuuttajaopiskelijan suomen kielen taidon koettiin kehittyvän erilaisin ryhmätoiminnoin ja -keskusteluin.

Toisaalta saadut löydökset osoittavat, että *Kamu-kaveriohjaus haluttiin ymmärtää* mahdollisuutena luoda pikku hiljaa luottamuksellinen ystävyysuhde Kamu-kaveriin, jolla on aikaa auttaa ja olla läsnä ja jonka kanssa opitaan suomen kieltä kahdenkeskissä keskusteluissa sekä tutustutaan uusiin paikkoihin ja tehdään itselle merkityksellisiä ja tärkeitä asioita. Tulosten perusteella voidaan päätellä, että orastava ystävyys suomalaisen nuoren kanssa sekä suomen kielen taidon oppiminen ovat olleet Kamu-kaveriohjauksen suurimmat hyödyt maahanmuuttajaopiskelijoille. Näiden hyötytekijöiden voidaan ajatella edistävän maahanmuuttajaopiskelijoiden kykyä parantaa elämänsä laatua ja hyvinvointiaan sekä saavuttaa yhteiskunnan toimijuus ja jäsenyys. Nämä seikat puolestaan edistävät kotoutumista, ehkäisevät syrjäytymistä ja auttavat maahanmuuttajaopiskelijaa kiinnittymään suomalaiseen yhteiskuntaan. Opinnäytetyön empirialöydösten perusteella voidaan todeta, että valittujen ystävyiden ja ohjausnäkökulmien sekä yhteiskuntaan integroitumisen, syrjäytymisen ja kotoutumisen taustateorioiden avulla on pystytty tarkastelemaan selvityksen alla ollutta tutkimuskysymystä monipuolisesti ja ratkaisemaan tutkimustehtävä.

6.2 Ajatuksia yhteistyökumppaneille

Voiko Kamu-kaveritoiminnalla edistää maahanmuuttajaopiskelijoiden integroitumista suomalaiseen yhteiskuntaan ja ehkäistä heidän syrjäytymistään, on kysymys, joka on pohdituttanut Kamu-hankkeen toimijoita. Tämän opinnäytetyön tulosten perusteella voidaan olettaa, että Kamu-kaveriohjauksen avulla on kyetty saavuttamaan osa Kamu-hankkeen tavoitteista. Kamu-kaveriohjauksen avulla maahanmuuttajaopiskelijat ovat saaneet kontaktin suomalaisiin nuoriin, mikä on mahdollistanut sosiaalisten verkostojen, jopa orastavan ystävyiden, syntymisen. He ovat saaneet kehittää ja harjaannuttaa erilaisia taitojaan arjen tilanteissa Kamu-kaverin kanssa uudessa kotimaassaan. Heidän tietoisuutensa suomalaisesta yhteiskunnasta on lisääntynyt heidän ollessaan kontaktissa suomalaisiin nuoriin ja tehdessään heidän kanssaan erilaisia asioita. Ennen kaikkea maahanmuuttajaopiskelijat ovat saaneet mahdollisuuden kehittää suomen kielen taitoaan Kamu-kaverin kanssa ja käyttää sitä erilaisissa tilanteissa. Kaikkien edellä mainittujen asioiden voidaan ajatella lisänneen maahanmuuttajaopiskelijoiden elämähallintaa sekä edistäneen heidän yhteiskuntaan kiinnittymistään.

Kamu-kaveriohjauksen tietoinen kehittäminen edellyttää olemassa olevien Kamu-kaveriohjaukokemusten ymmärtämistä. Seuraavaksi esittelen muutaman opinnäyte-

työn tuloksiin perustuvan ajatuksen. Kamu-kaveriohjauksessa tulee jatkossa kiinnittää huomiota erityisesti Kamu-suhteen luomiseen ja sen muotoon. Merkittävin asia on päättää siitä, millaiseksi toiminnaksi Kamu-kaveriohjaus nimetään: onko se ystävyyttä vai ohjausta. Jos Kamu-kaveriohjaus tarkoittaa ystävyyttä, niin on syytä pysähtyä hetkeksi miettimään, voiko ystävyyttä antaa tai voiko siihen pakottaa. Mikäli Kamu-kaveriohjaus nähdään ohjauksena, niin millaisesta ohjauksesta puhutaan: onko se ammattimaista ohjausta, mentorointia, vertaistukea tai tukihenkilötoimintaa? Toiminnan nimeäminen on tärkeää sen vuoksi, sillä se johdattaa osallistujat muodostamaan erilaisia odotuksia siitä, mikä on toiminnan ensisijainen tavoite ja merkitys. Maahanmuuttajaopiskelija voi haluta ja tarvita läheisen ystävän, kun taas sosionomiopiskelija voi haluta suorittaa opintoihinsa liittyvän vapaaehtoistyön harjoittelujakson ilman ystävyiden velvoitetta.

Merkittävää on myös korostaa Kamu-suhteen luomisen ja sen etenemisen kiireettömyyttä. Toiseen ihmiseen tulee tutustua rauhassa, ajan kanssa ja läsnä ollen. Ymmärrys ja luottamus syntyvät vähitellen, kun toista opitaan tuntemaan syvällisemmin. Jotta toista ihmistä voi oppia tuntemaan syvällisemmin, tulee häntä tavata riittävän usein. Kamu-kaveriohjauksen edellytyksenä onkin se, että siihen sitoudutaan molemmin puolin. Se mitä sitoutuminen tarkoittaa, olisi hyvä käydä yhdessä läpi, kun Kamu-kaveriohjaus päätetään aloittaa. Voi nimittäin olla niin, että toisella tai kummallakin osapuolella on virheellinen käsitys, ettei toinen ole sitoutunut toimintaan. Tämä voi ilmetä siten, ettei toiselle osapuolelle uskalleta soittaa häiriön aiheuttamisen pelossa tai että luullaan virheellisesti, ettei maahanmuuttajien kanssa haluta ystävyystä. Kamu-kaveriohjauksessa tärkeää olisi myös se, että Kamu-parilla olisi aidosti yhteisiä mielenkiinnon kohteita. Tämä lähentää Kamu-parin osapuolia toisiinsa, kun tietää, mistä toinen pitää ja mistä hänen kanssaan voisi keskustella. Kamu-kaveriohjauksen tavoitteiden saavuttamista ajallisesti tarkasteltaessa on hyvä muistaa, että saatujen tulosten mukaan ystävyys syntyy maahanmuuttajaopiskelijoiden mielestä vähitellen – pikku hiljaa.

Voi myös käydä niin, ettei Kamu-kaveriohjauksessa synny lainkaan syvällisempää ystävyyttä. Tällaisen tilanteen hyväksyminen on tärkeää, sillä se ei välttämättä tarkoita sitä, että Kamu-kaveriohjaus epäonnistuisi. Se tarkoittaa ennemminkin sitä, että jokaisessa Kamu-kaveriohjaussuhteessa suhteen muodon määrittelevät Kamu-parin molemmat osapuolet. Toiset Kamu-parit voivat keskittyä esimerkiksi suomen kielen taidon kehittämiseen ja koulutehtävien tekoon, toiset voivat haluta keskittyä kulttuuriin, toiset

puolestaan urheiluun ja jotkut voivat haluta vain oleilla kaupungilla. Voi olla, että joku tarvitsee apua ja tukea suomalaisessa palvelujärjestelmässä asiointiin. Edellä mainittujen Kamu-kaveriohjaussuhteen muodon erojen vuoksi myös Kamu-kaverin roolista muodostuu erilainen: hän voi olla esimerkiksi keskustelukumppani, ohjaaja, neuvoja, avun antaja, tukihenkilö, urheilukaveri – tai läheinen ystävä. Siksi ei olekaan oleellista määritellä yksityiskohtaisesti Kamu-kaveriohjauksen ohjaus-käsitettä. Tätä ajatusta tukevat myös tämän opinnäytetyön tulokset, joiden mukaan Kamu-kaveriohjaus ei kiinnittynyt selkeästi vain yhteen opinnäytetyöhön valituista ohjauksen taustateorioista, vaan saa vaikutteita kaikista niistä sekä ystävyyskäsitteestä.

Kamu-kaveriohjausta kannattaa siis jatkaa ja kehittää, mutta jotta edellä mainittuihin asioihin saataisiin aikaan muutos, tulisi jatkossa Kamu-kaveriohjausta toteuttaa selkeästi paritoimintana. Ryhmämuotoisessa toiminnassa maahanmuuttajaopiskelijat hukkuvat yksilöinä massan sekaan, eivätkä heidän yksilölliset tarpeensa ja mieltymyksensä saa riittävästi tilaa. He eivät saa myöskään riittävästi aikaa, huomiota eivätkä läsnäoloa. Heidän on vaikeampi tutustua Kamu-kaveriin, jos ympärillä on rauhatonta ja muita häiriötekijöitä. Kamu-kaveri ei myöskään tunnu selkeästi omalta ryhmämuotoisessa toiminnassa, jossa Kamuja tulee ja menee ja he vaihtuvat kerta toisensa perään. Tällaisissa tilanteissa on vaikea tutustua toiseen syvällisemmin saatikka luoda luottamuksellista suhdetta toiseen ihmiseen.

Kamu-ryhmätoimintaa kannattaisi järjestää ja tarjota Kamu-pareille vasta sitten, kun Kamu-parin vuorovaikutussuhde on riittävän kantavalla pohjalla ja muodostunut omanlaiseksi. Toisaalta – kun Kamu-kaveriohjaus onnistuu, aiheuttaa siitä luopuminen haikeutta. Yleisesti ottaen tulee muistaa, että samoin kuin ystävyys, niin myös Kamu-kaveriohjaukseen liittyy emootioita. Tästä syystä seuraavia Kamu-kavereita koulutettaessa tämän osa-alueen asioihin tulisi kiinnittää riittävästi huomiota. Tarkoituksenaan on Kamu-kaveritoiminnan avulla luoda turvallinen ystävyys, jossa sosiaalisten suhteiden luomista ja niihin kiinteästi liittyviä emootioita voidaan myös harjoitella. Kamu-kaveriohjauksen loppuhuipentumana voi olla ajan saatossa ystävyys – mutta ainakin se on molemmille osapuolille mahdollisuus luoda uudenlaisia kokemuksia sekä lisätä kulttuurien ja ihmisten välistä ymmärrystä. Tämä tarkoittaisi toivottavasti sitä, että maahanmuuttajaopiskelija kokee olevansa tervetullut, yhdenvertainen ja pysyvä osa suomalaisesta yhteiskunnasta. Tämän opinnäytetyön tulosten valossa Kamu-kaveriohjausta on syytä jatkaa – tulee vain muodostaa sellaiset toiminnan edellytykset, jossa Kamu-kaverin rooli kehittyy etäisestä ja kiireisestä ohjaajasta kohti läsnä olevaa Kamua!

6.3 Opinnäytetyön arviointia ja jatkokehittämissuhteita

Seuraavaksi tarkastellaan tämän opinnäytetyön luotettavuutta validiteetin ja reliabiliteetin avulla. Validiteetti tarkoittaa sitä, että tutkimuksessa on tutkittu sitä, mitä on luvattu. Toisin sanoen validius merkitsee sellaisten käsitteiden käyttämistä, jotka heijastavat tutkimuksi aiottua ilmiötä. (Tuomi & Sarajärvi 2004: 133; Hirsjärvi & Hurme 2008: 186–187; Hirsjärvi ym. 2005: 216–217.) Koska kvalitatiivisen tutkimuksen erityispiirteinä ovat henkilöiden, paikkojen ja tapahtumien kuvaukset, tarkoittaa validius myös kuvauksen ja siihen liitettyjen selitysten ja tulkintojen yhteensopivuutta (Hirsjärvi ym. 2005: 217). Reliaabelius tarkoittaa puolestaan tutkimustulosten toistettavuutta eli sitä, että eri tutkimuskerroilla samaa henkilöä tutkittaessa saadaan sama tulos. Tutkimustuloksen voidaan sanoa olevan reliaabeli, mikäli kaksi arvioitsijaa pääsee samaan lopputulokseen tai kun kahdella rinnakkaisella tutkimusmenetelmällä saadaan sama tulos. (Hirsjärvi & Hurme 2008: 186–187.)

Tämän opinnäytetyön lopullisessa raportissa on kiinnitetty huomiota työn sisäiseen johdonmukaisuuteen sekä tarkkaan selostukseen työn toteuttamisen jokaisesta vaiheesta. Opinnäytetyön kohde ja tarkoitus on myös pyritty tuomaan selkeästi esille, samoin kuin opinnäytetyöntekijän omat sitoumukset tutkimuksessa. Aineistonkeruu on suuressa roolissa luotettavuutta arvioitaessa, minkä vuoksi tässä raportissa on kuvailtu mahdollisimman tarkasti, miten aineistonkeruu on tapahtunut menetelmällisesti (yksilö- ja teemahaastattelut) ja teknisesti (digitaalinen nauhoitus), ja lisäksi on kuvailtu muut aineiston keräämiseen liittyvät seikat. Tässä raportissa on myös kerrottu opinnäytetyöntekijän suhde tiedonantajiin sekä se, miten opinnäytetyön kohteena olevat henkilöt valittiin. Raportista käy myös ilmi opinnäytetyön ajallinen kesto sekä se, miten aineisto analysoitiin ja miten tuloksiin ja johtopäätöksiin on päädytty. Valmista raporttia elävöittämään on käytetty haastatteluista saatuja suoria lainauksia. Myös opinnäytetyöhön liittyviä eettisiä näkökulmia on pohdittu ja tuotu esille. (Ks. Hirsjärvi ym. 2005: 216–218; Tuomi & Sarajärvi 2004: 138.) On kuitenkin muistettava, että nyt tehdyt johtopäätökset perustuvat pieneen haastatteluaineistoon ja joku toinen opinnäytetyöntekijä olisi saattanut tulkita aineistoa toisella tavalla kuin nyt on tehty.

Tämän opinnäytetyön luotettavuutta on saattanut heikentää se, etteivät maahanmuuttajaopiskelijat saaneet suomen kielen taidon puutteellisuuden vuoksi kerrottua kokemuksistaan kaveritoiminnasta haluamallaan tavalla. Lisäksi luotettavuutta on saattanut heikentää opinnäytetyöntekijän oma rooli Kamu-hankkeessa sekä Keskuspuiston am-

mattiopistossa. Haastateltavat ovat saattaneet pitää opinnäytetyöntekijää yhtenä Kamu-kaverina ja näin sekoittaa sen, mikä on ollut normaalia luokkahuonetyöskentelyä, jossa opinnäytetyöntekijä oli syksyllä 2013 mukana, ja mikä Kamu-kaveriohjausta, jossa opinnäytetyöntekijä oli vain koordinaattorin roolissa, ei Kamu-kaverina. Toisaalta voidaan ajatella, että haastateltavat kokivat niin ryhmä- kuin yksilöhaastattelutilanteet turvallisina, sillä haastattelijana toimi heille entuudestaan tuttu ihminen, jolle oli kenties helpompi kertoa omista kokemuksistaan kuin vieraille ihmiselle olisi ollut. Koska haastattelija tunsu opiskelijat, pystyttiin haastattelutilanteessa toimimaan ennakkoiden siten, että kaikkien, myös hiljaisten, opiskelijoiden kokemukset saatiin kuultua. Tämän opinnäytetyön luotettavuuteen ovat voineet omalta osaltaan vaikuttaa opinnäytetyöntekijän ennakkokäsitykset selvittävstä asiasta, mikä saattaa heikentää raportin objektiivisuutta. Opinnäytetyöntekijä oletti raportin teon aloitusvaiheessa, syksyn 2013 tapahtumien vuoksi, että maahanmuuttajaopiskelijoiden kokemukset Kamu-kaveriohjauksesta olisivat suurilta osin negatiiviset. Opinnäytetyön teon yhtenä haasteena oli myös riittävän väljän teemahaastattelurungon laatiminen. Koska haastateltavina oli maahanmuuttajaopiskelijoita, joista suurimmalla osalla oli puutteellinen suomen kielen taito, tuli haastattelun teemoja täsmentää selkeillä täydentävillä kysymyksillä. Ilman niitä ei haastattelu olisi sujunut ongelmitta. Yhtenä haasteena oli aineiston ja tulosten esittäminen jäsennellysti taustateoriat huomioiden.

Tämän opinnäytetyön vahvuutena voidaan pitää sitä, että Kamu-kaveriohjausta on määritelty ja tehty ymmärrettävämmäksi mahdollisimman monipuolisen ohjaukseen liittyvien taustateorioiden ja empirian avulla. Vahvuutena voidaan pitää myös sitä, että Kamu-hankkeeseen osallistuneet maahanmuuttajaopiskelijat ovat saaneet kertoa kokemuksistaan ja olla mukana kehittämässä Kamu-kaveriohjaustoimintaa. Näin he ovat olleet osallisina tärkeässä yhteisöllisessä hankkeessa, joka heidän osaltaan on saanut myös arvokkaan lopun, kun kaikki saivat mahdollisuuden antaa palautetta. Haastattelutilanteessa Kamu-kaveriohjauksen palautteenannon tukena käytetty Kamu-muistorasiamenetelmä auttoi jossain määrin Kamu-kaveriohjauskokemusten kertomisessa, vaikkei sen rooli muutoin noussut kovin merkittäväksi, ainakaan opinnäytetyöprosessin aikana.

Koska Kamu-hanke jatkuu vielä syksyllä 2014 uusin Kamu-parein, olisi hyvä, että myös silloin tehtäisiin palautekysely toimintaan osallistuneille, jotta Kamu-kaveriohjauksen vaikutuksista saataisiin laajempi kuva. Seuraavalla kerralla voisi olla mielenkiintoista tehdä selvitys, jossa taustateorianä on vahvemmin ystävyteen ja emootioihin keskitty-

vä käsitteistö. Haastattelut voitaisiin puolestaan tehdä Kamu-pareille joko yhdessä tai erikseen ja näin verrata saatuja tuloksia toisiinsa. Joka tapauksessa olisi tärkeää, että maahanmuuttajaopiskelijat saavat esittää toimintaan osallistuneina mielipiteensä Kamu-kaveriohjauksesta ja saavat kokemuksen siitä, että heitä kuullaan niin oppilaitoksen kuin yhteiskunnan jäsenenä. Opinnäytetyön teon aikana, sekä koko Kamu-hankkeen aikana, olen oppinut toisaalta sen, kuinka vaikeaa maahanmuuttajataustaisten nuorten on saada itsensä ymmärretyksi sekä luotua suhdeverkostoja suomalaisiin, ja sen, miten tärkeässä roolissa suomen kielen taito on kotoutumisprosessissa. Olen oppinut erityisesti myös sen, kuinka maahanmuuttajaopiskelijoiden sisällä elää toivo saada oma suomalainen ystävä. Kamu-hankkeen myötä toivoa ystävyuden synnystä on, mutta se tapahtuu pikku hiljaa!

Lopuksi haluaisin nostaa työelämän kehittämisen kannalta esille seuraavia asioita: Vastaavanlaisia hankkeita toteutettaessa, joissa pyritään edistämään maahanmuuttajanuorten kotoutumista erilaisin keinoin, tulee kiinnittää riittävästi huomiota heidän kulttuurillisiin lähtökohtiinsa. Hankkeisiin valitut toimintamallit ja -tavat, jotka ovat itsestäänselvyyksiä hanketyöntekijöille, eivät välttämättä ole itsestäänselvyyksiä toisista kulttuureista tulleille. Toimintamalleista ja -tavoista johtuvat kulttuurilliset eroavaisuudet voivat helposti synnyttää integroitumisvaiheessa olevissa maahanmuuttajanuorissa epävarmuutta, hämmennystä, turhautuneisuutta sekä pelkoa. Epätietoisuus siitä, miten tietyissä uudenslaisissa tilanteissa tulisi toimia ja käyttäytyä saattaa johtaa siihen, että maahanmuuttajanuori valitsee toimintatavakseen oman viiteryhmänsä enemmistön tai sen mielipidejohtajan tavan toimia ja käyttäytyä, ettei tulisi hylätyksi viiteryhmänsä ulkopuolelle. Tästä syystä hänen osallistumisensa uuteen toimintaan saattaa estyä.

Maahanmuuttajanuoren aikaisemmat kokemukset hylätyksi tulemisesta, syrjinnästä, vainosta tai rasismista sekä pakolaistausta saattavat myös aiheuttaa sen, ettei hän halua tai uskalla osallistua uudenslaiseen toimintaan, vaikka olisi kiinnostunut siitä. Tästä syystä jokaisen maahanmuuttajanuoren kohdalla tulee löytää ne yksilölliset keinot, joiden avulla hänet saadaan innostumaan toiminnasta ja mukaan siihen. Maahanmuuttajanuorelle täytyy antaa riittävästi aikaa sopeutua ja osallistua toimintaan, jotta hänelle voisi syntyä siitä positiivisia kokemuksia. Maahanmuuttajanuoren kokemukset toiminnasta tulee huomioida aitoina ja oikeina, ja hankkeen toimintaa tulee voida muuttaa tarvittaessa jo hankkeen aikana. Tulee myös muistaa, että hanketyöntekijöiden pieninä pitämät hankesaavutukset voivat olla maahanmuuttajanuoren integroitumisen kannalta merkittäviä. Tästä syystä toimintaa on jatkettava!

Lähteet

Amigo 2014. Amigo tarjoaa hyvän mallin. Helsingin Diakonissalaitos. Verkkodokumentti. <<https://www.hdl.fi/fi/konsernin-artikkelit/204-alvelut/kehittamishankkeet/373-amigo-nuorten-mentorihanke-20112013>>. Luettu 7.3.2014.

Amigo-mentorin opas 2013. Vapaaehtoisena aikuisena nuorta tukemassa. Mentorointi-koulutusmateriaali, 15.1.2013.

ESR-projektisuunnitelma. Euroopan sosiaalirahaston osittain rahoittamat projektit. Kaveriohjausta maahanmuuttajille (KAMU). Ohjelmakausi 2007–2013. Hakemusnumero: 706773. Projektikoodi: S12231. Elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus.

Hakijan opas 2014. Helsinki: Keskuspuiston ammattiopisto.

HALATEN-projekti 2014. Haavoittuvasta lapsuudesta ehjään aikuisuuteen -projekti. Turun Ammattikorkeakoulu ja Siirtolaisuusinstituutti. Verkkodokumentti. <<http://halaten.turkuamk.fi/>>. Luettu 8.3.2014.

Hirsjärvi, Sirkka & Hurme, Helena 2008. Tutkimushaastattelu. Teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Gaudeamus.

Hirsjärvi, Sirkka & Remes, Pirkko & Sajavaara, Paula 2005. Tutki ja kirjoita. Helsinki: Tammi.

Hohenthal-Antin Leonie 2009. Muistot Näkyviksi. Jyväskylä: PS-Kustannus.

Honkonen, Tiina 2011. Mitä välitän? – Välitän -hanke Hankasalmmella. Teoksessa Lundbom, Pia & Herranen, Jatta (toim.): Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Sarja C. Oppimismateriaaleja 26, 2011. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu. 179–190.

Hämäläinen, Juha 1999. Johdatus sosiaalipedagogiikkaan. Kuopio: Kuopion yliopisto, Koulutus ja kehittämiskeskus.

Hämäläinen, Juha 2007. Sosiaalipedagogiikan kaksi kehityslinjaa. Teoksessa Hämäläinen, Juha (toim.): Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2007, 8. vuosikerta. Pori: Suomen sosiaalipedagoginen seura ry. 9–16.

Hämäläinen, Juha 2008. Nuorten osallisuus. Teoksessa Hämäläinen Juha (toim.): Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2008, 9. vuosikerta. Pori: Suomen sosiaalipedagoginen seura. 13–34.

Hämäläinen, Juha 2013. Syrjäytymisen kallis hinta. Teoksessa Hämäläinen Juha (toim.): Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2013, 14. vuosikerta. Pori: Suomen sosiaalipedagoginen seura. 5–8.

KAMU. Eri lailla yhdessä. Opiskelijat ja maahanmuuttajat kavereiksi. 2013. Verkkodokumentti. <<http://kamu.metropolia.fi/>>. Luettu 8.3.2014.

Kautto, Virpi 2009. Ootsä mun kaa? Ystävyys monikulttuuristen nuorten arjessa. Teoksessa Harinen, Päivi & Honkasalo, Veronika & Souto, Anne-Mari & Suurpää, Leena (toim.): Ovet auki! Monikulttuuriset nuoret, vapaa-aika ja kansalaistoimintaan osallistuminen. Julkaisuja 91. Helsinki: Nuorisotutkimusverkosto/Nuorisotutkimusseura. 62–75.

Kaveriohjausta maahanmuuttajille – KAMU. Metropolia Ammattikorkeakoulu / Hyvinvointi ja toimintakyky, meneillään olevat projektit 2013. Verkkodokumentti. <<http://www.metropolia.fi/koulutusohjelmat/hyvinvointi-ja-toimintakyky/kehittava-hanketoiminta/meneillaan-olevat-hankkeet/kamu/>>. Luettu 8.3.2014.

Korpela, Helena 2005. Lasten ja nuorten kotoutuminen. Teoksessa Ikonen, Kristiina (toim.): Maahanmuuttajaoppilaiden opetus perusopetuksessa - opetussuunnitelmatyöstä käytäntöön. Helsinki: Opetushallitus. 26–37.

Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2013. Ramboll Management Consulting Oy. TEM raportteja 38/2013. Työllisyys- ja yrittäjyysosasto. Raportti 23.10.2013. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Laine, Timo 2001. Miten kokemusta voidaan tutkia? Fenomenologinen näkökulma. Teoksessa Aaltola, Juhani & Valli, Raine (toim.): Ikkunoita tutkimusmetodeihin. Näkökulmia aloittelevalla tutkijalle tutkimuksen teoreettisiin lähtökohtiin ja analyysimenetelmiin. Jyväskylä: PS-kustannus. 26–43.

Lautala, Kirsi & Nyman, Mervi 2011. Mentorointi tukena kotoutumisen arjessa. Teoksessa Kaljonen, Päivi & Matinheikki-Kokko, Kaija (toim.): Osallistava monikulttuurinen sosiaaliohjaus. Helsinki: Metropolia Ammattikorkeakoulu. 131–144.

Leskelä, Jori 2005. Mentorointi aikuisopiskelijan ammatillisen kehittymisen tukena. Akateeminen väitöskirja. Tampereen yliopisto, Kasvatustieteiden laitos. Tampere: Tampere University Press.

Lillia, Tuula 2000. Mentoroinnin teoriaa. Teoksessa Juusela, Tuulikki & Lillia, Tuula & Rinne, Jari. (toim.) Mentoroinnin monet kasvot. Helsinki: Yrityskirjat. 9–40.

Mikkonen, Irja 2011. Vertaistuki osana sosiaalista vahvistamista. Teoksessa Lundbom, Pia & Herranen, Jatta (toim.): Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Sarja C. Oppimismateriaaleja 26, 2011. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu. 204–224.

Muistojen Talo. Muistorasiat muistelun työvälineenä. Verkkodokumentti. <<http://www.muistojentalo.fi/index.php/muistojentalo/muistorasia>> . Luettu 8.3.2014.

Nivala, Elina 2007. Sosiaalipedagogiikka nuorten yhteiskunnallisen kasvun tukena. Teoksessa Hämäläinen, Juha (toim.): Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2007, 8. vuosikerta. Pori: Suomen sosiaalipedagoginen seura. 77–107.

Nivala, Elina 2008. Syrjäytymisestä osallisuuteen. Teoksessa Hämäläinen, Juha (toim.): Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2008, 9. vuosikerta. Pori: Suomen sosiaalipedagoginen seura. 5–12.

Nuorten yhteiskuntatakuu 2013. TEM raportteja 8/2012. Työllisyys- ja yrittäjyysosasto, Raportti 15.3.2012. Työ- ja elinkeinoministeriö. Verkkodokumentti. <http://www.tem.fi/files/32290/TEMrap_8_2012.pdf>. Luettu 28.2.2014.

Nuotio, Jaakko & Miettinen, Maija 2011. Tukihenkilötoiminta sosiaalisen vahvistamisen menetelmänä. Teoksessa Lundbom, Pia & Herranen, Jatta (toim.): Sosiaalinen vahvistaminen kokemuksina ja käytänteinä. Sarja C. Oppimismateriaaleja 26, 2011. Helsinki: Humanistinen ammattikorkeakoulu. 191–203.

Oivio, Tuija 2013. Esipuhe. Teoksessa: Kotoutumisen kokonaiskatsaus 2013. Ramboll Management Consulting Oy. TEM raportteja 38/2013. Työllisyys- ja yrittäjyysosasto. Raprotti 23.10.2013. Helsinki: Työ- ja elinkeinoministeriö.

Onnismaa, Jussi 2007. Ohjaus- ja neuvontatyö. Aikaa, huomiota ja kunnioitusta. Helsinki: Gaudeamus.

Raatikainen, Eija 2013. Sosiaalipedagogiikkaa opitaan vapaaehtoistoiminnassa osana ammattikorkeakouluopintoja. Teoksessa Hämäläinen Juha (toim.): Sosiaalipedagoginen aikakauskirja. Vuosikirja 2013, 14. vuosikerta. Pori: Suomen sosiaalipedagoginen seura. 137–144.

Scandura, Terri A. & Williams Ethlyn A. 2001. An Investigation of the Moderating Effects of Gender on the Relationships between Mentorship Initiation and Protégé Perceptions of Mentoring Functions. *Journal of Vocational Behavior* 59. 342–363.

Suominen, Sauli 2010. Palveluohjaaja. Asiakkaan tuki ja tulkki. Helsinki: Omaiset Mielen terveytyön Tukena, Uudenmaan yhdistys.

Suominen, Sauli & Tuominen, Merja 2007. Palveluohjaus – portti itsenäiseen elämään. Helsinki: Profami.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli 2002. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Työterveyslaitos & Kuntoutussäätiö & Terveiden ja hyvinvoinnin laitos 2009. Maahanmuuttajien integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan elämän eri osa-alueilla. Esiselvitysraportti. Osaaminen, työ ja hyvinvointi. 9-2009.

Valtion kotouttamisohjelma. Hallituksen painopisteet vuosille 2012–2015. Verkkodokumentti. <http://www.tem.fi/files/34181/TEMjul_27_2012_web.pdf>. Luettu 8.3.2014.

Liite 1. Tutkimuslupahakemus

Opiskelen Metropolia ammattikorkeakoulussa sosionimiksi (amk) ja olen suorittanut opintoihini liittyvän 2. harjoittelun Keskuspuistossa toimien KAMU-projektissa "silta-yhdyshenkilönä" Metropolia AMK:n ja Keskuspuiston toimijoiden välillä sekä projektiharjoittelijana kuin myös sosionomi ohjaaja-harjoittelijana Keskuspuiston ammattiopiston Metsälän toimipisteen MAVA ryhmässä. Aloitan seuraavaksi opintoihini liittyvän 3. harjoittelun Keskuspuistossa opintokuraattori-harjoittelijana 2.1.2014. Harjoittelun kesto on kolme kuukautta. Sosionomi (amk) opintoihin kuuluu opinnäytetyön tekeminen työelämäyhteistyönä ja olisin kiinnostunut tekemään sen Keskuspuiston ammattiopistolle KAMU-projektiin liittyen.

Haen tutkimuslupaa opintoihini kuuluvan opinnäytetyön tekemiseksi, joka käsittelee KAMU-hankkeen projektin vaateet täyttävää räätälöityä palautteenkeruumenetelmää muistorasiatyöskentelymetodia käyttäen. Opinnäytetyö käynnistyy tammikuussa 2014 ja valmistuu syyskuussa 2014.

KAMU-hankkeen projektisuunnitelmassa (2013: 14) on määritelty hankkeessa arvioitaviksi alueiksi muun muassa KAMU-paritoiminta, ryhmätoiminta sekä yksilötoiminta. Hankkeen asiakaspalautetta keräävät Metropolian opiskelijat MAVA-opiskelijoilta välittömästi erilaisten KAMU-toimintojen ja -päivien jälkeen. Lisäksi on ollut tarkoituksena, että Metropolian opiskelijat kehittävät etukäteen MAVA-opiskelijoille soveliaita toiminnallisia palautteenkeruumenetelmiä.

Jo tähän mennessä on tullut ilmi, että palautteenkeruu MAVA-opiskelijoilta on erityisen haasteellista jo pelkästään kielellisten taitopuutteiden vuoksi. Viimeisimmässä, 4.12.2013, pidetyssä projektipalaverissa käsiteltiin muistorasiatyöskentely palautteenkeruumenetelmänä -mallia ja ideaa pidettiin hyvänä, toteuttamiskelpoisena sekä soveliaana opinnäytetyön aiheena. Palautteen saaminen MAVA-opiskelijoilta on erityisen tärkeää KAMU-hankkeen kokonaisarvioinnin kannalta sekä konseptin edelleen kehittämisen näkökulmasta. Muistorasiatyöskentelyn pitkän aikavälin tavoitteena on luoda nuorelle pysyviä muistoja hänelle merkityksellisestä elämäntilanteesta hänen tullessaan uuteen kotimaahan, opettaa nuorelle tapa vaalia muistoja ja siirtää niitä eteenpäin sekä luoda nuoresta ja hänen elämästään "onnistumistarina" ja näin ollen ehkäistä syrjäytymistä.

Lyhyen aikavälin tavoitteet muistolaatikkotyöskentelylle ovat mm. luoda vuorovaikutteinen tapa Metropolian opiskelijalle saada yhteys MAVA-opiskelijaan KAMU-hankkeen puitteissa, saada MAVA-opiskelija integroitumaan uuteen kotimaahansa KAMU-paritoiminnan avulla sekä taltioimaan kokemuksistaan muistoja. Lisäksi tavoitteena on tukea MAVA-opiskelijan kielen oppimista, hänen identiteetin sekä sosiaalisen kanssakäymisen vahvistamista KAMU-toiminnan kautta ja saada kerättyä MAVA-opiskelijoilta palautetta KAMU-toiminnasta. Edellisen lisäksi opinnäytetyön teossa ja muistorasiatyöskentelyssä otetaan huomioon kulttuurisensitiivisyys sekä eettiset kysymykset.

Luottamuksellisuudesta ja vaitiolosta sovitaan opinnäytetyön tekemisen alussa ja tehdään tarvittavat vaitilosopimukset.

Yhteyshenkilöinä toteutuksessa toimivat Keskuspuiston ammattiopistossa Laura Jauhola ja MAVA-ryhmien opettajat Marja-Liisa Perttula ja Terhi Voutilainen. Metropolia AMK:sta projektipäällikkö Mai Salmenkangas ja ohjaavat opettajat.

Helsingissä 11. joulukuuta 2013

Ystävällisin terveisin,

Minna Lahtinen
Metropolia Ammattikorkeakoulu
Hyvinvointi ja toimintakyky
Sosionomi (amk) opiskelija

Liite 2. Kutsukirje haastatteluun

Kutsu!

Hei Mava A:n ja B:n opiskelijat! Olette osallistuneet syksyllä ja nyt keväällä keskiviikkoisin KAMU-tunneille. KAMU-tunnit on järjestetty yhdessä Metropolia ammattikorkeakoulun opiskelijoiden ja opettajien kanssa. Olette ehkä käyneet Kamunne kanssa yhdessä kirjastossa, kaupungilla, pelaamassa jalkapalloa jne.

Nyt haluan tietää, mitä mieltä olette ja millaisia kokemuksia teillä on KAMU-toiminnasta. Mielipiteenne on tärkeä, koska haluan tietää mikä meni hyvin ja mikä ei mennyt hyvin. Kun kerrotte mielipiteenne ja kokemuksenne KAMU-toiminnasta, voidaan KAMU-toimintaa kehittää paremmaksi uusien opiskelijoita varten.

Kutsun luokkanne keskustelemaan kanssani yhdessä siitä, mitä mieltä olette KAMU-toiminnasta.

- Ryhmä XX: tiistaina 25.3.2014 klo 8.00 – 8.45
- Ryhmä YY: tiistaina 25.3.2014 klo 12.30–13.15

Kirjoitan mielipiteistänne ja kokemuksistanne raportin. Raportissa ei mainita kenenkään teidän nimeänne. Raportti on minun opiskelutehtäväni ja annan sen Metropolia ammattikorkeakouluun, jossa opiskelen. Raportti säilytetään Metropolia ammattikorkeakoulun kirjastossa ja kirjaston internet-sivuilla.

Sinun ei tarvitse kertoa mielipidettäsi, jos et halua.

Nähdään tiistaina 25.3.2014. Tervetuloa keskustelemaan kanssani!

Terveisin,
Minna

Liite 3. Lupapyyntö N.N. vanhemmille

Hei,

Olen Minna Lahtinen ja opiskelen Metropolia ammattikorkeakoulussa. Olen ollut työharjoittelussa Keskuspuiston ammattiopistossa **N.N.** MAVA-ryhmässä ja KAMU-tunneilla syksyllä 2013.

KAMU-tunnit on järjestetty yhdessä Keskuspuiston ammattiopiston sekä Metropolia ammattikorkeakoulun opiskelijoiden ja opettajien kanssa. Nyt selvitän, mitä mieltä opiskelijat ovat KAMU-tunneista ja haluaisin myös tietää, mitä mieltä **N.N.** on KAMU-tunneista.

Lupapyyntö N.N. vanhemmille:

Pyydän teiltä lupaa, että voin keskustella **N.N.** kanssa KAMU-tunneista. Keskustelussa ovat paikalla **N.N.** ja minä. Keskustelu on tiistaina 25.3.2014.

Kyllä, annamme luvan keskusteluun _____

Ei, emme anna lupaa keskusteluun _____

Kirjoitan opiskelijoiden mielipiteistä raportin. Raportissa ei mainita opiskelijan nimeä. Raportti on minun opiskelutehtäväni ja annan sen Metropolia ammattikorkeakouluun, jossa opiskelen. Raportti säilytetään Metropolia ammattikorkeakoulun kirjastossa ja kirjaston internet-sivuilla.

Minulta saa lisätietoja asiasta jos teillä on kysyttävää.

Ystävällisin terveisin,

Minna Lahtinen

Sosionomi (amk) opiskelija

Puhelin 040 XXX XXXX

Liite 4. Kamu-kaveriohjauksen ryhmäohjausaikataulu

Vko	Pvm	Aihe
36	ke 4.9	<ul style="list-style-type: none"> Tutustuminen, toiminnan esittely, aikataulu Molekyylit ja atomit harjoitukset Mieltymysmittari pelin tuunaus ja pelaamista Osallistujat: MAVA A ja B
37	ke 11.9	<ul style="list-style-type: none"> Sama sisältö kuin 4.9 – uusia osallistujia Tutustuminen, toiminnan esittely, aikataulu Molekyylit ja atomit harjoitukset Mieltymysmittari pelin pelaamista Osallistujat: MAVA A ja B
38	ke 18.9	<ul style="list-style-type: none"> Kysymys-pelin pelaamista Tekstiviesti kaveriohjauksen kontaktinottamisena apuna Osallistujat: MAVA B
39	ke 25.9	<ul style="list-style-type: none"> Pohdittiin, millaisissa erilaisissa tilanteissa voi oppia Kysymys-pelin pelaamista Tekstiviesti kaveriohjauksen kontaktinottamisen apuna Osallistujat: MAVA A
40	ke 2.10	<ul style="list-style-type: none"> MAVA B -ryhmän vierailu Soffarilla Musiikkihuone + soittimet, levyraati Liikuntasaliin ja kuntosaliin tutustuminen Opiskelijoiden taukotilassa keskustelua opiskelusta
41	ke 9.10	<ul style="list-style-type: none"> MAVA A -ryhmän vierailu Soffarilla Aistihuoneeseen tutustuminen Kirjastoon tutustuminen Keskustelua
42–43		<ul style="list-style-type: none"> Ei toimintaa
44	ke 30.10	<ul style="list-style-type: none"> HAPE-pelin pelaamista Osallistuja MAVA B:stä
45–47		<ul style="list-style-type: none"> Ei toimintaa (mm. syysloma ja opiskelijoiden työharjoittelujaksot Keskuspuistossa)
48	ke 27.11	<ul style="list-style-type: none"> Kalliolaan tutustuminen peruuntui Korvaavana toimintana mosaiikkitaideoksen tekemistä Osallistujat: MAVA A
49		<ul style="list-style-type: none"> Ei toimintaa
50	ke 11.12	<ul style="list-style-type: none"> Rasvaletti näyttelyssä Hakasalmen huvilassa Osallistujat: MAVA A
51	ke 18.12	<ul style="list-style-type: none"> Pikkujoulut Metropolia AMK opiskelijoiden ohjaamana Joulutorttujen leipomista, puuhelmien tekemistä, askartelua ja toimintaa musiikkiluokassa Yhteinen jouluhetki, joulupukki ja -lahjat sekä jouluglögitarjoilu Osallistujat: MAVA A ja B
52–3		<ul style="list-style-type: none"> Ei toimintaa (mm. joululoma)
4 & 5	ke 22.1 ke 29.1	<ul style="list-style-type: none"> KAMU muistorasioiden tekeminen Osallistujat: MAVA A ja B <i>Ohjaajana Minna</i>
6 & 7	ke 5.2 ke 12.2	<ul style="list-style-type: none"> KAMU muistorasioiden viimeistelyä Osallistujat: MAVA A ja B <i>Ohjaajana Minna</i>

Vko	Pvm	Aihe
8		<ul style="list-style-type: none"> Ei toimintaa (hiihtoloma)
9	ke 26.2	<ul style="list-style-type: none"> Metropolia AMK opiskelijoiden suunnittelemaa toimintaa (Korkeasaarella käynti) Osallistujat: MAV A
10	ke 5.3	<ul style="list-style-type: none"> Metropolia AMK opiskelijoiden suunnittelemaa toimintaa (Keilausta) Osallistujat: MAV B
11	ke 12.3	<ul style="list-style-type: none"> Metropolia AMK opiskelijoiden suunnittelemaa toimintaa (Keilausta) Osallistujat: MAV A
12	ke 19.3	<ul style="list-style-type: none"> Ei toimintaa – Keskuspistossa liikuntapäivä
13	ke 26.3	<ul style="list-style-type: none"> Metropolia AMK opiskelijoiden suunnittelemaa toimintaa Osallistujat: MAV A
14–22		<ul style="list-style-type: none"> Metropolia AMK opiskelijat ovat harjoittelujaksolla 31.3. – 23.5.2014, joten yhteisiä ryhmätapaamisia ei voi enää järjestää aikataulun mukaisesti. MAVA A ryhmäläiset ovat työharjoittelussa 31.3. – 25.4.2014. MAVA B ryhmäläiset ovat työharjoittelussa 28.4. – 23.5.2014.

Yksilökohtaiset kaveriohjaustapaamiset:

Ryhmäohjaustuntien lisäksi sosionomiopiskelijat tapasivat muutamia maahanmuuttajaopiskelijoita yksilökohtaisissa Kamu-kaveriohjaustapaamisissa. Näissä tapaamisissa Kamu-parit kävivät muun muassa kirjastossa, museossa, kierrätyskeskuksessa ja pelaamassa jalkapalloa.

Liite 5. Haastattelurunko / Ryhmä- ja yksilöhaastattelut

Teemat

Lähtökohtana on maahanmuuttajaopiskelijoiden integroituminen suomalaiseen yhteiskuntaan ja kotoutuminen Kamu-kaveriohjauksen avulla. Opiskelijoiden käytössä ovat Kamu-muistorasiat muistelutyön ja palautteenantamisen tukena.

I. Orientoituminen: Kerro mitä kaveruus on?

- Voitko kertoa millainen on kaveri?
- Voitko kertoa miten tullaan kavereiksi?

II. Kokemukset Kamu-kaveriohjauksesta

- Voitko kertoa millainen on Kamu-kaveri?
- Voiko kertoa miltä tuntui saada Kamu-kaveri ja miksi?
- Voitko kertoa mitä sinulla on Kamu-muistorasiassa?
- Voitko kertoa mitä Kamu-kaverin kanssa tehdään?
- Mitä olisit halunnut tehdä Kamu-kaverin kanssa enemmän ja miksi?

III. Kokemukset Kamu-kaveriohjauksen hyödyistä

- Voitko kertoa missä asioissa Kamu-kaveri auttaa?
- Mihin olisit halunnut saada Kamu-kaverilta enemmän apua?
- Mitä opit Kamu-kaverin kanssa?
- Mikä oli paras hetki Kamu-kaverin kanssa ja miksi?
- Mikä oli huonoin hetki Kamu-toiminnassa ja miksi?
- Haluaisitko jatkaa Kamu-kaveritoimintaa?

IV. Kokemukset Kamu-muistorasian tekemisestä ja käyttämisestä

- Voitko kertoa miltä tuntui tehdä Kamu-rasia ja miksi?
- Miltä tuntui laittaa muistorasiaan muistoja Kamu-toiminnasta ja miksi?
- Mitä teet Kamu-muistorasialle kun koulu loppuu ja miksi?

V. Haluatko kertoa vielä jonkun asian liittyen Kamu-kaveriohjaukseen?

Liite 6. Haastatteluajataulu

VKO	Aika	Koodi	Määrä	Kesto	Sivumäärä	Tila
12	klo 13.00–14.00	Testi- haastattelu	1 hlö	n. 60min		Kahvio
13	klo 8.00–8.45	Ryhmä 1	7 hlöä	32min 58s	11	Luokkahuone
13	klo 8.50–9.10	O6	1 hlö	11min 17s	5	Kuraattorin työhuone
13	klo 9.15–9.35	O7	1 hlö	16min 33s	5	Kuraattorin työhuone
13	klo 12.30–13.15	Ryhmä 2	5 hlöä	36min 31s	15	Luokkahuone
13	klo 13.30–13.50	O3	1 hlö	11min 46s	4	Kuraattorin työhuone
13	klo 13.50–14.10	O9	1 hlö	12min 16s	4	Kuraattorin työhuone

Opiskelijakoodit:

Opiskelijoille on annettu koodinnumero arpomalla heidät numerojärjestykseen 1-13 ja kirjain O tarkoittaa opiskelija. Näin saadaan koodit O1-O13. Anonymiteetin turvaamiseksi maahanmuuttajaopiskelijoiden ikää, sukupuolta, äidinkieltä tai etnistä taustaa ei mainita opiskelijakoodin kohdalla.

Liite 7. Kiitoskirje Mava-opiskelijoille

Hei!

Kiitos vielä kerran kaikille Mava A- ja B-ryhmien opiskelijoille, että he osallistuivat KAMU-haastatteluun. Heistä oli suuri apu ja oli todella hienoa, että he halusivat kertoa mielipiteensä kamuilusta. Näin he ovat päässeet myös vaikuttamaan siihen, miten kamuilua kehitetään! He ovat siis osallistuneet tärkeän asian kehittämiseen oppilaitoksen sekä yhteiskunnan jäsenenä!

t Minna